

ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด

วริษฐา วัชรภาพ

DRU

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2557

Problems with the Enforcement of fine in drug cases

VARITTHA WATCHARAKARN

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master or Laws**

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2014

เลขทะเบียน.....	0231577
วันลงทะเบียน.....	- 8 ต.ค. 2557
เลขเรียกหนังสือ.....	วพ ว 345.099 ว 329 ๕

[2557]

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

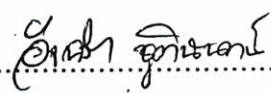
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด
เสนอโดย นางสาววิรัชญา วัชรกาพ
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณก๊ำ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นกร)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณก๊ำ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์)

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ รับรองแล้ว

..... รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์วัลย์ สัตยรักษ์วิทย์)

วันที่ 4 เดือน เมษายน พ.ศ. 2557.

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด
ชื่อผู้เขียน	วริษฐา วัชรภาพ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

ปัญหา ยาเสพติดถือเป็นปัญหาสำคัญและเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมไทยในปัจจุบัน และนับวันปัญหาดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น แม้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพยายามแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไป แต่เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีมูลเหตุจูงใจในเรื่องของค่าตอบแทนหรือผลกำไรที่สูงมาก จึงทำให้ผู้กระทำความผิดเล็งเห็นว่าน่าจะมีค่าต่อการเสี่ยงแลกค่าที่จะกระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย แม้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จะได้บัญญัติโทษในคดียาเสพติดไว้สูงถึงขั้นประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต และยังสามารถกำหนดอัตราโทษปรับไว้สูงสุดถึง 5,000,000 บาทก็ตาม ซึ่งในการพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่มีทั้งโทษจำคุกและปรับ ที่ผ่านมามีศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกและปรับแก่จำเลยด้วยนั้น แต่ในการบังคับโทษปรับหาได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้โทษปรับเป็นหลักในการลงโทษทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งฐานความผิดที่มีทั้งโทษจำคุกและปรับผนวกเข้าด้วยกันนั้นก็ล้วนแต่เป็นข้อหาจรรยาบรรณทั้งสิ้น

สำหรับการบังคับโทษปรับในประเทศไทยนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์และขั้นตอนของการบังคับโทษปรับไว้ กล่าวคือ จำเลยต้องนำค่าปรับตามคำพิพากษามาชำระต่อศาลภายในกำหนด 30 วัน หากจำเลยฝ่าฝืนไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดนั้น จะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ โดยในการกักขังแทนค่าปรับตามมาตรา 30 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการกักขังแทนค่าปรับไว้ว่า “ให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่ากรณีความผิดกระทางเดียวหรือหลายกระทางห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้” และการบังคับโทษปรับเป็นการบังคับคดีอย่างหนึ่งซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245

กำหนดว่า “เมื่อคดีถึงที่สุด ให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า” แต่ในทางปฏิบัตินั้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ถ้าจำเลยไม่นำเงินมาชำระค่าปรับ ศาลมักจะสั่งกักขังแทนค่าปรับในทันทีโดยศาลไม่ได้ใช้วิธีการยึดทรัพย์สินของจำเลย เนื่องจากการบังคับคดีโดยวิธีการยึดทรัพย์สินนั้นมีวิธีการและขั้นตอนที่ยุ่งยาก ตลอดจนมีค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี แม้ว่าตามกฎหมายจำเลยจะมีระยะเวลาสามสิบวันในการหาเงินมาชำระค่าปรับ หรือหากไม่นำเงินมาชำระค่าปรับศาลจะต้องยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับก่อน ส่วนการกักขังแทนค่าปรับจะนำมาใช้ก็ต่อเมื่อไม่มีทางบังคับเอากับทรัพย์สินของจำเลยได้ หรือในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับเท่านั้น จึงเป็นการไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้ลงโทษปรับเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรม

แม้ว่าศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกและปรับจำเลยตามมาตรา 100/1 แห่งพระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ. 2522 ด้วยก็ตาม แต่เมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับศาลกลับมิได้บังคับโทษปรับกับจำเลยโดยวิธีการยึดทรัพย์สินแต่ยังคงออกหมายกักขังจำเลยแทนค่าปรับไปเสียทีเดียว จึงส่งผลให้การลงโทษในทางทรัพย์สินตามเจตนารมณ์ของมาตรา 100/1 แห่งพระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ต้องหยุดชะงักลงอย่างน่าเสียดาย การบังคับตามคำพิพากษาไม่สามารถดำเนินการให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดโทษปรับไว้ในจำนวนที่สูงเพื่อต้องการลงโทษผู้กระทำความผิด จึงมีผลให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการที่ไม่มีการกำหนดให้ชัดเจนว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดที่จะนำคำพิพากษาในส่วนการยึดทรัพย์สินของจำเลยใช้ค่าปรับไปบังคับใช้ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ จึงทำให้คำพิพากษาในส่วนนี้ไม่มีสภาพบังคับในความเป็นจริง ดังนั้นหากจำเลยในคดีอาชญากรรมที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น ไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาและต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ โทษปรับตามคำพิพากษาของศาลไม่ว่าจะสูงมากเพียงใดย่อมสิ้นผลไปเพราะการถูกกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29,30 เพราะถือว่าจำเลยในคดีอาชญากรรมได้ชดเชยค่าปรับตามคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว จึงไม่อาจดำเนินการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับได้อีกต่อไป

จากการศึกษาการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมของต่างประเทศ พบว่าทุกประเทศต่างให้ความสำคัญกับการบังคับโทษปรับกับจำเลยเป็นลำดับแรก ดังจะเห็นได้จากที่มีการนำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางการเงินของจำเลยมาพิจารณาเพื่อกำหนดโทษปรับให้มีความเหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าปรับและเป็นไปตามความมุ่งหมายของการลงโทษปรับที่ต้องการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ส่วนการบังคับต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับนั้นจะนำมาใช้เป็นมาตรการรองลงมาเมื่อไม่สามารถบังคับโทษปรับกับจำเลยได้ ในส่วนของการบังคับค่าปรับนั้นจะมีเจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่ตั้งขึ้นในการบังคับค่าปรับเป็นการ

เฉพาะ โดยมีดุลยพินิจในการกำหนดมาตรการบังคับโทษปรับให้มีความเหมาะสม ตลอดจนมีการติดตามให้มีการนำเงินมาชำระค่าปรับ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ล้วนทำให้การบังคับโทษปรับเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นหากต้องการที่จะลงโทษปรับผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมให้ได้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาของกระบวนการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมของประเทศไทย และนำมาวิเคราะห์กับกระบวนการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมของต่างประเทศ พบว่าในต่างประเทศนั้นมีกระบวนการในการบังคับโทษปรับเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าปรับก่อน ส่วนการบังคับต่อเสรีภาพจะนำมามาใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเมื่อไม่สามารถบังคับโทษปรับกับจำเลยโดยวิธีใดได้แล้ว ทั้งยังมีเจ้าหน้าที่หรือองค์กรในการบังคับค่าปรับโดยเฉพาะ จึงทำให้การบังคับโทษปรับมีประสิทธิภาพ ส่วนในประเทศไทยนั้นศาลมักจะเลือกใช้วิธีการกักขังจำเลยแทนค่าปรับซึ่งเป็นการบังคับเอากับเสรีภาพของจำเลยก่อน ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการลงโทษปรับ ทำให้ในแต่ละปีนั้นรัฐต้องเสียงบประมาณแผ่นดินไปเป็นจำนวนมาก

ผู้เขียนเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีระเบียบกฎหมายและมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติในการบังคับโทษปรับไว้ให้ชัดเจน อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันหรือส่งเสริมสนับสนุนกัน โดยนำมาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของแผ่นดินอันจะตกเป็นรายได้ของแผ่นดิน เพื่อนำมาใช้พัฒนาประเทศชาติสืบไป

Thesis Title	Problems with the Enforcement of fine in drug cases
Author	Varittha Watcharakarn
Thesis Advisor	Assistant Dr.Thanee Vorapatr
Department	Law
Academic Year	2013

ABSTRACT

Narcotics are important issue and becoming more and more violent in Thai society. With all the attempts from government to eradicate all the narcotics problem, narcotic business flourish. Current Narcotics Act B.E.2522 enforces maximum punishment such as death sentence, life imprisonment and fine as high as 5,000,000 baht but the criminal are convinced narcotic yield high reward in comparable to the risk. In narcotic case trial, when the judge sentences the imprisonment and fine, the enforcing of fine was not entirely following the legislative intent to punish through defendant properties together with the imprisonment. Normally, the crimes with both imprisonment and fine are all serious crime.

In Thailand, the fine sentence as states in section 29 and 30 of Criminal Code stipulates general procedure and principle that the defendant shall pay fine within 30 days from the decision date. In case the defendant fails to pay, their properties shall be seized or the defendant shall be imprison for non-payment of fine. And if the court believes that the defendant is avoiding the payment, the court may request bail or order temporary imprisonment for non-payment of fine. Section 30 of Criminal Code specifies the rule of the imprisonment for non-payment of fine that 'the imprisonment for non-payment of fine shall calculate the rate of 200 baht into 1 day of imprisonment regardless of offence count but shall not exceed 1 year except in the case with over 80,000 baht fine, the court may order more than 1 year of imprisonment for non-payment of fine but shall not exceed 2 years. The enforcement of fine is a type of legal execution which section 245 of Criminal Procedure Code states that 'when the court delivers the decision, legal execution shall initiate at once' while in actual proceeding, after the court delivers verdict, the court will order imprisonment for non-payment of fine instead of pursuing legal execution because of its complicated process and expense of legal execution. The defendant is

granted 30 days by law to pay the fine, or if the defendant fails to pay, the court shall seize their property as replacement before enforcing with the imprisonment for non-payment of crime, which shall only be used in the event that other measure is incapable, or the defendant is avoiding the payment of fine. These actual proceeding is inconsistent with the intendment of law to deliver the sentence of fine to deter the crime of narcotic.

Although the court delivers imprisonment and fine sentence according to section 100/1 of Narcotics Act B.E.2522 but when the defendant fail to pay fine; the court does not enforce the property execution. Instead, the court issues the imprisonment warrant for the non-payment of fine which render the intendment of monetary punishment of section 100/1 of Narcotics Act B.E.2522 (amended by Narcotic Act (No.5) 90, B.E. 2545) ineffective. And the enforcement of court decision cannot be accomplished according to the intendment of law which specify very high amount of fine to punish the criminal causing the prevention and enforcement ineffective. In addition, the absent of regulatory body or agency to handle the legal execution for non-payment of fine also cause the unenforceability. Therefore, the defendant in narcotic case, who is sentenced with imprisonment and fine, refuse to pay fine pursuant to the verdict, will be ordered additional imprisonment instead of fine. Regardless of the amount fined, the verdict is then in effective because the defendant serve the imprisonment in replacement of fine. According to section 29 and 30 of Criminal Code of Thailand, the defendant in narcotic case is deem punished and cannot be punished further by the legal execution on their properties.

From studying the enforcement of fine in narcotic cases of other country found that every country prioritizes the enforcement of fine which we can observe from the procedure to collect defendant's financial information to determine the suitable amount of fine in order to fulfill the intendment of law. The enforcement on the freedom of the defendant, either the imprisonment or the imprisonment for non-payment, will be used as a secondary measure. An agency to handle the legal execution is established, functional and authorized to adjust the fine and enforce the execution of property. These measures are the element of effective enforcement of fine.

To fulfill the intendment of law, the author point out Thailand issues in the enforcement of fine in narcotic case and compare with the procedure in other countries then analyses and found that other countries prioritize the enforcement of fine and use the punishment

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์ เป็นอย่างสูง ที่ได้สละเวลาอันมีค่าของท่านเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และติดตามความคืบหน้าในการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดมา จนกระทั่งสำเร็จสมบูรณ์เป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ซึ่งได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวาและรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ ซึ่งได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งหากปราศจากท่านทั้งสามนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะไม่สมบูรณ์ โดยท่านทั้งสามได้สละเวลาอันมีค่าของท่านให้คำแนะนำและเพิ่มเติมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียน จนกระทั่งสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัวของผู้เขียนที่ได้ให้โอกาสในการศึกษา ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนเสมอมา จนผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จ รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ทุกๆ ท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี ทำให้ผู้เขียนนั้นสามารถทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนๆ ปรียญา โท นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนมาโดยตลอดด้วย

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดผลดีต่อการศึกษาวิชานิติศาสตร์อยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้เขียน แต่ถ้าเกิดข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วิรัชญา วัชรกาพ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๘
กิตติกรรมประกาศ	๑๑
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2. แนวคิด ทฤษฎีการลงโทษ ความหมาย และประวัติความเป็นมาของโทษปรับ	9
2.1 การลงโทษทางอาญา.....	9
2.2 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับทางอาญา.....	19
2.2.1 วิวัฒนาการเกี่ยวกับโทษปรับทางอาญา	19
2.2.2 ความหมายและวัตถุประสงค์ของโทษปรับทางอาญา.....	20
2.2.3 ลักษณะของโทษปรับ.....	22
2.2.4 วิธีการกำหนดโทษปรับ.....	24
2.2.5 วิธีและระยะเวลาในการบังคับโทษปรับ.....	25
2.2.6 ระบบการปรับและชนิดของโทษปรับ.....	27
2.2.7 ข้อดีข้อเสียของโทษปรับ	31
2.3 การบังคับโทษปรับตามกฎหมาย.....	34
2.3.1 การบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา.....	34
2.3.2 การใช้มาตรการอื่นมาเสริมให้แทนการปรับของประเทศไทย.....	36
2.3.3 การบังคับตามกฎหมายยาเสพติดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด ที่ให้อยู่ในประเทศไทย	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. การบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดของต่างประเทศ.....	65
3.1 โทษปรับตามกฎหมายของประเทศในระบบ Common Law.....	65
3.1.1 สหราชอาณาจักร	65
3.1.2 สหรัฐอเมริกา.....	82
3.2 โทษปรับตามกฎหมายของประเทศในระบบ Civil Law	98
3.2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	98
3.2.2 สาธารณรัฐฝรั่งเศส	108
4. วิเคราะห์ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดของไทย	124
4.1 ปัญหาการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับในคดีอาเสพติด.....	125
4.2 ปัญหาการนำเอาวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับ.....	131
4.3 ปัญหาการดำเนินการของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับโทษปรับ	134
4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ และ กรณีการใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับในการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติด.....	138
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	140
5.1 บทสรุป	140
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	144
บรรณานุกรม.....	148
ประวัติผู้เขียน.....	152

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดนับเป็นปัญหาสังคมที่มีความร้ายแรงระดับชาติ ทุกสังคมทุกชุมชนต่างได้รับผลกระทบจากปัญหาเสพติด ในปัจจุบันยาเสพติดกำลังแพร่ระบาดอย่างมากในสังคมไทย แม้จะมีมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้ลักลอบจำหน่ายยาเสพติดและเสพยาเสพติดมาเป็นเวลานาน แต่สถานการณ์ปัญหาเสพติดหาได้หมดไปไม่เพียงแต่อาจจะเบาบางลงไปบ้างเมื่อรัฐใช้มาตรการปราบปรามในเชิงรุกอย่างจริงจัง แต่ด้วยมูลค่ายาเสพติดที่มีราคาสูงและยังคงเป็นที่ต้องการของผู้เสพยาเสพติดทำให้ยาเสพติดนั้นแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ และปัญหาเสพติดยังทวีความรุนแรงมากขึ้นจากสถิติคดีอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ปรากฏว่าคดียาเสพติดเป็นคดีที่ถูกจับกุมอยู่ในลำดับต้นและมีปริมาณคดีสูงถึง 24,284 คดี แม้จะมีการตรากฎหมายออกมาหลายฉบับเพื่อป้องกันปราบปรามและแก้ไขบำบัดผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด แต่ปัญหาเสพติดก็หาได้ลดน้อยลงไปไม่

ในส่วนของภาครัฐนั้น รัฐได้หามาตรการต่างๆมาป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีการให้ความรู้เรื่องโทษภัยของยาเสพติดแก่ประชาชนเพื่อมิให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และมาตรการสำคัญยิ่งที่รัฐนำมาใช้ก็คือ “มาตรการทางกฎหมาย” โดยรัฐได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามและแก้ไขฟื้นฟูผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไว้หลายฉบับด้วยกัน คือ

1. กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
 - 1.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
 - 1.2 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534
2. กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการควบคุมยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท สารระเหย และเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด
 - 2.1 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

- 2.2 พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518
- 2.3 พระราชบัญญัติป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533
- 2.4 พระราชบัญญัติควบคุมโรคภัย พ.ศ. 2495
- 2.5 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535
3. กฎหมายว่าด้วยมาตรการเฉพาะด้าน
 - 3.1 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
 - 3.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

มาตรการทางด้านกฎหมายจึงเป็นมาตรการที่สำคัญยิ่งในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ขึ้น เพื่อปรับปรุงพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากกฎหมายจะกำหนดโทษจำคุกไว้สูงแล้วยังกำหนดโทษปรับจนกว่าอีกส่วนหนึ่งด้วย โดยในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีมาตราที่กำหนดโทษจำคุกและโทษปรับด้วยกันหลายมาตรา และส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างรุนแรง เช่น

มาตรา 65 วรรคหนึ่ง ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 15 ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท
วรรคสี่ ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสามเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท

มาตรา 66 วรรคสอง ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่งมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสามแต่ไม่เกินยี่สิบกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท

วรรคสาม ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่งมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินยี่สิบกรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต เป็นต้น

มาตรา 68 วรรคหนึ่ง ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 16 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

วรรคสอง ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดเป็นมอร์ฟีน ฝิ่น หรือโคคาอิน ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ยี่สิบปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองล้านบาทถึงห้าล้านบาท เป็นต้น

การกำหนดโทษทั้งจำคุกและปรับดังกล่าว มาตรา 100/1 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษจำคุกและปรับ ให้ศาลลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ โดยคำนึงถึงการลงโทษในทางทรัพย์สินเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ” เช่นนี้แสดงให้เห็นว่าบทกฎหมายดังกล่าวถือเป็นบทกฎหมายพิเศษที่ยกเว้นหลักกฎหมายอาญาทั่วไปที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจลงแต่โทษจำคุกได้ ดังที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 20 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงโทษจำคุกก็ได้” ดังนั้นในคำพิพากษาของศาลตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษจึงต้องกำหนดทั้งโทษจำคุกและปรับควบคู่กันเสมอ หากว่าเป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ

การบังคับโทษปรับนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29, 30 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์และขั้นตอนของการบังคับโทษปรับไว้ กล่าวคือ จำเลยต้องนำค่าปรับตามคำพิพากษามาชำระต่อศาลภายในกำหนดเวลาสามสิบวัน หากจำเลยฝ่าฝืนไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดนั้น จะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมีเงินนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ สำหรับการกักขังแทนค่าปรับให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทงห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิจารณาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้

ในบางกรณีเมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับ ปรากฏว่าในขั้นตอนของการปรับนั้นยังไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจัง เมื่อผู้ต้องโทษปรับคิดคำนวณจำนวนเงินค่าปรับกับระยะเวลาในการถูกกักขังซึ่งกักขังได้ไม่เกิน 2 ปี จึงมักจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ โดยยินยอมที่จะถูกกักขังแทนค่าปรับ เพราะถ้าไม่ชำระค่าปรับอย่างมากก็จะถูกกักขังแทนค่าปรับได้ไม่เกิน 2 ปี ส่งผลให้ผู้ค้ายาเสพติดยังคงเหลือทรัพย์สินที่อาจนำไปต่อยอดในกระบวนการค้ายาเสพติดภายหลังพ้นโทษได้ จึงทำให้การบังคับโทษปรับตามคำพิพากษาไม่สัมฤทธิ์ผลและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้นปัญหาในทางปฏิบัติจึงมีว่าหากจำเลยไม่ชำระค่าปรับ จะนำโทษกักขังมาบังคับแทนค่าปรับ โดยไม่มีการยึดทรัพย์สินของจำเลยก่อน หรือหากจำเลยไม่ชำระค่าปรับให้บังคับยึดทรัพย์สินของจำเลยมาชำระค่าปรับไปเสียทีเดียว ซึ่งโดยปกตินั้นคำพิพากษาของศาลจะกำหนดไว้ว่า “...หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30...” เสมอ ซึ่งเป็นที่เข้าใจในทางปฏิบัติว่าหากจำเลยไม่ยอมชำระค่าปรับตามคำพิพากษาแล้วศาลจะออกหมายกักขังแทนค่าปรับทันที ส่วนความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษนั้นจะกำหนดไว้ดังเช่นในคดีอาญาทั่วไปดังกล่าวได้หรือไม่ จึงเป็นปัญหาที่ต้องพิจารณา

เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) ที่ต้องการใช้มาตรการบังคับโทษปรับเป็นหลักในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มุ่งหมายประโยชน์ทางเศรษฐกิจ¹ โดยในมาตรา 100/1 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษจำคุกและปรับ ให้ศาลลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ โดยคำนึงถึงการลงโทษในทางทรัพย์สินเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ” จากบทกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้ลงโทษปรับนั้น เป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินของจำเลยเป็นสำคัญเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งฐานความผิดที่มีทั้งโทษจำคุกและปรับผนวกเข้าด้วยกันนั้นก็ล้วนแต่เป็นข้อหาจรรยาบรรณทั้งสิ้น อีกประการหนึ่งการกักขังจำเลยแทนค่าปรับก็อาจเป็นช่องทางให้จำเลยหลีกเลี่ยงการบังคับโทษปรับในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับในอัตราที่สูง เช่น ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกและปรับจำเลย 5,000,000 บาท ในกรณีนี้หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับ การบังคับโทษปรับโดยวิธีกักขังจำเลยแทนค่าปรับจะทำได้ไม่เกิน 2 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 วรรคแรก หากนำมาคิดคำนวณเป็นจำนวนเงินค่าปรับที่จำเลยต้องถูกกักขังแทนจะได้เป็นจำนวนเงินเพียง 146,000 บาท เท่านั้น การกักขังแทนค่าปรับดังกล่าวจึงไม่เป็นที่ไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหมายประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะแทนที่จำเลยจะต้องสูญเสียเงินหรือทรัพย์สินจำนวนเป็นเงินได้ 5 ล้านบาทตามคำพิพากษาของศาล แต่กลับถูกกักขังคำนวณเป็นเงินได้เพียง 146,000 บาทเท่านั้น ฉะนั้นจำเลยอาจเลือกที่จะหลีกเลี่ยงโทษปรับมาเป็นขอรับโทษกักขังแทนค่าปรับ โดยการที่ไม่นำเงินมาชำระค่าปรับ ดังนั้นหากต้องการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้ได้ผลสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงควรยกเว้นไม่นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 มาใช้บังคับกับคดียาเสพติดซึ่งเป็นอาชญากรรมที่มีความร้ายแรง

การที่ศาลไม่นำวิธีการบังคับโทษปรับโดยการยึดทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับถือเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) อย่างชัดเจน เมื่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเป็นกฎหมายพิเศษและมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการลงโทษจำเลยในทางทรัพย์สินเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้นสมควรอย่างยิ่งที่ศาลจะต้องยึดทรัพย์สินของจำเลยมาชำระค่าปรับเท่านั้น ไม่ควรนำโทษกักขังมาบังคับแทนอย่างในคดีอาญาทั่วไป และปัญหาที่เกิดจากการนำหลักเกณฑ์ในเรื่องการบังคับคดีทางแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในการบังคับโทษปรับซึ่งเป็นการบังคับคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งผู้กระทำความผิดมักมีวิธีการปิดบัง

¹ ประเวศ อรรถสุภผล. การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2556, จาก www.krisdika.go.th

ชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของตน ให้พ้นจากการถูกยึดหรืออายัดหรือจากการถูกริบทรัพย์สิน การที่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์อาจไม่สามารถกระทำได้ในคดีอาเสพติดทุกคดี เนื่องจากไม่มีความชำนาญเพียงพอในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงส่งผลให้การดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดยังคงมีช่องว่าง เพราะอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่เอื้ออำนวยต่อการยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ตลอดจนวิธีการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับนั้นก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน อีกทั้งการที่ไม่ระบุให้แน่ชัดว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการนำโทษปรับตามคำพิพากษาไปบังคับใช้ต่อไปเมื่อจำเลยนั้นไม่ชำระค่าปรับ จึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้น คือ ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดนำคำพิพากษาในส่วนการยึดทรัพย์สินของจำเลยไปบังคับใช้ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ ทำให้คำพิพากษาในส่วนนี้ไม่มีสภาพบังคับในความเป็นจริง และที่สำคัญไม่บรรลุผลตรงตามเจตนารมณ์ของการแก้ไขเพิ่มเติมบทกฎหมายดังกล่าว

ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลจะต้องแสดงบทบาทในการบังคับโทษปรับ ไม่ควรปล่อยให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการบังคับโทษปรับไปตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานเพียงลำพัง จริงอยู่ที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้ แต่วิธีการบังคับคดีตามบทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้ในวรรคสองแห่งบทบัญญัติดังกล่าวว่า “ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาเสพติดมีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สิน และให้ถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา” ซึ่งตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่จะนำมาใช้บังคับได้โดยอนุโลมกับการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาเสพติด พ.ศ. 2550 นั้น มีบทบัญญัติที่เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลโดยตรง เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 272 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งอย่างใดซึ่งต้องมีการบังคับคดี ก็ให้ศาลมีคำบังคับกำหนดวิธีการที่จะปฏิบัติตามคำบังคับ ในวันที่อ่านคำพิพากษาหรือมีคำสั่ง และให้เจ้าพนักงานศาลส่งคำบังคับนั้น ไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้อาศัยศาลในเวลาที่มีคำบังคับนั้น และศาลได้สั่งให้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ” ดังนั้นในวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาในคดีอาเสพติดเกี่ยวกับอาเสพติดให้โจทก์และจำเลยฟัง ซึ่งศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับจำเลยด้วยเสมอ ตามพระราชบัญญัติอาเสพติด พ.ศ. 2522 มาตรา 100/1 ศาลย่อมมีอำนาจที่จะออกคำบังคับโทษปรับได้โดยอนุโลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 272 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอา

เสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 21 วรรคสองนั่นเอง เพื่อให้การบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดสามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น คดีอาญาเลขแดงที่ 5177/2554 ระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดสระบุรี โจทก์ กับ นายภิศก มีผล จำเลย ของศาลจังหวัดสระบุรี ซึ่งศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2554 จำคุกจำเลย 2 ปี และปรับ 200,000 บาท ต่อมาวันที่ 5 กันยายน 2555 ศาลเบิกตัวจำเลยมาจากเรือนจำและออกคำบังคับโทษปรับแจ้งให้จำเลยทราบ หลังจากนั้นที่สาวพร้อมมารดาของจำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลเบิกตัวจำเลยมาศาลและขอชำระค่าปรับตามคำพิพากษาจำนวน 200,000 บาท เนื่องจากเกรงว่าจะถูกเจ้าพนักงานบังคับคดียึดบ้านนำออกขายทอดตลาดเอาเงินมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษา ศาลจึงเบิกตัวจำเลยมาและรับชำระค่าปรับ ซึ่งเงินค่าปรับตามคำพิพากษาคงกล่าวจะถูกนำส่งเป็นรายได้ของแผ่นดินต่อไป

การที่ศาลออกคำบังคับก่อนการออกหมายบังคับคดีมาใช้กับการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติด สามารถป้องกันข้อโต้แย้งได้ด้วยการว่าหมายบังคับคดีให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับอาเสพติดนั้นออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอาจจะส่งผลให้กระบวนการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดดำเนินไปด้วยความล่าช้า และอาจเป็นเหตุให้สำนักงาน ป.ป.ส. ดำเนินการบังคับโทษปรับล่าช้าอันอาจเป็นช่องทางให้จำเลยสามารถยักย้ายถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้พ้นจากการถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินก็เป็นได้

หมายบังคับคดีต่างจากคำบังคับตรงที่คำบังคับนั้นเป็นคำสั่งศาลถึงตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ส่วนหมายบังคับคดีเป็นคำสั่งของศาลที่มีถึงเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เนื่องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ยอมปฏิบัติตามคำบังคับ

ตามกรณีศึกษาที่ศึกษาถึงคดีของศาลจังหวัดสระบุรี ซึ่งตระหนักถึงความสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายรวมถึงการรักษาวินัยซึ่งผลประโยชน์ของแผ่นดิน โดยได้มีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดตั้งแต่สำนักงานอัยการจังหวัดสระบุรี สำนักงาน ป.ป.ส. ทั้งจากส่วนกลางและระดับภูมิภาค สำนักงานบังคับคดีจังหวัดสระบุรี และเรือนจำจังหวัดสระบุรี มาร่วมหารือในการกำหนดทิศทางในการดำเนินการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ฉะนั้นหากศาลยุติธรรมทั่วประเทศสามารถส่งเสริมให้มีการดำเนินการบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดอย่างกว้างขวาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถประสานความร่วมมือส่งเสริมกันเพื่อดำเนินการบังคับโทษปรับตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานอย่างสอดคล้องกันแล้ว จำนวนเงินอันจะตกเป็นรายได้ของแผ่นดินที่จะนำมาพัฒนาประเทศย่อมจะมีจำนวนมหาศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะต้องร่วมกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาต้องการทราบว่าการบังคับโทษปรับในคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีปัญหาในการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับอย่างไร และจะมีวิธีการอย่างไรในการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) ที่ประสงค์จะใช้มาตรการโทษปรับเป็นหลักในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มุ่งหมายประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการลงโทษ ความเป็นมา และลักษณะของโทษปรับในการนำมาใช้ปราบปรามยาเสพติด
2. เพื่อศึกษาถึงการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับในคดียาเสพติด และศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับในคดียาเสพติด
4. เพื่อศึกษาการบังคับคดีอาญาเรื่องการบังคับโทษปรับในระบบ Common Law และ Civil Law

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การลงโทษปรับในคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะลงโทษจำเลยในทางทรัพย์สิน เนื่องจากในทางปฏิบัติเมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น เมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาโดยอาจเป็นเพราะจำเลยเองต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการชำระค่าปรับซึ่งมีอัตราที่สูง หรือศาลเองไม่ใช้วิธีการบังคับโทษปรับโดยวิธีการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ แต่จะออกหมายกักขังแทนค่าปรับในทันที (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30) และปัญหาที่เกิดจากการนำหลักเกณฑ์ในเรื่องการบังคับคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับโทษปรับซึ่งเป็นการบังคับคดีอาญา ตลอดจนการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษไว้อย่างชัดเจน ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อ การบังคับโทษปรับทั้งสิ้น ดังนั้นจึงควรมีมาตรการในการส่งเสริมให้การบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดนั้นสามารถปฏิบัติได้จริงและบรรลุผลตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มิใช่ใช้วิธีการกักขังจำเลยแทนค่าปรับในทันทีดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการศึกษาปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆเหล่านี้

จะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้การบังคับ โทษปรับในคดีอาชญากรรมนั้นมี ประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลตรงตามความประสงค์ของกฎหมาย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้จะศึกษาถึงแนวความคิดทฤษฎีและหลักการลงโทษปรับ เจตนารมณ์ของ กฎหมายในการลงโทษปรับในคดีอาชญากรรม กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนในการดำเนินการ และการ ประสานการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสถิติคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในศาล และผล การยึดและอายัดทรัพย์สินของจำเลย รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการบังคับโทษปรับใน คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นซึ่งควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษานี้ใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ตำรากฎหมาย บทความ แนวคำพิพากษาศาลฎีกา และสอบถามจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการ โดยศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับโทษปรับตามพระราชบัญญัติอา ชญากรรมให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 และวิธีการบังคับ โทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 เพื่อนำมาวิเคราะห์และเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงทฤษฎีการลงโทษ ความเป็นมาและลักษณะของโทษปรับ และแนวคิดในการ ปรับปรนยามาอาชญากรรม
2. ทำให้ทราบถึงวิธีการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อขัดข้องในการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม เพื่อนำไปสู่การ เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องและเหมาะสม อันจะทำให้การบังคับโทษปรับในคดีอา ชญากรรมนั้นเกิดประสิทธิภาพตรงตามความมุ่งหมายของกฎหมาย
4. ทำให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีการลงโทษ ความหมายและประวัติความเป็นมาของโทษปรับ

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้ต้องมีกฎหรือข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสงบสุขและเกิดความสงบเรียบร้อยภายในสังคม ความผิดเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคม¹ ฉะนั้นสังคมซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกหรือปัจเจกชนจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม แต่เดิมในสังคมยุคแรกๆการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นมีลักษณะเป็นการแก้แค้นส่วนตัว เช่น การกระทำเพื่อทดแทนความโกรธของผู้ถูกทำร้าย โทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดก็เป็นโทษที่รุนแรง เช่น ฆ่าผู้กระทำความผิดหรือขับไล่ออกจากชุมชน ถ้าเป็นการทำร้ายคนในชุมชนอื่นการแก้แค้นก็อาจเป็นการต่อสู้ระหว่างชุมชน ฝ่ายที่แพ้ต้องเสียเปรียบปรับซึ่งเป็นความคิดพื้นฐานในเรื่องโทษอย่างหนึ่ง ในสมัยต่อมาเมื่อมีการปกครองชุมชนเป็นระเบียบมากขึ้นและอำนาจปกครองเป็นของหัวหน้าชุมชนเด่นชัดขึ้น การแก้แค้นส่วนตัวก็ลดน้อยถอยลงกลายมาเป็นการลงโทษโดยหัวหน้าและวิวัฒนาการมาเป็นระบบการแก้แค้นโดยชุมชน จนในที่สุดก็กลายมาเป็นระบบการลงโทษโดยรัฐในปัจจุบัน² โดยใช้กฎหมายบังคับแก่สมาชิกในสังคม เมื่อมีการละเมิดกฎหมายก็จะมี การลงโทษ การลงโทษจึงเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายอย่างหนึ่ง และเป็นการใช้อำนาจบังคับ (Sanction) โดยรัฐเป็นผู้กระทำตอบโต้ผู้กระทำความผิด³

2.1 การลงโทษทางอาญา

“โทษ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานในความหมายทั่วไป หมายถึง ความผิด ผลแห่งความผิดที่ต้องรับผลร้าย ส่วนความหมายในทางกฎหมายจะหมายถึงมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับลงโทษผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มี 5 ประการ

¹ จิตติ ดิงศภัทย์. (2515). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ตอน 1. หน้า 6.

² จิตติ ดิงศภัทย์. (2525). กฎหมายอาญาภาค 1. หน้า 8.

³ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551). โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา (รายงานผลการวิจัย). หน้า 5.

ด้วยกัน คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน⁴ ซึ่งโทษทั้งห้าอย่างนี้มีโทษประหารชีวิต จำคุก และปรับเป็นโทษหลัก ส่วนโทษกักขังและริบทรัพย์สินเป็นเพียงโทษสำรองหรือโทษประกอบเท่านั้น

ในบรรดาโทษหลักทั้งสามอย่าง คือ โทษประหารชีวิต จำคุก และปรับนั้น ส่วนใหญ่โทษปรับจะเป็นโทษที่ใช้มากที่สุด โดยส่วนมากจะใช้เป็นโทษหลักควบคู่กับโทษจำคุกในความผิดเกือบทุกอย่างที่มีโทษจำคุก และยังใช้เป็นโทษหลักในความผิดเล็กน้อยๆด้วย

การลงโทษทางอาญานั้นเป็นการลงโทษที่รุนแรงและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าโทษทางอาญาควรจะใช้กับการกระทำที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงเท่านั้น

ศาสตราจารย์ Herbert L.Packer⁵ ได้ให้คำจำกัดความว่า “โทษ” หมายถึง การใช้กฎหมายที่ทำให้ผู้ต้องโทษประสบความยากลำบากหรือเหตุการณ์รูปแบบอื่นๆซึ่งเป็นสถานะที่ไม่พึงปรารถนา ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามผลแห่งการกระทำความผิดซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดโดยกฎหมาย

จากความหมายและคำนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีการให้ความหมายในแง่มุมที่ต่างกันออกไป ซึ่งหากพิจารณาถึงลักษณะของโทษแล้วสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 ประการ คือ⁶

1) พิจารณาจากลักษณะ เนื่องจากโทษเป็นบทบังคับของกฎหมายอาญา สิ่งที่จะเป็นบทบังคับได้ย่อมมีลักษณะเป็นผลร้าย ซึ่งอาจเป็นผลร้ายต่อร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้ถูกลงโทษ

2) พิจารณาจากการใช้โทษทางอาญา แยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ

ประการแรก “ผู้มีอำนาจใช้โทษ” คือ องค์กรหรือนุคคลที่กฎหมายอาญากำหนดไว้ เนื่องจากผู้มีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดได้จะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมาย แต่ถ้าเป็นองค์กรหรือนุคคลซึ่งกฎหมายอาญาไม่ได้กำหนดให้อำนาจไว้แล้วมาให้ผลร้ายแก่บุคคลอื่น ผลร้ายนั้นก็ไม่ใช่โทษ

ประการที่สอง “ผู้ถูกลงโทษ” บุคคลที่ถูกลงโทษได้จะต้องเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

⁴ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, หน้า 414.

⁵ Herbert L. Packer, (1968). *The Limits of The Criminal Sanction*. p. 21.

⁶ สหชน รัตนไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทย สมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*. หน้า 8-9.

3) พิจารณาจากธรรมชาติ หมายถึง เมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายอาญาและถูก ลงโทษย่อมถือว่าผู้นั้นละเมิดบรรทัดฐานของสังคม การที่เขาได้รับโทษจึงเป็นการตอบแทนการ กระทำซึ่งผิดกฎหมาย และการกระทำนี้มีลักษณะเป็นการดำเนินผู้กระทำความผิดอยู่ในตัวจึงสมควร ได้รับโทษทางอาญา

ดังนั้นโทษทางอาญา คือ ผลร้ายซึ่งผู้กระทำความผิดได้รับเนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมาย อาญา โดยผู้ที่มีอำนาจให้ผลร้ายจะต้องมีอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด และผลร้ายที่ผู้กระทำ ความผิดได้รับนั้นเป็นการตอบแทนการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งการตอบแทนนี้จะมีลักษณะดำเนิน ผู้กระทำความผิดนั้น⁷

แนวคิดในการกำหนดโทษและความผิดที่มีโทษทางอาญาอาจคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันตามแต่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามโดยสากลนั้น ความผิดต่างๆตามกฎหมายไม่ว่าในประเทศใดก็ตามสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ Mala In Se และ Mala Prohibita โดยความผิดทั้งสองประเภทนี้มีลักษณะดังต่อไปนี้⁸

1. Mala In Se คือ การกระทำที่เป็นความผิดในตัวของมันเอง ไม่ว่าจะกระทำลงใน สถานที่ใด ยุคสมัยใด เวลาใดและโดยผู้กระทำผู้ใดก็ตาม เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมและ ค่อยๆพัฒนากฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันในหลายรูปแบบ ตั้งแต่ศาสนา ศีลธรรมจารีตประเพณี จนกระทั่งปรากฏในรูปแบบของกฎหมาย ดังนั้นกฎเกณฑ์ต่างๆเหล่านี้จึงมีส่วนที่เกี่ยวข้องหรือ เหมือนกันอยู่ พึงสังเกตได้ว่าความผิดประเภทที่เป็น Mala In Se มักจะเป็นการกระทำที่เป็นข้อห้าม ทางศาสนาหรือทางศีลธรรม หรือเป็นสิ่งที่ไม่พึงปฏิบัติในทางจารีตประเพณีอยู่ด้วย เช่น ความผิด ฐานฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ หรือหมิ่นประมาท เป็นต้น และในบางกรณีอาจนำข้อห้าม ในทางจารีตประเพณีมากำหนดเป็นบทบัญญัติอันเป็นเงื่อนไขในการที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ โทษสูงขึ้นด้วย เช่น กรณีที่บุตรฆ่าบิดามารดา หรืออาจนำมาเป็นเหตุบรรเทาโทษ เช่น กรณีที่บุตร ให้ที่พักพิงแก่บิดามารดาที่เป็นผู้กระทำความผิดและหลบหนีการจับกุม กฎหมายกำหนดให้ศาลจะ ลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้

2. Mala Prohibita คือ การกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดซึ่งอาจจะแตกต่าง กันออกไปตามเงื่อนไขต่างๆ กล่าวคือ การกระทำหนึ่งอาจเป็นความผิดในประเทศหนึ่งหรือในช่วง ระยะเวลาหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นความผิดในอีกประเทศหนึ่งหรือในช่วงระยะเวลาอื่น เช่น ในช่วงเวลา หนึ่งศาลฎีกาของไทยเคยมีคำพิพากษาว่าการกระทำที่เรียกว่าการ “ฮั้วประมูล” เป็นความผิดตาม

⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 10.

⁸ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มเดิม. หน้า 6.

กฎหมายอาญา ต่อมาคำพิพากษาศาลฎีกาในอีกสมัยหนึ่งกลับหลักเดิมว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นวิธีทางที่พึงกระทำได้ในทางการค้าพาณิชย์จึงไม่ผิดกฎหมาย และในปัจจุบันศาลฎีกาก็ได้กลับไปใช้หลักเดิมที่ถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิด โดยลักษณะของ Mala Prohibita จะตรงข้ามกับ Mala In Se ที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี ความผิดที่เป็น Mala Prohibita มักจะเป็นความผิดที่ไม่ผิดต่อกฎเกณฑ์อื่นของสังคม แต่รัฐกำหนดเอาว่าเป็นความผิดอาญาเพื่อประโยชน์ของรัฐเอง เช่น รัฐออกกฎหมายกำหนดราคาสูงสุดที่บุคคลจะขายทรัพย์สินของเขาได้ และลงโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ขายของเกินราคาสูงสุดที่รัฐกำหนดไว้ ซึ่งการขายของนี้ความจริงแล้วไม่ได้ผิดศีลธรรมหรือมีข้อห้ามทางศาสนาหรือจารีตประเพณีเลย นอกจากนี้ยังมีความผิดในลักษณะนี้อีกมากมาย เช่น ความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ความผิดประเภทนี้ไม่ใช่ความผิดชั่วร้ายในตัวของมันเองอย่าง Mala In Se แต่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้ามซึ่งเรียกกันว่าเป็น “ความผิดในทางเทคนิค” หรือ Technical Offence

อาจกล่าวได้ว่า โทษทางกฎหมายนั้นเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาเพื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด และโทษยังเป็นมาตรการบังคับทางอาญาดั้งเดิมที่สุด และจนถึงบัดนี้ก็ยังไม่มีสิ่งอื่นมาทดแทนโทษ โทษจะมีลักษณะรุนแรงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิดว่ามีความร้ายแรงและเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายหรือรัฐมากน้อยเพียงใด ตามกฎหมายไทยได้กำหนดโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญามีด้วยกัน 5 ประเภท คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน⁹ โทษประหารชีวิตนั้นเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดโดยจะลงแก่ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดอย่างร้ายแรง เช่น ฆ่าผู้อื่น หรือความผิดที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ ส่วนโทษที่เบาที่สุดคือโทษปรับซึ่งเป็นโทษที่ใช้กับความผิดที่มีลักษณะไม่รุนแรง เช่น การไม่เสียภาษีให้แก่รัฐ การกระทำความผิดอาญาเล็กน้อยๆ เป็นต้น ฉะนั้นโทษจึงหมายถึงการกระทำที่เป็นผลร้ายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับโทษ และด้วยเหตุที่การลงโทษจะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจเป็นตัวแทนโดยชอบธรรมของรัฐ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการลงโทษนั้นเป็นการที่รัฐกำหนดภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นผลร้ายหรือไม่พึงปรารถนาต่อผู้กระทำความผิด โดยมีสาเหตุเนื่องจากบุคคลนั้นได้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่เกิดการกระทำความผิดขึ้นและกฎหมายได้กำหนดโทษไว้ การลงโทษผู้กระทำความผิดถือเป็นสิ่งที่ผู้มีอำนาจในรัฐจะต้องกระทำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐ อีกทั้งการลงโทษยังเป็นเครื่องมือส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายอีกประการหนึ่งด้วย¹⁰

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18

¹⁰ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มเดิม. หน้า 7-8.

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยบัญญัติในเรื่อง โทษทางอาญาไว้ในมาตรา 18 ซึ่งสามารถจำแนกโทษทางอาญาออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. โทษประหารชีวิต
2. โทษจำคุก
3. โทษกักขัง
4. โทษปรับ
5. โทษริบทรัพย์สิน

(1) โทษที่บังคับเอาแก่ชีวิต ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะตัดโอกาสในการกระทำความผิดของอาชญากรให้หมดไปจากสังคมอย่างถาวร และเป็นการทดแทนการกระทำความผิดที่บุคคลดังกล่าวได้ก่อขึ้นแก่สังคม ซึ่งโทษประหารชีวิตนี้มักจะใช้กับผู้กระทำความผิดที่ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะรุนแรง มีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในสังคมอย่างมาก เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิต หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น

(2) โทษที่บังคับเอาแก่เสรีภาพ ได้แก่ โทษจำคุกและโทษกักขัง โดยโทษดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในทางแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดให้แก่ผู้เสียหายและสังคมซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำของผู้นั้น และเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ระหว่างที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษอยู่นั้นก็จะมีมาตรการในการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ต้องโทษ รวมถึงการฝึกอาชีพและอบรมความรู้ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้งหนึ่ง

(3) โทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สิน ได้แก่ โทษปรับและริบทรัพย์สิน โทษริบทรัพย์สินนั้นจะมุ่งบังคับเอาแก่บรรดาทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิดที่ตนก่อขึ้น โดยถือว่าทรัพย์สินเงินทองเหล่านั้นผู้กระทำความผิดไม่ควรจะได้รับ เพราะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งทรัพย์สินบางประเภทซึ่งโดยสภาพของตัวทรัพย์สินนั่นเองเป็นของที่ผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด อาวุธสงคราม สื่อลามกอนาจาร เป็นต้น หรือในความผิดบางประเภทที่มีลักษณะไม่รุนแรงก็อาจบังคับใช้โทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบได้¹¹

โทษตามมาตรา 18 วรรคแรก บัญญัติให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ขณะนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็น

¹¹ แหล่งเดิม.

โทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ฉะนั้นที่จะถือว่าเป็นโทษทางอาญาก็จะมีเพียง 5 ประการตามมาตรา 18 นี้เท่านั้น¹²

ลักษณะโดยทั่วไปของโทษในคดีอาญานั้น “โทษ” เป็นวิธีการบังคับ (Sanction) ที่รัฐใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอาญา และเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญาจึงต้องอยู่ในบังคับของหลักเกณฑ์ทั่วไป 3 ประการ¹³ ดังนี้

1) โทษต้องเป็นไปตามกฎหมาย หมายความว่า การจะลงโทษบุคคลใดจะต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นมีโทษ และโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นได้จะต้องมีวิธีการและจำนวนโทษ ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หลักดังกล่าวเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันมาจากภาษิตในภาษาละตินที่ว่า “Nullum crimen nulla poena sine lege” หรือที่แปลเป็นภาษาไทยว่า “ไม่มีกฎหมาย ก็ไม่มีความผิด และไม่มีโทษ” ซึ่งหลักเกณฑ์นี้ได้บัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

2) โทษต้องเป็นไปโดยเสมอภาค หมายความว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดในฐานะใดฐานะหนึ่งจะต้องกระทำโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าผู้นั้นจะแตกต่างกันในเรื่องของฐานะสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยอื่นๆ เมื่อกระทำความผิดในฐานะเดียวกันก็ต้องได้รับโทษในอัตราเดียวกัน อย่างไรก็ดีโทษต้องเป็นไปโดยเสมอภาคนี้ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดที่ว่าทุกคนซึ่งกระทำผิดฐานะเดียวกันต้องได้รับโทษจำนวนเท่ากัน เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้เป็นคุณพินิจของศาลที่จะกำหนดโทษโดยคำนึงถึงพฤติการณ์หรือความร้ายแรงแห่งความผิดเป็นรายกรณีไป

3) โทษมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวบุคคล หมายความว่า โทษนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องกระทำต่อตัวผู้กระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น ไม่มีการตกทอดไปยังทายาทเหมือนอย่างสิทธิและหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินตามกฎหมายมรดก ดังนั้นเมื่อผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตาย ความผิดและโทษก็เป็นอันระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(1) และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโทษทางอาญาที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นมีโทษและมีวิธีการลงโทษอย่างไร และต้องมีความเสมอภาคไม่ว่าผู้ใดจะกระทำความผิดย่อมได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นเดียวกัน

¹² รวมคำบรรยายภาคหนึ่ง สมัยที่ 60 ปีการศึกษา 2550 เล่มที่ 3, 2550, หน้า 148.

¹³ จิตติ ดิงศภัทย์. (2546). *กฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). หน้า 1014-1024.

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการจัดการกับคนที่ทำผิดหรือฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม การที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำความผิด และเหตุผลที่ต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิดซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ซึ่งในสังคมแต่ละยุคจะมีจุดเน้นในเรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดที่แตกต่างกัน โดยในทางอาชญาวิทยานั้น ได้แบ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษในแง่ทฤษฎีของกฎหมายไว้หลายประการด้วยกัน¹⁴ ดังนี้

(1) การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน (Retribution) การลงโทษเพื่อการทดแทนนี้เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ดังปรากฏให้เห็นจากหลัก“ตาต่อตาและฟันต่อฟัน” (an eye for an eye and a tooth for a tooth) เป็นการลงโทษให้สาสมกับความผิด คือผู้กระทำความผิดร้ายแรงเพียงใดก็สมควรจะได้รับโทษตอบแทนการกระทำความผิดของตน วัตถุประสงค์ของการลงโทษข้อนี้เป็นหลักที่มีมาแต่เดิมเพื่อใช้แทนที่การแก้แค้นด้วยตนเองของผู้เสียหาย ดังนั้นจะเน้นการลงโทษให้สาสมกับความผิด รูปแบบของการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรงและป่าเถื่อน เช่น การเขียน การแขวนคอ การทรมาน การประหารชีวิต โดยการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนี้ตั้งอยู่บนหลักที่ว่าถ้าการกระทำความผิดร้ายแรงเพียงใด โทษที่ผู้กระทำผิดจะได้รับก็จะรุนแรงเช่นกัน เป็นการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการให้คนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายเช่นเดียวกัน การลงโทษด้วยวัตถุประสงค์นี้จะเกิดผลก็ต่อเมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษอย่างรวดเร็ว มิฉะนั้นแล้วอาจมีการแก้แค้นทดแทนกันเอง อย่างไรก็ตามการลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้อาจไม่เหมาะสมในกรณีที่ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวเป็นคนดีและไม่เป็นอันตรายต่อสังคมอีกต่อไปแล้ว

การลงโทษที่ชอบธรรมตามหลักของทฤษฎีทดแทนนี้ จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ประการ¹⁵ คือ

1) การลงโทษต้องเป็นการทดแทนความเสียหาย (Vindication) หมายถึง ความถูกต้องของการลงโทษจะต้องกระทำไปเพื่อเป็นการทดแทนหรือแก้แค้นให้แก่ผู้เสียหายจากการที่ผู้กระทำความผิดได้ทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นต้องเป็นการทำให้ผู้เสียหายรู้สึกพอใจและคิดว่าเป็นการกระทำที่ยุติธรรมแล้ว ทฤษฎีนี้ชี้ว่าการละเลยเรื่องความรู้สึกของผู้เสียหายที่ต้องการแก้แค้นผู้กระทำความผิดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะจะทำให้ผู้เสียหายหรือญาติพี่น้องของเขา รู้สึกเสื่อม

¹⁴ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2546). *หลักกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 97-98.

¹⁵ ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*. หน้า 21-22.

ศรัทธาที่มีต่อรัฐว่าไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้แก่เขาได้ การลงโทษโดยคำนึงถึงความพอใจของผู้เสียหายนี้จะทำให้ผู้เสียหายยอมรับว่าการลงโทษโดยรัฐเป็นความชอบธรรม และยอมรับว่าการแก้แค้นผู้กระทำความผิด ไม่ใช่หน้าที่ของเอกชนแต่เป็นหน้าที่ของรัฐ

2) การลงโทษต้องกระทำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม (Fairness) ทฤษฎีนี้มีหลักการว่าจะให้กฎหมายมีผลคุ้มครองประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม คนทุกคนจะต้องเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมาย การที่ผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมายอาญาแต่ละครั้งเท่ากับว่าผู้กระทำความผิดเอาเปรียบบุคคลอื่นที่เชื่อฟังกฎหมาย และข้อได้เปรียบนี้จะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นถ้าเป็นการกระทำความผิดอาญาที่รู้กันอย่างแพร่หลาย ดังนั้นการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดและบุคคลที่เชื่อฟังกฎหมายตระหนักรู้ว่าบุคคลที่ละเมิดกฎหมายจะต้องถูกดำเนินคดี โดยผู้ที่ได้เปรียบจากการฝ่าฝืนกฎหมายนั้นต้องถูกลงโทษ และการชดใช้ความได้เปรียบของการกระทำผิดเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับผู้กระทำความผิด ถึงแม้ว่าผู้เสียหายจะยกโทษให้แล้วแต่ผู้กระทำความผิดก็ยังต้องได้รับโทษอยู่ดี

3) การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความผิด (Proportionality of Punishment) ทฤษฎีนี้เห็นว่าโทษที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้รับนั้นจะต้องเท่ากับความเสียหายที่เขาได้กระทำลงจากการกระทำความผิดนั้น แต่อาจมีข้อยกเว้นจากหลักดังกล่าวได้ 2 กรณี คือ กรณีที่การลงโทษสูงกว่าความเสียหายที่ผู้กระทำก่อขึ้น สามารถกระทำได้ในการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตกับผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคมเพื่อปกป้องสังคมให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามการลงโทษอาจต่ำกว่าสัดส่วนแห่งความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสที่จะกระทำความผิดนั้นอีก

ในทางปฏิบัติจริง ๆ นั้น แม้วัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นทดแทนจะไม่ใช่ที่นิยมของนักทฤษฎีทั่วไปโดยให้เหตุผลว่าเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและไม่ชอบด้วยมนุษยธรรม แต่วัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงมีอยู่และนำมาใช้ตลอดมา เพียงแต่การนำมาใช้เป็นหลักพิจารณาลงโทษจะมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและแนวโน้มนโยบายแห่งผู้ปกครองในยุคนั้นๆ ประกอบกับสภาพจิตใจของมนุษย์โดยทั่วไปคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีความต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษอันเป็นการแก้แค้นทดแทนอยู่ด้วยเสมอ

(2) การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ (Deterrence) เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้เป็นการป้องกันเฉพาะตัวและเป็นการป้องกันทั่วไปโดยอาศัยการลงโทษเพื่อข่มขู่บุคคลทั่วไปไม่ให้เอาเยี่ยงอย่าง การลงโทษเพื่อการข่มขู่นี้อาจมีผลเสียหายและมีเงื่อนไขหลายอย่าง เช่น การลงโทษต้องแตกต่างกันระหว่างความผิดแต่ละประเภท ข้อเสียของการลงโทษชนิดนี้เกิดขึ้นในกรณีที่ใช้วิธีการ

ลงโทษโดยการประจานต่อสาธารณะ ซึ่งอาจทำให้ผู้ถูกลงโทษไม่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้อีก เพราะได้รับความอับอายจากการลงโทษที่มากเกินไป

แม้ว่าการลงโทษเพื่อการข่มขู่จะเป็นสิ่งที่สามารถลดการก่ออาชญากรรมได้ แต่ก็มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยให้เหตุผลว่าการลงโทษเพื่อการข่มขู่จะทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี เช่น ทำให้บุคลิกภาพของบุคคลเสื่อมเสียลงเนื่องจากต้องไปรับโทษอยู่ร่วมกับนักโทษคนอื่น ๆ ทั้งที่ผู้ผู้นั้นได้กระทำความผิดเป็นครั้งแรกหรือกระทำความผิดโดยมิได้ตั้งใจก็ตาม นอกจากนี้การลงโทษเพื่อการข่มขู่มิได้คำนึงถึงการปรับปรุงตัวบุคคลและไม่ได้คำนึงถึงการช่วยเหลือภายหลังเมื่อพ้นโทษ แต่อย่างไรก็ดีไม่มีความจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงแต่การลงโทษเพื่อการข่มขู่แต่เพียงประการเดียว เพราะอาจใช้วิธีการแก้ไขปรับปรุงและช่วยเหลือหลังพ้นโทษไปพร้อมๆ กับการลงโทษเพื่อการข่มขู่ได้ ทั้งนี้การแก้ไขปรับปรุงย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น การแยกขังผู้ต้องโทษตามความรุนแรงของความผิด การอบรมความประพฤติ สิ่งเหล่านี้สามารถกระทำได้แม้ผู้ต้องโทษจะได้รับโทษหนักหรือถูกจำคุกมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม และหากปรากฏว่าผู้ต้องโทษสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้แล้ว ก็อาจปล่อยตัวผู้นั้นให้พ้นโทษก่อนกำหนดเวลาก็ได้ จะเห็นได้ว่าการลงโทษเพื่อการข่มขู่นี้อาจใช้พร้อมไปกับการลงโทษเพื่อการแก้ไขปรับปรุงและการช่วยเหลือหลังจากพ้นโทษได้โดยไม่ถือว่าขัดแย้งกันแต่อย่างใด¹⁶

(3) การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้กระทำความผิดอีก (Incapacitation) เป็นการลงโทษโดยถือว่าผู้กระทำความผิดมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมอย่างร้ายแรงสมควรตัดออกไปจากสังคม ซึ่งอาจเป็นการตัดชั่วคราว เช่น จำคุก กักขัง หรือเป็นการตัดอย่างถาวร เช่น การประหารชีวิต

ดังนั้นการลงโทษเพื่อเป็นการตัดไม่ให้มีโอกากระทำความผิดอีกแบ่งออกเป็น 2 กรณี¹⁷ คือ

1) การตัดโอกาสแบบถาวร ได้แก่ การลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต วิธีนี้มีผลทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมได้อีกเลย และไม่มีโอกาสกระทำความผิดเฉพาะอย่างได้ เช่น การตอน ถือเป็น การตัดโอกาสมิให้สามารถกระทำความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราได้อีก เป็นต้น

2) การตัดโอกาสแบบชั่วคราว ได้แก่ การลงโทษจำคุกที่มีกำหนดเวลา และโทษอย่างอื่นนอกจากโทษที่มีลักษณะเป็นการตัดโอกาสแบบถาวร เช่น โทษกักขังแทนค่าปรับ วิธีนี้เป็นวิธีการที่เกิดปัญหามาก คือ ต้องพิจารณาว่าจะใช้วิธีการอย่างไรที่จะทำให้ผู้ถูกลงโทษสามารถละ

¹⁶ สมยศ วัฒนภิรมย์. (2536). การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ. หน้า 19-20.

¹⁷ ภราดร ภคพัฒน์. (2521). การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการลงโทษ. หน้า 29.

เว้นการกระทำผิดได้ตลอดไป ซึ่งวิธีการที่จะช่วยให้ผู้ที่พ้นโทษเป็นผู้ที่ไม่กระทำความผิดอีก คือ วิธีการลงโทษที่ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน กล่าวคือ ในระยะเวลาที่ผู้ต้องโทษยังคงได้รับโทษอยู่ หากเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ต้องโทษยังไม่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ก็อาจยังไม่ปล่อยตัว การกำหนดเช่นนี้ไม่อาจกำหนดล่วงหน้าได้ เพราะไม่อาจทราบความประพฤติล่วงหน้าของบุคคล ได้นั่นเอง

อนึ่งการลงโทษตามกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น บางอย่างก็มักจะมุ่งไปในทางข่มขู่มากกว่า มุ่งไปในทางตัดโอกาสอย่างแท้จริง เช่น โทษประหารชีวิตก็ตั้งไว้ให้พอเหมาะกับความรุนแรงของการกระทำความผิดเพื่อข่มขู่ไม่ให้คนกล้ากระทำความผิด ไม่ได้ตั้งไว้โดยประสงค์จะตัดผู้กระทำความผิดไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีกโดยแท้จริง หรือการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดหลายครั้งที่ไม่เจ็ดหลายก็มุ่งไปในทางข่มขู่ไว้ว่าถ้ากระทำความผิดขึ้นอีกจะถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลานาน การที่มีผลเป็นการทำให้ผู้นั้นไม่มีโอกาสกระทำความผิดไปอีกนานจะเป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น¹⁸

(4) การลงโทษเพื่อตัดนิสัย (reformation) เป็นการลงโทษโดยมองถึงอนาคตและหวังว่าผู้กระทำความผิดจะกลับใจเลิกกระทำความผิด โดยมีความเห็นว่าหากผู้กระทำความผิดได้รับโอกาสให้มีการปรับปรุงตัวเสียใหม่โดยให้การศึกษา ให้การอบรมทางศีลธรรม หรือการฝึกหัดอาชีพให้ในระหว่างที่รับโทษจำคุกหรือถูกกักขังอยู่ ภายหลังจากพ้นโทษผู้นั้นอาจกลับตัวเป็นคนดีได้ แต่วัตถุประสงค์ของการลงโทษนี้มีข้อเสียในแง่ของผู้เสียหาย เพราะผู้เสียหายอาจมองว่าการลงโทษนั้นยังไม่สาสมกับความผิดจึงอาจเกิดการแก้แค้นทดแทนด้วยตนเองขึ้น

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงนั้นเป็นความคิดสมัยใหม่ที่มุ่งฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย เช่น การลงโทษปรับแทนการลงโทษจำคุก หรือการคุมประพฤติแทนการจำคุกในความผิดที่ไม่ร้ายแรง เป็นต้น แต่หากมีการกระทำความผิดที่ร้ายแรง การลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้ แต่อย่างไรก็ดีวัตถุประสงค์ของการลงโทษในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อน คือ มุ่งประสงค์ให้แก้ไขปรับปรุงตัวบุคคลเพื่อให้กลับตัวเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม เนื่องจากเห็นว่า การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนั้นนอกจากจะไม่เกิด

¹⁸ เศรษฐภัทร พรหมชนะ. (2546). การนำมาตราการอื่นมาใช้บังคับค่าปรับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ. หน้า 16-17.

ผลดีแก่สังคมแล้วยังเป็นโทษแก่สังคมอีกด้วย จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงในด้านการคุมประพฤติ การดูแลนักโทษในทัณฑสถาน และการพักการลงโทษ เป็นต้น¹⁹

2.2 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับทางอาญา

2.2.1 วิวัฒนาการเกี่ยวกับโทษปรับทางอาญา

โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยตรง และเป็นโทษที่สามารถข่มขู่ไม่ให้มีการกระทำความผิดได้ถ้าโทษปรับนั้นมีอัตราที่สูงจะสามารถช่วยลดการก่ออาชญากรรมได้ และมีการกล่าวว่าโทษปรับทางอาญามีลักษณะคล้ายกับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง เนื่องจากบังคับให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระเงินเพื่อชดเชยกับความเสียหายที่เกิดขึ้น²⁰ การลงโทษปรับเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยโบราณและมีมาก่อนโทษจำคุก เมื่อพิจารณาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เก่าที่สุด คือ ประมวลกฎหมายสมัยพระเจ้าฮัมมูราบี เมื่อประมาณ 1750 ก่อนคริสตกาล ซึ่งได้กล่าวถึงหลักการแก้แค้นทดแทน (Lextalionis or an eye and a tooth for a tooth) คือ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ซึ่งมีวิธีการลงโทษที่รุนแรงตั้งแต่การประหารชีวิต การเนรเทศ การทรมานผู้กระทำความผิดไปจนถึงการลงโทษในระดับต่ำ คือ มาชำระค่าปรับ เช่น กรณีการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยมิชอบ ผู้กระทำความผิดอาจจะต้องถูกปรับถึง 5 เท่าของมูลค่าทรัพย์สินนั้น หรือในกรณีลักเลี้ยงสัตว์ก็จะต้องถูกปรับถึง 10 เท่า ภายใต้หลักการดังกล่าวผู้ที่กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมจะต้องได้รับการปฏิบัติในทำนองเดียวกับที่บุคคลนั้นได้กระทำต่อเหยื่อ ผู้เคราะห์ร้าย ต่อมาหลักการแก้แค้นทดแทนได้มีการพัฒนาขึ้นในสมัยโรมันโบราณแทนที่จะเป็นการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดโดยตรงเพื่อให้สาสมกับความผิดที่ตนได้กระทำขึ้น ยังมีการลงโทษโดยการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดอีกด้วย ซึ่งในระยะเริ่มแรกจะมีการชำระค่าทรัพย์สินเป็นลักษณะของการไถ่โทษ (Composition) คือ เมื่อผู้กระทำความผิดชำระค่าไถ่โทษให้แก่รัฐและผู้เสียหายแล้วก็จะไม่มีการแก้แค้นทดแทนกันอีกต่อไป ระบบนี้นักทฤษฎีอาญาเรียกว่า “ความยุติธรรมโดยเอกชน” (Private settlement) ต่อมาเมื่อรัฐเริ่มมีอำนาจปกครองอย่างจริงจังก็ได้พยายามกำจัดอำนาจความยุติธรรมโดยเอกชนนี้ลงไป ในขั้นแรกการตกลงกันในเรื่องค่าเสียหายเป็นเรื่องค่าไถ่โทษนั้นเป็นไปตามความสมัครใจของคู่พิพาท ต่อมาก็เป็นการบังคับผู้กระทำความผิดให้ชำระทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษแก่ผู้เสียหาย และผู้เสียหายก็ถูกบังคับให้ต้องยอมรับค่าไถ่โทษและสิทธิในการแก้แค้น ทั้งนี้รัฐได้กำหนดอัตราค่าไถ่โทษอื่นเป็นกฎหมายดังเช่นที่ปรากฏ

¹⁹ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มเดิม. หน้า 12.

²⁰ คณิต ฌ นคร. (2548). การบังคับคดีอาญากรณีศาลลงโทษปรับ. หน้า 66.

อยู่ในกฎหมาย 12 โຕ๊ะ เป็นต้น ในที่สุดอำนาจของรัฐในการจัดการความยุติธรรมก็มั่นคงขึ้น จนกระทั่งสามารถเลิกล้มระบบความยุติธรรมโดยเอกชน และนำเอาระบบความยุติธรรมโดยมหาชนเข้ามาแทนที่ได้ รัฐได้บัญญัติให้ความผิดที่มีความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของสังคมเป็นความผิดต่อมหาชน เช่น การทรยศต่อชาติและความผิดร้ายแรงอื่นๆ ส่วนระบบไถ้โทษนั้นก็ยังคงมีอยู่ แต่รัฐได้บังคับให้คู่พิพาทชำระส่วนหนึ่งของค่าไถ้โทษให้แก่รัฐเป็นการตอบแทนที่รัฐเข้ามาจัดการความยุติธรรมให้ ซึ่งมีลักษณะเป็นค่าขึ้นศาลและเป็นค่าภาษีไปในตัว ส่วนที่เป็นค่าตอบแทนของรัฐนี้มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆจนในที่สุดผู้เสียหายได้แต่เพียงค่าชดใช้ความเสียหายเท่านั้น ส่วนที่รัฐบังคับเอานั้นต่อมาได้แยกออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งกลายเป็นค่าธรรมเนียมศาลและอีกส่วนหนึ่งได้กลายมาเป็นค่าปรับ²¹ โดย “ค่าปรับ” นั้นมีการนำมาใช้ในรูปของการชำระค่าทดแทนเป็นตัวแทนให้แก่รัฐ ทำให้มีการนำโทษปรับมาใช้ในความผิดต่างๆทั้งที่กระทำโดยเจตนาหรือกระทำโดยประมาท จึงทำให้โทษปรับมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง²²

ก่อนศตวรรษที่ 19 โทษปรับตามกฎหมายโรมานอ-เยอรมานิกได้พัฒนาขึ้นโดยใช้เป็นการลงโทษสถานเบาสำหรับความผิดเล็กๆน้อยๆที่เรียกว่า “ความผิดลหุโทษ” ซึ่งผู้กระทำความผิดไม่ควรต้องรับโทษสถานอื่นเพราะอาจเป็นการทารุณโหดร้ายเกินไป เช่น การกระทำความผิดเล็กๆน้อยๆที่กระทบต่อความเรียบร้อยของสังคมแต่ไม่เกิดอันตรายโดยตรงต่อผู้ใด นับแต่นั้นเป็นต้นมาอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายโรมานอ-เยอรมานิกได้สร้างโทษปรับให้เป็นระบบโทษทางอาญาชนิดหนึ่งที่สมบูรณ์และมีกฎเกณฑ์ในตัวเอง หลังจากที่ผ่านมาเป็นการพัฒนามาเป็นเวลานาน²³

2.2.2 ความหมายและวัตถุประสงค์ของโทษปรับทางอาญา

(1) ความหมายของโทษปรับทางอาญา โทษปรับถือเป็นโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สินตามมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาล” โทษปรับจึงได้แก่โทษซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องนำเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษามาชำระแก่ศาล²⁴

โทษปรับเป็นโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ลงแก่ผู้กระทำความผิดที่ระบุไว้โดยเฉพาะ หรืออาจจะเป็นโทษผนวก ซึ่งมาตรา 20 บัญญัติว่า “บรรดาความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงแต่โทษจำคุกก็ได้” กรณีตามมาตรา 20 นี้ศาลจึงไม่ต้องลงโทษปรับด้วยเสมอไป ซึ่งโดยปกติแล้วศาลก็ลงแต่โทษจำคุกเป็นส่วนมาก เว้นเสียแต่ว่า

²¹ โกเมน ภัทรภิรมย์. (2516). “โทษปรับ.” บทบัณฑิต, 30(2). หน้า 454-456.

²² เศรษฐภัทร พรหมชนะ. เล่มเดิม. หน้า 19 -20.

²³ Gerhardt Grebing. (1982). *The Fine in Comparative Law : A Survey of 21 Countries*. p.4.

²⁴ หยุต แสงอุทัย. (2544). *กฎหมายอาญาภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 18)*. หน้า 191.

ความผิดนั้นร้ายแรงหรือมีเหตุอื่นอันควรลงโทษทั้งจำคุกและปรับพวักด้วย หรือมีกรณีที่จะยกโทษจำคุกกลงแต่เพียงโทษปรับสถานเดียว ตามมาตรา 55 หรือศาลจะรอกการลงโทษจำคุกไว้แต่เห็นสมควรให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษในปัจจุบันบ้าง ศาลก็จะลงโทษปรับแทนที่จะปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปโดยไม่ได้รับโทษใดๆเลย โทษปรับในกรณีเช่นนี้จึงมีลักษณะเป็นโทษพวักที่ศาลกำหนดให้ลงเพิ่มเติมแก่ผู้กระทำความผิด²⁵

(2) วัตถุประสงค์ของโทษปรับทางอาญา มนุษย์เรานั้นเมื่อทำความผิดก็มักจะได้รับรางวัลตอบแทนจากสังคมเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลนั้นกระทำความผิดต่อไป ทั้งยังเป็นการชักจูงใจให้บุคคลอื่นกระทำความผิดด้วย แต่ในทางกลับกันเมื่อกระทำความผิดก็จะต้องถูกลงโทษ ในอดีตที่ผ่านมาการลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดจะมุ่งเน้นลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดขึ้น และเพื่อเป็นการปราบปรามและข่มขู่อาชญากรมากกว่าที่จะทำให้เกิดความสำนึกหรือศึกษาให้เข้าใจว่าเหตุใดบุคคลดังกล่าวจึงกลายเป็นผู้ที่ประพฤติตนฝ่าฝืนต่อกฎหมาย และด้วยวัตถุประสงค์เดิมของการลงโทษปรับที่เป็นการแก้แค้นทดแทนและข่มขู่การลงโทษจึงเป็นไปในรูปแบบ “ตาต่อตาฟันต่อฟัน” ผู้กระทำความผิดอาจไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีกหรืออีกนัยหนึ่งเพื่อให้บุคคลนั้นเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษ²⁶

ต่อมาเมื่อการศึกษาทางด้านอาชญาวิทยาเจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ วัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการลงโทษมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยมีการเชื่อมลักษณะความผิดรวมถึงการใช้มาตรการต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกสำนึก ดังนั้นการแก้แค้นทดแทนจึงมิใช่เจตนารมณ์ของการลงโทษในปัจจุบัน หากแต่จะต้องมีการเปลี่ยนนโยบายเป็นการเอาตัวผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะโดยการลงโทษที่เหมาะสม การอบรมข่มขู่ การฝึกฝนอาชีพในระหว่างต้องขัง ต่างก็เป็นการนำมาตรการอื่นมาใช้เพื่อให้การลงโทษเกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ในลักษณะทำนองเดียวกันกับการกำหนดโทษปรับไว้ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญาแต่เดิมก็เพื่อให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาสำหรับคดีความผิดเล็กน้อย แต่ต่อมาแนวคิดในเรื่องการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไปโดยรัฐจะลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อปิดกั้นอันตรายที่เกิดขึ้นกับสังคมซึ่งมีอันตรายที่ไม่รุนแรงมากนัก และเพื่อใช้ทดแทนโทษที่กระทำต่อเสรีภาพหรือต่อร่างกาย โดยเห็นว่ขนาดของความผิดที่ผู้กระทำได้กระทำไปนั้นเมื่อเทียบกับบทลงโทษที่เขาได้รับแล้วไม่มีความจำเป็นถึงขนาดต้องจำกัดอิสรภาพด้วย นอกจากนี้การลงโทษจำคุกหรือกักขังมีขึ้นเพื่อให้ผู้กระทำ

²⁵ จิตติ ดิงศภัทย์. เล่มเดิม. หน้า 1056-1057.

²⁶ เศษฐภัทร พรหมชนะ. เล่มเดิม. หน้า 23.

ความผิดเกิดความหลายจำ แต่อย่างไรก็ตามสำหรับการลงโทษจำคุกในระยะเวลาอันสั้นนั้นอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหลายจำ เพราะเมื่อผู้กระทำความผิดถูกตราหน้าจากสังคมก็จะทำให้เกิดปมด้อย และเมื่อพ้นโทษออกมาบุคคลนั้นก็อาจทำให้สังคมได้รับความเดือดร้อนได้²⁷

ฉะนั้นการกระทำความผิดอาญาในคดีเล็กน้อย ผู้กระทำความผิดจึงไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุก จึงได้มีการเสนอโทษปรับซึ่งเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินของผู้ต้องโทษและเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น และที่สำคัญยังเป็นการป้องปราม (Deterrence) มิให้ผู้ถูกลงโทษกระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งยังทำให้บุคคลอื่นเกิดความยำเกรงด้วย²⁸ และการที่รัฐใช้วิธีการลงโทษจำคุกหรือกักขังข่มขู่ส่งผลให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมาก ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการนำโทษปรับมาใช้บังคับกับผู้กระทำผิดก็เพื่อประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อให้ความสะดวกแก่รัฐ โดยรัฐไม่จำเป็นต้องจัดหาสถานที่กักขังหรือจำคุกให้กับนักโทษอีก
2. เพื่อประหยัดงบประมาณของแผ่นดิน จะได้นำงบประมาณไปพัฒนาในด้านอื่นๆ
3. เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจที่จะกำหนดอัตราโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ตลอดจนความสามารถทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดด้วย
4. เพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่มีมลทิน โทษปรับก็จะยังมีประสิทธิภาพขึ้น
5. โทษปรับจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน
6. ทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มมากขึ้น²⁹

2.2.3 ลักษณะของโทษปรับ

“โทษปรับ” เป็นโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สิน มาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาล” โทษปรับจึงได้แก่โทษซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องนำเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษามาชำระต่อศาล³⁰ โดยโทษปรับมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ทรัพย์สินที่จะบังคับเอานั้นก็คือเงิน หากเป็นการบังคับเอาจากทรัพย์สินอื่นๆก็ไม่ใช่โทษปรับ ถ้าทรัพย์สินนั้น

²⁷ สมพร พรหมพิทาธร. (2521). “โทษปรับ.” *อัยการนิเทศ*. หน้า 443.

²⁸ วีรพล ปานะบุตร. (2522, กุมภาพันธ์). “โทษปรับในสวีเดน.” *วารสารอัยการ*. หน้า 27.

²⁹ เศรษฐภัทร พรหมชนะ. เล่มเดิม, หน้า 23-24.

³⁰ หยุต แสงอุทัย. เล่มเดิม. หน้า 191.

เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดก็ถือว่าเป็นโทษเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน (Confiscation)³¹ อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินเสียค่าปรับก็อาจถูกยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับได้ การยึดทรัพย์สินจึงมิใช่การริบทรัพย์สินเพราะมิได้กระทำต่อทรัพย์สินอันเกี่ยวกับการกระทำความผิด

2. ค่าปรับต้องตกเป็นของแผ่นดิน แนวความคิดนี้มาจากความคิดที่ว่า “ระบบความยุติธรรมโดยรัฐ” กล่าวคือ รัฐเข้ามาเป็นผู้เสียหายหรือรัฐเข้ามาเป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหาย ซึ่งแนวคิดเรื่องเงินค่าปรับในทางอาญาจะมีความแตกต่างจากแนวความคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งดังนี้³²

(1) ค่าสินไหมในทางแพ่งเป็นการชดใช้ความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหาย แต่การปรับในทางอาญาเป็นการปรับเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด

(2) ค่าสินไหมในทางแพ่งนั้นคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ แต่เงินค่าปรับในทางอาญากฎหมายได้กำหนดไว้แล้ว

(3) ค่าสินไหมในทางแพ่งจะบังคับให้ผู้ถูกปรับถูกกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ แต่เงินค่าปรับในทางอาญาอาจบังคับให้ผู้ถูกปรับถูกกักขังแทนเงินค่าปรับได้

(4) การปรับในทางอาญาเป็นโทษ เมื่อเป็นโทษก็ย่อมทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียงแก่ผู้ถูกปรับอยู่ในตัว แต่การปรับในทางแพ่งมิใช่โทษจึงไม่เป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียงแก่ผู้ถูกปรับแต่อย่างใด

(5) เงินค่าปรับในทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระนั้นจะตกเป็นของรัฐ ส่วนค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง เช่น กรณีละเมิดนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่กรณีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้กระทำความผิดได้รับการชดใช้เงิน เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด ดังนั้นในทางแพ่งในกรณีของละเมิด ค่าเสียหายซึ่งมาจากทรัพย์สินของผู้กระทำละเมิดนั้นย่อมตกเป็นของผู้เสียหายมิได้ตกเป็นของรัฐแต่อย่างใด

3. โทษปรับเป็นโทษที่อาจใช้เป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่น หรืออาจใช้ควบคู่ไปกับโทษสถานอื่นก็ได้ ในต่างประเทศนิยมใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับคดีความผิดเล็กน้อย ตามกฎหมายไทยกำหนดให้การลงโทษปรับสถานเดียวในความผิดที่ควรลงโทษเล็กน้อย หรือมีฉะนั้นก็มักจะนิยมใช้กับความผิดใหม่ๆ ที่เพิ่งสร้างขึ้นเป็นความผิดทางอาญา เช่น ในกรณีความผิดอาญาทางเศรษฐกิจ ความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ความผิดเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรม ความผิด

³¹ การริบทรัพย์สินอาจเป็นการริบทั้งหมด ดังที่ในอุบายเรียกว่า “ริบราชบาตร” หรืออาจเป็นการริบเฉพาะส่วนซึ่งตรงกับริบทรัพย์สินในปัจจุบัน

³² สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. (2539). *การบังคับโทษปรับ*. หน้า 21.

ของกรรมการในกรณีนิติบุคคลรับโทษทางอาญา³³ แต่โทษปรับเมื่อมีการนำมาใช้กับความผิดใหม่ๆ นี้มักมีการบัญญัติโทษปรับให้เป็น โทษที่รุนแรงและเป็นเงินจำนวนมาก ในทำนองว่าถ้าจะลงโทษ จำคุกก็เป็นโทษที่หนักเกินไปจึงลงโทษปรับแทน เมื่อมีการกำหนดโทษปรับแล้วก็กำหนดค่าปรับ ให้สูงสมกับความผิดนั้นๆจึงเรียกได้ว่าเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจแก่ผู้กระทำความผิดก็ว่าได้³⁴ ตามประมวลกฎหมายอาญานั้นโทษปรับจัดเป็นโทษที่อยู่ในลำดับที่สี่ของความรุนแรง โดยเป็น โทษที่หนักรองลงมาจากโทษประหารชีวิต โทษจำคุก และการกักขังซึ่งเป็นโทษที่บังคับต่อชีวิต ร่างกายและเสรีภาพ ส่วนโทษปรับและโทษริบทรัพย์สินนั้นจัดอยู่ในประเภทการลงโทษต่อ ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงอยู่ในสถานเบาและอาจใช้แทนโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพของ ผู้กระทำความผิดได้ โดยถ้าผู้กระทำความผิดไม่สมควรถูกลงโทษถึงขนาดตัดรอนเสรีภาพก็ให้ ลงโทษทางทรัพย์สินก็คือการลงโทษปรับนั่นเอง

4. ส่วนการใช้โทษปรับควบคู่กับความผิดอาญาสถานอื่น เช่น โทษจำคุกและปรับ ก็ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้นอันจะมีผลเป็นการข่มขู่ได้ดีกว่าโทษใดโทษหนึ่งแต่เพียง สถานเดียว

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโทษปรับเป็นโทษที่ต้องการบังคับแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เนื่องจากกฎหมายมองว่าถ้าผู้กระทำความผิดไม่ควรถูกลงโทษถึงขนาดขาดรอนเสรีภาพ ก็ให้ ลงโทษกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแทนซึ่งก็คือการลงโทษปรับนั่นเอง³⁵

2.2.4 วิธีการกำหนดโทษปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่ลงแก่สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด การกำหนดโทษ ปรับในทางกฎหมายจึงเป็นเรื่องนโยบายทางอาญา (Criminal Policy) ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติหรือผู้ออก กฎหมายต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจโดยรวมด้วย เช่น การกำหนดเพดานขั้นสูงของจำนวนค่าปรับ ต้องสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจและค่าของเงินในประเทศ รวมทั้งต้องมีความยืดหยุ่นพอที่จะให้ศาล ใช้กฎหมายนั้นกำหนดค่าปรับมากหรือน้อยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละ ราย³⁶

³³ รongพล เจริญพันธ์. (2551). “การใช้โทษปรับเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องคำพรรณนา คุณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภค.” ในนิติศาสตร์ปีที่ 10 ฉบับที่ 2. หน้า 317.

³⁴ เกียรติขจร วัฒนสวัสดิ์. (2544). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 10.

³⁵ สมพร พรหมพิตากร. เล่มเดิม. หน้า 443.

³⁶ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. เล่มเดิม. หน้า 21.

การกำหนดโทษปรับไว้ในกฎหมายเท่าที่ปรากฏมีอยู่ 3 แนวทาง คือ 1. การกำหนดโทษปรับไว้อย่างเด็ดขาด 2. การกำหนดโทษปรับไว้อย่างสัมพัทธ์ และ 3. การกำหนดโทษปรับแต่ไม่ระบุอัตราโทษที่แน่นอน

1. การกำหนดโทษปรับไว้อย่างเด็ดขาด

การกำหนดโทษปรับไว้อย่างเด็ดขาด (definite) คือ ระบุจำนวนค่าปรับไว้ตายตัว ศาลไม่มีโอกาสใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับได้ เช่น ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2490 มาตรา 3 ซึ่งกำหนดให้ปรับ 4 เท่าของราคาของและค่าอากรรวมกัน³⁷

2. การกำหนดโทษปรับไว้อย่างสัมพัทธ์

การกำหนดโทษปรับไว้อย่างสัมพัทธ์ (relative) หมายถึง การกำหนดกรอบของโทษปรับไว้เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดอัตราค่าปรับภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การกำหนดขึ้นสูงแต่ไม่กำหนดขึ้นต่ำ หรือการกำหนดขึ้นต่ำแต่ไม่กำหนดขึ้นสูง ตลอดจนการกำหนดทั้งขึ้นสูงและขึ้นต่ำก็ได้³⁸

3. การกำหนดโทษปรับแต่ไม่ระบุอัตราโทษที่แน่นอน

การกำหนดโทษปรับในแนวทางนี้ เช่น การกำหนดโทษปรับไว้แต่ไม่ระบุอัตราโทษว่าปรับเท่าใด กฎหมายที่กำหนดโทษไว้เช่นนี้มักจะเป็นโทษสถานเบา เช่น ตามกฎหมายอาญาเยอรมันจะใช้ในกรณีการกำหนดโทษปรับเท่านั้น³⁹

อย่างไรก็ตามแม้โทษปรับจะเป็นโทษสถานเบาว่าโทษอื่นๆและมีความยืดหยุ่น แต่ก็มีได้หมายความว่ารัฐจะใช้โทษปรับอย่างไรก็ได้ เพราะอย่างน้อยก็ควรจะต้องอยู่ในหลัก เช่นเดียวกันกับโทษทางอาญาชนิดอื่นๆ นอกจากนี้โทษปรับยังมีหลักเรื่องห้ามลงโทษปรับเกินสมควรในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับในแต่ละคดีอีกด้วย

2.2.5 วิธีและระยะเวลาในการบังคับโทษปรับ

(1) วิธีการบังคับโทษปรับตามกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นสมควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไป

³⁷ แหล่งเดิม.

³⁸ แหล่งเดิม.

³⁹ หยุด แสงอุทัย. (2523). *กฎหมายอาญาภาค 1*. หน้า 305.

พลาดก่อนก็ได้” ในกรณีที่ศาลลงโทษปรับจำเลยในอัตราที่สูงมาก กรณีย่อมเป็นเหตุอันควรสงสัยได้ว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ดังนั้นศาลย่อมมีอำนาจบังคับโทษปรับแก่จำเลยได้ 2 วิธี คือ⁴⁰

1. สั่งเรียกประกัน ด้วยวิธีให้ผู้ต้องโทษหรือบุคคลภายนอกหาหลักทรัพย์มาวางเป็นประกันต่อศาล

2. สั่งให้กักขังแทนค่าปรับ โดยใช้วิธีบังคับเอากับตัวจำเลยหรือตัวผู้ต้องโทษโดยตรง แต่การเลือกใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับนั้นเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 วรรคแรก จะบัญญัติว่า “ในการกักขังแทนค่าปรับให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่ากรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทงห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้” ถึงศาลจะสามารถกักขังจำเลยได้สองปีก็ตาม แต่เนื่องด้วยอัตราค่าปรับนั้นมีจำนวนที่สูงการกักขังแทนค่าปรับจึงไม่น่าจะเป็นความประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการให้ใช้วิธีการดังกล่าวในการบังคับโทษปรับกับจำเลย ดังนั้นการบังคับโทษปรับจึงควรใช้วิธีเรียกประกันเพื่อบังคับโทษปรับกับจำเลยมากกว่า กฎหมายจึงบัญญัติถึงวิธีการบังคับโทษปรับด้วยการเรียกประกันไว้ด้วย

(2) ระยะเวลาในการบังคับโทษ กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาในการบังคับโทษปรับกับจำเลยให้ต้องชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา แต่กฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยตรงว่าจะสามารถบังคับโทษปรับกับจำเลยหรือผู้ต้องโทษได้ในศาลชั้นใด เพียงแต่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ...” ต่อมาศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวไว้ ดังที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4897/2550 และที่ 4899/2550⁴¹ ดังนั้นการบังคับชำระค่าปรับจะทำได้ก็ต่อเมื่อคดีถึงที่สุด นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วรรคแรกได้บัญญัติถึงมาตรการชั่วคราวก่อนการ

⁴⁰ พรชัย ปิยะนราธร. (2553). ปัญหาและแนวทางในการบังคับโทษปรับ. หน้า 4.

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4897/2550 และที่ 4899/2550 วินิจฉัยปัญหาในการบังคับโทษปรับว่า “แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 วรรคแรก บัญญัติว่า “เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า” ก็ตาม แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วรรคแรก ได้บัญญัติถึงวิธีการบังคับชำระค่าปรับไว้ โดยเฉพาะแล้วโดยบัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งกักขังแทนค่าปรับไปพลาดก่อนก็ได้”

บังคับชำระค่าปรับ ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งกักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ จึงมีผลว่าศาลอาจมีคำสั่งให้กักขังแทนค่าปรับได้ทันทีตั้งแต่มีกำพิพากษา แต่การกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนนั้นกฎหมายยังให้เวลาผู้ต้องโทษปรับจัดการนำเงินมาชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา เมื่อครบกำหนดสามสิบวันแล้วแม้จะมีการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาก็ไม่เป็นเหตุขัดขวางการที่ศาลจะบังคับคดีไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ดังนั้นเมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วรรคแรกโดยละเอียดจะพบว่า การบังคับโทษปรับตามมาตรา 18 (4) แห่งประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายประสงค์ที่จะบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของจำเลยหรือผู้ต้องโทษโดยตรง สำหรับการบังคับโทษปรับสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาลงโทษปรับจำเลย การที่ศาลสั่งกักขังแทนค่าปรับเป็นวิธีบังคับโทษปรับโดยนำโทษกักขังซึ่งอยู่ในส่วนของโทษที่จำกัดเสรีภาพและเป็นอัตราโทษใน (3) ที่หนักกว่าโทษปรับที่อยู่ใน (4) ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มาใช้บังคับแก่จำเลย ดังนั้นการบังคับโทษปรับโดยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับก็ดี การกักขังผู้กระทำความผิดแทนค่าปรับก็ดี หากใช่เป็นการลดโทษหรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดไม่ แต่เป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งเป็นข้อยกเว้นไว้ และเป็น การดำเนินการเพื่อให้สามารถบังคับโทษปรับแก่จำเลยหรือผู้กระทำความผิดได้⁴²

2.2.6 ระบบการปรับและชนิดของโทษปรับทางอาญา

“โทษปรับ” นั้น เป็นวิธีการที่หลายประเทศนิยมใช้ลงโทษกับผู้กระทำความผิด แต่แนวทางในการนำโทษปรับมาใช้กับผู้กระทำความผิดนั้นจะแตกต่างกันไป โดยอาจแยกระบบของโทษปรับได้ดังนี้⁴³

(1) ระบบการปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Ordinary Fine) โดยแยกออกเป็นขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด

การลงโทษปรับตามอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดที่มีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เป็นการกำหนดอัตราโทษปรับที่แน่นอน (Fixed Sum) กล่าวคือ จะปรับได้ไม่ต่ำกว่าตามที่กฎหมายกำหนดและต้องไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยการกำหนดช่วงของค่าปรับดังกล่าว เปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลยพินิจ ซึ่งศาลจะต้องกำหนดอัตราโทษปรับดังกล่าวให้ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย โดยจะต้องพิจารณาถึงความเป็นอยู่และฐานะทางการเงิน

⁴² พรียู๋ ปิยะนราธร. เล่มเดิม. หน้า 5.

⁴³ ไถง ปราศจากศัตรู. (2549). การนำมาตราการอื่นมาทดแทนการกักขังแทนค่าปรับในโทษทางอาญา. หน้า 22-23.

ของผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล เพื่อที่จะลงโทษปรับให้บรรลุลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในบรรดาผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยหรือฐานะยากจน การกำหนดโทษปรับดังกล่าวจึงต้องให้ได้สัดส่วนกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล มิฉะนั้นแล้วการลงโทษปรับอาจไม่กระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นๆ ซึ่งปัญหาของการลงโทษปรับให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายนี้ ก็ยังคงมีปัญหาเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลว่าจะมีหลักเกณฑ์อย่างไรที่จะกำหนดอัตราโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล ซึ่งโดยปกติควรจะมิหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสัดส่วนของอัตราโทษปรับ ดังนี้⁴⁴

1) การกำหนดสัดส่วนหรืออัตราโทษปรับให้ได้สัดส่วนกับความผิด (Proportionment according to Harm and Guilt) ซึ่งเกณฑ์กำหนดอัตราโทษปรับให้ได้สัดส่วนนั้น อาจใช้หลักการเดียวกันกับการกำหนดโทษจำคุกให้ได้สัดส่วนกับความรุนแรงของการกระทำความผิด อย่างไรก็ตามการกำหนดอัตราโทษอาจคำนึงถึงสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับด้วย

2) การกำหนดสัดส่วนตามภาวะทางเศรษฐกิจและการเงิน Fialngieri และ Bentham เสนอความคิดว่าการปรับต้องได้สัดส่วนกับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยนักนิติศาสตร์ทั้งสองท่านมีความเห็นว่าบุคคลทั้งสองที่ทำความผิดร้ายแรงเท่ากันจะได้รับโทษเสมอภาคกัน แม้ว่าผู้กระทำความผิดทั้งสองจะถูกปรับในจำนวนที่ไม่เท่ากัน แต่เมื่อเทียบสัดส่วนของทุนทรัพย์ที่มีอยู่แล้วเท่ากัน เช่น โทษในการกระทำความผิดทางอาญาอาจถูกกำหนดให้เป็นโทษปรับ 1 ใน 3 หรือ 1 ใน 4 ของจำนวนทรัพย์สินที่ผู้ต้องหาถืออยู่ ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกับการลงโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine) แต่อย่างไรก็ดีวิธีการดังกล่าวก็อาจมิใช่วิธีการที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในการลงโทษ ด้วยเหตุที่ว่า 1 ใน 10 ของผู้ต้องหาที่มีเงิน 1 ล้านบาทย่อมมีค่าต่างจาก 1 ใน 10 ของผู้ต้องหาที่มีเงินหนึ่งแสนบาท ซึ่งมีผู้โต้แย้งความเห็นนี้ว่าการลงโทษดังกล่าวอาจใช้ไม่ได้กับผู้กระทำความผิดที่ไม่มีเงิน

ศาสตราจารย์ Craven ได้เสนอแนะวิธีการที่เรียกว่า “ความเสมอภาคโดยคำนึงถึงโทษปรับกับการกระทำความผิด” โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าปรับโดยคำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับ ซึ่งจะต้องพิจารณาจากสถานภาพของบุคคล อาชีพ ครอบครัว ทรัพย์สิน รายได้และภาระหน้าที่ต่างๆของผู้กระทำความผิด ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจแยกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ๆ คือ

1. ระบบที่ 1 ผู้พิพากษาเป็นผู้กำหนดโทษปรับโดยคำนึงถึงความหนักเบาของโทษและความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้ต้องหา ซึ่งระบบดังกล่าวผู้พิพากษาต้องพิจารณาถึง

⁴⁴ พิรุฬห์ โศกุลวรรณ. (2532). การลงโทษปรับทางอาญา. หน้า 62-69.

ความสามารถของผู้กระทำความผิดในการเสียค่าปรับ อันได้แก่ รายได้ ทุนทรัพย์ สถานภาพของบุคคล ภาระต่อครอบครัว ระบบนี้มีการนำมาใช้ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศต่างๆ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1902 ของประเทศนอร์เวย์ และกฎหมายฉบับลงวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1921 ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น

2. ระบบที่ 2 ระบบนี้มีหลักการในการกำหนดโทษปรับ 2 ข้อ คือ

1) การคำนวณความหนักเบาของโทษของผู้ต้องหา
2) ทำให้เกิดดุลยภาพระหว่างจำนวนค่าปรับที่ต้องชำระกับโทษของผู้ต้องหา โดยพิจารณาถึงสถานภาพทางการเงินเป็นเกณฑ์

(2) ระบบวันปรับ (Day Fine)

การลงโทษปรับในระบบปรับรายวัน (Day Fine) จะกำหนดค่าปรับเป็นสองขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกกำหนดเป็น “หน่วยปรับ” ซึ่งจะมีจำนวนสูงหรือต่ำตามความร้ายแรงของการกระทำความผิด และขั้นตอนที่สองกำหนดว่า “หน่วยปรับ” แต่ละหน่วยต้องคิดเป็นจำนวนเงินเท่าใด โดยจะคำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด คือ ทรัพย์สิน รายได้ รายรับ รายชำระ ตลอดจนฐานะทางการเงินของผู้ถูกปรับ การคำนวณค่าปรับเริ่มแรกจะเอาจำนวนหน่วยปรับคูณกับอัตราของแต่ละหน่วยปรับได้ผลลัพธ์ออกมาเท่าใด จะเป็นจำนวนเงินที่ต้องชำระค่าปรับ เช่น ในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันและในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน ศาลจะลงโทษปรับในจำนวนหน่วยปรับที่เท่ากัน เช่น กำหนดเป็น 20 หน่วยปรับ แต่ฐานะของผู้กระทำความผิดนั้นแตกต่างกัน โดยคนแรกมีฐานะยากจนศาลอาจกำหนดอัตราเป็นหน่วยที่ต้องชำระ 30 บาท ส่วนคนที่สองมีฐานะร่ำรวยกรณีนี้ศาลอาจกำหนดอัตราเป็นหน่วยที่ต้องชำระ 100 บาท โดยคิดตามความสามารถของบุคคลที่จะสามารถชำระค่าปรับได้ ดังนั้นผู้กระทำความผิดคนแรกต้องชำระค่าปรับ $20 \times 30 = 600$ บาท และผู้กระทำความผิดคนที่สองต้องชำระค่าปรับ $20 \times 100 = 2,000$ บาท โดยประเทศที่ใช้ระบบการปรับประเภทนี้ ได้แก่ ฟินแลนด์ เดนมาร์ก สวีเดน และเยอรมนี เป็นต้น ซึ่งในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นได้กำหนดอัตราโทษปรับรายวันในอัตราค่าปรับต่ำสุด 5 มาร์กเยอรมันต่อวันและอัตราค่าปรับสูงสุด 360 มาร์กเยอรมันต่อวัน ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น⁴⁵

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแนวคิดการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นแนวคิดที่กำหนดอัตราค่าปรับให้มีความสัมพันธ์กับรายได้โดยเฉลี่ยในแต่ละวันของผู้กระทำความผิด เพื่อให้การลงโทษปรับมีประสิทธิภาพในการยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดนั้นอีก ตามทฤษฎีการ

⁴⁵ ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ค.ศ. 1998 มาตรา 40 (1)

ลงโทษเพื่อข่มขู่หรือป้องกันอาชญากรรม โดยแนวความคิดการลงโทษปรับตามวันและรายได้ นอกจากจะเป็นการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกสำหรับผู้กระทำความผิดที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ แนวความคิดการลงโทษปรับตามวันและรายได้ยังช่วยให้การลงโทษปรับบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะมีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวยหรือยากจนก็ตาม เพราะเป็นการคำนวณค่าปรับจากรายได้โดยเฉลี่ยในแต่ละวันของผู้กระทำความผิด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ประการ คือ

1) รายได้ต่อวันของผู้ที่จะถูกปรับ (day income) ศาลโดยความช่วยเหลือของพนักงานอัยการจะพิจารณารายได้ต่อวันของจำเลยว่าจำเลยในคดีนั้นๆ มีรายได้วันละเท่าใด

2) จำนวนวัน (amount of day) จำนวนวันที่ศาลเห็นสมควรจะปรับโดยพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด หากความผิดที่ก่อมีความร้ายแรงจำนวนวันก็จะสูงขึ้น โดยจำนวนวันจะเป็นตัวตั้งเพื่อนำไปคูณกับรายได้ต่อวันของจำเลย

3) จำนวนค่าปรับ (amount of fine) คือ ผลลัพธ์ที่ได้จากการนำจำนวนวันไปคูณกับจำนวนรายได้ต่อวันของจำเลย อันจะเป็นค่าปรับในแต่ละคดีความผิด

โดยสรุปแล้วรายได้ต่อวันของจำเลยในระบบนี้อาจจะพิจารณาได้จาก

1. รายได้จริง (Strict income)
2. รายได้เฉลี่ย (Average income)
3. รายได้ประมาณการ (Potential income)

จะเห็นได้ว่าระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นระบบการลงโทษปรับโดยพิจารณาถึงรายได้ของผู้กระทำความผิดประกอบกับความร้ายแรงของความผิดที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการลงโทษปรับที่สร้างเกณฑ์มาตรฐานที่จะกำหนดจำนวนวันและกำหนดจำนวนค่าปรับให้เป็นเกณฑ์เดียวกันและใกล้เคียงกันเพื่อใช้กับผู้กระทำความผิดทุกคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นเกณฑ์สำคัญ จึงกล่าวได้ว่าระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นระบบการลงโทษปรับที่มีความยุติธรรมทั้งต่อสังคมและผู้กระทำความผิด และมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบการลงโทษปรับแบบอื่นๆ ซึ่งในปัจจุบันระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้มีการใช้บังคับในหลายประเทศ เช่น ระบบ Common Law อย่างประเทศสหรัฐอเมริกา หรือสหราชอาณาจักร และประเทศในระบบ Civil Law เช่น ประเทศสวีเดน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศต่างๆเหล่านั้นจะมีระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เหมือนกันในการบังคับแก่ผู้กระทำความผิด แต่หลักเกณฑ์ในการคิดคำนวณค่าปรับตามวันและรายได้ของแต่ละประเทศยังคงมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป

(3) การปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด

การลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด จะมีกำหนดไว้ตามกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ เช่น ตามมาตรา 296 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า“ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 238 มาตรา 239 มาตรา 240 มาตรา 241 หรือมาตรา 243 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับเป็นเงินไม่เกิน 2 เท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นๆ ได้รับไว้ หรือพึงจะได้รับเพราะการกระทำฝ่าฝืนดังกล่าว แต่ทั้งนี้ค่าปรับดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยกำหนดค่าปรับเป็นจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ โดยมุ่งหมายที่จะคุ้มครองความมั่นคงทางเศรษฐกิจและประเทศชาติ ทั้งนี้การกำหนดโทษปรับโดยกำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับดังกล่าวเป็นการกำหนดอัตราโทษปรับเพื่อมุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของมหาชนเป็นหลัก โดยมีได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดว่าจะมีเงินเพียงพอชำระค่าปรับหรือไม่

2.2.7 ข้อดีข้อเสียของโทษปรับ

โทษปรับได้รับการยอมรับว่าเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจแก่ผู้กระทำความผิดที่ได้ผลดีที่สุด เช่น อาจปรับสูงเท่าใดก็ได้โดยรัฐไม่ต้องมีภาระอย่างอื่น ซึ่งต่างกับกรณีการลงโทษจำคุกหรือประหารชีวิตที่รัฐต้องเข้าไปดำเนินการ เช่น เสียค่าใช้จ่ายให้กับงานราชทัณฑ์ จัดหาสถานที่ให้นักโทษ Haman Manhuin⁴⁶ นักอาชญาวิทยาซึ่งวางรากฐานการศึกษาอาชญาวิทยาในสหราชอาณาจักรกล่าวว่า “การลงโทษปรับคล้ายกับการรอลงอาญาด้วยการคุมประพฤตินั่นเอง” เพราะต่างก็เป็นวิธีการลงโทษซึ่งส่งผลกระทบหรือจุดต่างพริ้วทางสังคมให้กับผู้กระทำความผิดน้อยที่สุด นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน 2 ท่าน คือ George Rusche และ Otto Kirchheimer ต่างให้ความเห็นว่า “การลงโทษปรับเป็นวิธีปฏิบัติที่มีประโยชน์สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจทางสังคมแบบอุตสาหกรรม”⁴⁷ อย่างไรก็ตามโทษปรับก็มีข้อเสียตรงที่อาจไม่เป็นที่เข็ดหลาบหวาดกลัวเสมอ

⁴⁶ ประเสริฐ เมฆมณี. (2525). *หลักทัณฑ์วิทยา*. หน้า 34.

⁴⁷ แหล่งเดิม.

ไป หากผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงอาจกล่าวได้ว่าโทษปรับนั้นมีทั้งข้อดี และข้อเสีย ดังนี้

(1) ข้อดีของโทษปรับ คือ

1. ใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้น โทษปรับถือว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกระยะสั้นซึ่งไม่มีประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิด⁴⁸ นักอาชญาวิทยามีความเห็นพ้องกันว่าโทษจำคุกระยะสั้นเป็นโทษที่ไม่ได้เป็นการปราบปรามผู้กระทำความผิดเพราะผู้นั้นยังไม่เข็ดหลาบ จึงไม่ได้ผลในการแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิดเนื่องจากมีระยะเวลาที่สั้นเกินไป โทษจำคุกจะทำให้ผู้ต้องโทษมีจิตใจแข็งกระด้างและเกิดปมด้อย และทำให้ผู้ต้องโทษต้องเข้าไปปะปนอยู่ในสมาคมของอาชญากรซึ่งอาจทำให้ผู้นั้นกลายเป็นอาชญากรหนักขึ้นไปอีก อีกทั้งโทษจำคุกเมื่อผู้กระทำความผิดพ้นจากโทษแล้วก็มักจะกลับเข้าสู่สังคมได้ยาก สำหรับโทษปรับจะไม่เป็นเช่นนั้น เพราะการลงโทษปรับจะไม่ทำให้ผู้ต้องโทษต้องเสียหายมากนักจึงสามารถกลับสู่สังคมได้ง่ายกว่า ดังนั้นโทษปรับนอกจากจะมีผลดีในเรื่องการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ยังบรรเทาความเสียหายทางสังคมแก่ผู้กระทำความผิดได้โดยตรง

2. โทษปรับสามารถกำหนดให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายๆ ไป กล่าวคือ ในการลงโทษปรับนั้นสามารถกำหนดจำนวนเงินให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดีก็อาจลงโทษปรับให้รุนแรงขึ้น ส่วนผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีก็อาจลงโทษปรับให้น้อยลง และสำหรับความผิดที่ได้กระทำให้ด้วยความโลภกรณีในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การกระทำความผิดฐานลักทรัพย์คนอื่นมาเพราะความโลภอยากได้ทรัพย์สินของคนอื่น หากถูกลงโทษปรับต้องเอาทรัพย์สินของตนไปจ่ายแทนที่ว่าจะได้ทรัพย์สินมากกลับต้องมาเสียทรัพย์สินของตนไป โทษปรับจึงเป็นการแก้ปัญหาลอกได้ตรงจุดที่สุด⁴⁹

3. โทษปรับมีผลดีในทางเศรษฐกิจต่อรัฐ ทำให้รัฐไม่ต้องขาดรายได้และเสียกำลังของชาติไปต่อการเอาคนไปขังไว้ และรัฐไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างที่คุมขัง ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้คุมขัง ค่าเลี้ยงดูผู้ต้องขัง โดยในแต่ละปีรัฐอาจได้รับค่าปรับเป็นจำนวนมาก⁵⁰

4. โทษปรับสามารถปรับให้ยืดหยุ่นได้ เช่น ยินยอมให้ผ่อนชำระค่าปรับ หรือการจัดระบบการปรับก็สุดแท้แต่กฎหมายและความเหมาะสมของแต่ละประเทศ โดยไม่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้ถูกลงโทษและไม่ส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม

⁴⁸ วีรพล ปานบุตร. เล่มเดิม. หน้า 27.

⁴⁹ โกเมน ภทธรภิรมย์. เล่มเดิม. หน้า 457.

⁵⁰ แหล่งเดิม.

(2) ข้อเสียของโทษปรับ คือ

1. โทษปรับเป็นโทษที่ไม่เสมอภาค เพราะคนยากจนเมื่อถูกปรับจะเดือดร้อนมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี⁵¹

2. การบังคับโทษปรับในทางปฏิบัติล้มเหลวในหลายประเทศ เพราะเมื่อลงโทษปรับแล้วก็มักจะเรียกเก็บค่าปรับไม่ค่อยได้ จึงมักเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับซึ่งไม่เป็นที่ตามเจตนาของกฎหมาย ไม่เป็นที่ตามความประสงค์ในคำพิพากษา ทำให้คำพิพากษานั้นไม่มีสภาพบังคับในความเป็นจริง

3. โทษปรับอาจแข็งกระด้างเกินไป ไม่เป็นที่ตามระบบเศรษฐกิจและค่าของเงิน จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายเหล่านั้นอาจทำได้ไม่ถนัดนัก

4. การยอมให้บุคคลภายนอกชำระค่าปรับแทน อาจทำให้ลดความศักดิ์สิทธิ์ของโทษปรับลงได้ เนื่องจากโทษปรับเป็นโทษทางอาญาผู้กระทำความผิดจึงควรรับโทษเป็นการเฉพาะตัวเท่านั้น ไม่อาจรับโทษแทนกันได้ หรือการผ่อนชำระค่าปรับก็ทำให้หลักเรื่องโทษปรับไม่ศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกัน

5. โทษปรับมักถูกกล่าวหาว่ารัฐนั้นแสวงหาประโยชน์หรือรายได้เข้ารัฐโดยรัฐมีมาตรการเข้มงวดควบคุมกันที่จะเอาค่าปรับ เป็นเหตุให้บ่อยครั้งผู้ต้องโทษไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระเงินให้แก่ผู้เสียหายได้

6. โทษปรับมีผลให้เศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดถูกระทบไปด้วย เช่น กระทบต่อรายได้ที่จะนำมาจุนเจือครอบครัวเพราะต้องนำเงินมาชำระค่าปรับ⁵²

เมื่อพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียของโทษปรับแล้ว จะเห็นได้ว่าหากเทียบกับโทษสถานอื่น โทษปรับนั้นก็ผลดีอยู่มากและเป็นโทษที่มีความยืดหยุ่นกว่าโทษอื่นๆ ในส่วนของข้อเสียนั้นแม้จะมีอยู่จริงแต่ก็อาจแก้ไขได้ ดังที่ปรากฏมาแล้วในหลายๆ ประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งสามารถแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาโทษปรับจนเกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งหลักเกณฑ์บางประการควรนำมาศึกษาพิจารณาและปรับใช้ในระบบการลงโทษปรับของไทย เพื่อให้ระบบการลงโทษปรับของไทยนั้นมีความคล่องตัว เกิดความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

⁵¹ แหล่งเดิม. หน้า 189.

⁵² แหล่งเดิม.

2.3 การบังคับโทษปรับตามกฎหมาย

2.3.1 การบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

เนื่องด้วยการลงโทษปรับนั้นมีเจตนารมณ์ให้ผู้กระทำความผิดใช้ทรัพย์สินทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนให้แก่ผู้เสียหายและสังคม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกสำนึกและเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดในเรื่องนั้นอีก แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัตินั้น เกิดจากกรณีเมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับผู้กระทำความผิดแล้ว แต่ผู้กระทำความผิดไม่อาจชำระค่าปรับได้ซึ่งมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น การกำหนดโทษปรับตามกฎหมายไทยจะพิจารณาจากสัดส่วนความร้ายแรงของการกระทำความผิด โดยไม่คำนึงถึงหรือพิจารณาถึงพื้นฐานทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด รวมทั้งฐานะความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดว่าจะสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ ซึ่งที่ผ่านมาก่อนที่จะมีการนำมาตรการบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์มาใช้ นั้น มาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดมาตรการที่นำมาใช้บังคับแทนการลงโทษปรับได้แก่ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ โดยบทบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดมาตรการดังกล่าวได้ เท่าที่ผ่านมาศาลมักจะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับมากกว่าการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ เนื่องจากศาลเห็นว่าเป็นวิธีการที่สะดวกและรวดเร็วกว่า ทั้งยังไม่เป็นภาระต่อศาล แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายในการลงโทษปรับเป็นการทดแทนความเสียหายของสังคมส่วนรวมที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น อีกทั้งเป็นการข่มขู่หรือข่มขู่ผู้กระทำความผิดรวมถึงบุคคลอื่นๆ ให้มีความเกรงกลัวไม่กล้าจะกระทำความผิด โดยมุ่งประสงค์กับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ การนำวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ซึ่งมิใช่เป็นการบังคับแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยตรง แต่เป็นการบังคับแก่เสรีภาพของผู้นั้นอันมีลักษณะเช่นเดียวกับการลงโทษจำคุกซึ่งเป็นโทษที่หนักกว่าการบังคับแก่ทรัพย์สิน และเนื่องด้วยการลงโทษปรับนั้นกำหนดขึ้นเพื่อใช้กับการกระทำความผิดเล็กน้อยหรือความผิดลหุโทษที่ไม่สมควรลงโทษจำคุกแก่บุคคลดังกล่าว เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกระยะสั้น และเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดต้องไปคลุกคลีอยู่กับผู้กระทำความผิดบางประเภทในเรือนจำโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดร้ายแรงหรือในคดีอุกฉกรรจ์ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนโทษปรับมาเป็นโทษกักขังแทนค่าปรับเท่ากับว่าเป็นการลดความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายในการลงโทษปรับเสียสิ้นเชิง ซึ่งความจริงแล้วโดยบทบัญญัติของกฎหมายนั้นยังมีมาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับอยู่อีกมาตรการหนึ่งที่เป็นไปตามความมุ่งหมายในการลงโทษปรับ อีกทั้งยังมีมาตรการให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ถึงแม้ว่ามาตรการดังกล่าวจะไม่ใช่ไปตามเจตนารมณ์ของการบังคับโทษปรับเท่าใดนัก แต่ก็ยังเป็นข้อกำหนดที่ไม่ได้ลดความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับเสียทั้งหมด ดังนั้นมาตรการกักขังแทนค่าปรับ

ควรเป็นมาตรการสุดท้ายที่ศาลจะนำมาใช้ เมื่อไม่สามารถนำมาตรการอื่นใดมาใช้บังคับค่าปรับกับ ผู้ต้องโทษหรือจำเลยได้อีกแล้ว

สำหรับการนำโทษกักขังมาใช้บังคับแทนโทษปรับนั้น นอกจากจะไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับแล้ว ยังมีผลกระทบในด้านอื่นๆ อีกด้วย ดังนี้⁵³

1. สิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับ โดยสภาพการกักขังนั้นเป็นมาตรการที่จะควบคุมตัวบุคคลไว้ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ซึ่งในที่นี้ได้แก่สถานกักกัน เพื่อที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้นั้นไว้ แต่เนื่องจากผู้ที่ถูกกักขังแทนค่าปรับนั้นแท้จริงแล้วมิใช่ผู้ที่ถูกลงโทษกักขัง หากแต่เป็นผู้ที่ถูกลงโทษปรับที่มุ่งหมายโดยตรงจะบังคับเอาทรัพย์สินของผู้นั้นมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาเพื่อชดใช้ความเสียหายให้แก่สังคม แต่เมื่อผู้ต้องโทษดังกล่าวไม่สามารถที่จะนำเงินมาชำระค่าปรับแก่ศาล หรือเป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษต้องการที่จะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ บทบัญญัติในมาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะเลือกใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมีคำสั่งให้กักขังแทนค่าปรับ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ศาลมักจะเลือกใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับเพราะเห็นว่ามีความสะดวกและรวดเร็วกว่าวิธีการยึดทรัพย์สิน การที่ศาลใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับเป็นเหตุให้บุคคลต้องสูญเสียเสรีภาพโดยไม่สมควร ทั้งยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ และแม้ว่าในปัจจุบันจะมีมาตรการให้ผู้ต้องโทษสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ แต่มาตรการดังกล่าวก็ยังคงทำให้ผู้ต้องโทษปรับต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในบางประการชั่วระยะเวลาหนึ่งตามที่ศาลกำหนด และมาตรการดังกล่าวในต่างประเทศก็มีใช้มาตรการหลีกเลี่ยงที่จะนำมาใช้ลงโทษแทนการลงโทษปรับ แต่เป็นมาตรการเสริมที่จะนำมาใช้คู่เคียงไปกับมาตรการลงโทษอื่นๆ เพื่อเป็นการแก้ไขและยับยั้งการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดและเป็นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้เป็นปกติ ดังเช่น ในสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

2. ภาระที่รัฐต้องดูแลรับผิดชอบ เมื่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะเลือกใช้มาตรการใดก็ได้ และโดยส่วนมากศาลก็มักจะเลือกใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ ถึงแม้ผู้ต้องโทษนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ แต่ก็มีได้เป็นหลักประกันว่าศาลจะไม่นำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับ และเมื่อศาลเลือกใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับจึงส่งผลกระทบต่อรัฐโดยตรง

⁵³ โครงการพัฒนาระบบงานกฎหมาย หลักสูตรการพัฒนานิติกระบวนกลาง “ปัญหาการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ.” หน้า 23.

โดยรัฐต้องรับผิดชอบดูแลเพิ่มขึ้นในหลายๆประการ กล่าวคือ เมื่อผู้ต้องโทษจำนวนมากถูกกักขัง แทนค่าปรับรัฐก็ต้องรับภาระในการควบคุมดูแลที่เพิ่มมากขึ้น ผลที่ตามมาคือปัญหาเรื่องของสถานที่กักขัง ซึ่งในปัจจุบันรัฐเองก็ประสบปัญหาในเรื่องของนักโทษสันคูกที่รัฐจะต้องดูแล แต่หากจะให้นำผู้ต้องโทษไปกักขังรวมไว้กับนักโทษหรือผู้ต้องหาอื่นย่อมจะเป็นการไม่เหมาะสม เพราะอาจจะกระทบต่อจิตใจและความปลอดภัยของผู้ต้องโทษกักขัง และการที่จะใช้สถานีดำรงเป็นสถานที่กักขังก็ดูจะเป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่ดำรงในการควบคุมดูแลผู้ถูกกักขังที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลเองก็ต้องมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินการเรื่องเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสถานที่กักกัน บุคลากรที่จะมาควบคุมดูแลผู้ถูกกักขัง สวัสดิการ และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง สำหรับการนำมาตราการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์นั้นรัฐก็ยังคงต้องรับผิดชอบในลักษณะเดียวกันทั้งในด้านบุคลากรและงบประมาณ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการเพิ่มภาระให้แก่รัฐทั้งสิ้น

2.3.2 การใช้มาตรการอื่นมาเสริมใช้แทนการปรับของประเทศไทย

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 ได้วางหลักเกี่ยวกับการบังคับค่าปรับไว้ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการเสริมที่ศาลจะใช้บังคับกับผู้ต้องโทษที่ไม่มีเงินมาชำระค่าปรับหรือหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับนั้นมีด้วยกันสองมาตรการ คือ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและการกักขังแทนค่าปรับ ส่วนมาตรการเสริมและแทนการปรับอีกมาตรการหนึ่ง คือ การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ตามมาตรา 30/1-30/3 ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในปี พ.ศ.2546 โดยบัญญัติให้ผู้ต้องโทษปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ มาตรการเสริมและแทนการปรับทั้ง 3 มาตรการนั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ

เมื่อผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จึงต้องมีการเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษชนิดอื่นเพื่อเป็นการลงโทษการกระทำความผิด โทษทดแทน (Substitute Punishment) ที่เสมอกันและใช้กันมากที่สุดไม่ว่าจะในประเทศใดๆก็คือการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ซึ่งทรัพย์สินที่ถูกยึดจะเป็นของผู้ต้องโทษเองหรือที่ผู้ต้องโทษเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ในส่วนของการยึดทรัพย์สินให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ซึ่งวางหลักว่า ถ้าต้องยึดทรัพย์สินในคราวเดียวกัน สำหรับค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์สินหรือค่าทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับต่อไปนี้ คือ (1) ค่าธรรมเนียม (2) ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทน (3) ค่าปรับ

จากหลักกฎหมายตามมาตรา 251 แสดงให้เห็นว่าค่าปรับนั้น ไม่มีบุริมสิทธิและถือว่าอยู่ในลำดับหลังหนี้ทางแพ่ง เหตุผลที่ค่าปรับอยู่ในลำดับสุดท้ายเนื่องจากกฎหมายคงเห็นว่ายังมีอิสรภาพของจำเลยเป็นประกันอยู่ หากทรัพย์สินที่ยึดมาไม่เพียงพอชำระค่าปรับก็ยังสามารถกักขังผู้กระทำผิดแทนค่าปรับได้อยู่นั่นเอง⁵⁴

ในกรณีที่ศาลมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องโทษปรับจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับกฎหมายให้อำนาจศาลสองประการ คือ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ โดยที่กฎหมายให้อำนาจศาลเพียงสองประการนี้เท่านั้น ดังนั้นศาลจึงไม่มีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดมาใช้ค่าปรับก่อนครบกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา จึงมีผลเท่ากับว่าศาลอาจสั่งกักขังได้ทันทีตั้งแต่มีคำพิพากษามาที่ประมวลกฎหมายอาญาเปิดช่องไว้ แต่ถ้าจะยึดทรัพย์สินนั้นศาลต้องรอให้ครบกำหนด 30 วันนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อน โดยวิธีการยึดทรัพย์สินศาลจะดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการยึดและขายทอดตลาด ซึ่งในทางปฏิบัติจะพบว่าศาลไทยมักจะไม่ใช่วิธีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ แต่จะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวกและรวดเร็วกว่า⁵⁵ เนื่องจากเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับก็มักจะเรียกให้จำเลยชำระค่าปรับในวันที่มีคำพิพากษานั้นเอง และหากว่าจำเลยไม่ชำระค่าปรับในวันนั้น ศาลก็จะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อน เว้นแต่จำเลยจะขอวางหลักประกันและศาลเห็นสมควรให้วางหลักประกันได้⁵⁶

สำหรับทรัพย์สินที่จะยึดหรืออายัดได้ตามกฎหมายนั้นมีทั้งที่เป็นทรัพย์สินที่มีรูปร่าง (Tangible property) และทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible property) โดยในมาตรา 282 ได้บัญญัติว่า “ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งใดกำหนดให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง ภายใต้บทบัญญัติห้ามมาตราต่อไปนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธีการยึดหรืออายัด และขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาบทบัญญัติในลักษณะนี้ คือ

- (1) โดยวิธียึดและขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์อันมีรูปร่างและอสังหาริมทรัพย์
- (2) โดยวิธีอายัดสังหาริมทรัพย์อันมีรูปร่างและอสังหาริมทรัพย์รวมทั้งสิทธิที่พึงปวงอันมีอยู่ในทรัพย์เหล่านั้น ซึ่งบุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบหรือโอนมายังลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลัง และเมื่อได้ส่งมอบหรือโอนมาแล้ว เอาทรัพย์สินหรือสิทธิเหล่านั้นออกขายหรือจำหน่าย

⁵⁴ สมพร พรหมพิคาธร. เล่มเดิม. หน้า 466.

⁵⁵ อุทิศ แสนโกศิก. (2525). กฎหมายอาญาภาค 1. หน้า 250.

⁵⁶ วารภรณ์ ศิริสังข์วัฒน์. (2540). โทษปรับ : ศึกษากรณีระบบวันปรับ. หน้า 61-62.

ในกรณีเช่นว่านี้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจจะยึดบรรดาเอกสารทั้งปวงที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ในอันที่จะได้รับส่งมอบหรือรับโอนทรัพย์สินหรือสิทธิเช่นว่ามานั้น

(3) โดยวิธีอายัดเงินที่บุคคลภายนอกจะต้องชำระให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลัง แล้วเรียกเก็บตามนั้น ในกรณีเช่นว่านี้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะยึดบรรดาเอกสารทั้งปวงที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะได้รับชำระเงินเช่นว่านั้น

(4) โดยวิธียึดเอกสารอื่นๆทั้งปวง เช่น สัญญากระทำการงานต่างๆ ซึ่งได้ชำระเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้ว ซึ่งการบังคับตามสัญญาเช่นว่านี้อาจทวิจำนวนหรือราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเพื่อที่จะนำบทบัญญัติแห่งมาตรา 310 (4) มาใช้บังคับ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ทรัพย์สินที่เป็นของภรรยาหรือที่เป็นของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยึดหรืออายัดและเอาออกขายได้ตามที่บัญญัติไว้ข้างบนนี้”

ส่วนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไม่ได้ มีดังนี้คือ

มาตรา 285 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เครื่องนุ่งห่มหลับนอน หรือเครื่องใช้ในครัวเรือนโดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินห้าหมื่นบาท ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลจะกำหนดทรัพย์สินดังกล่าวที่มีราคาเกินกว่าห้าหมื่น ให้เป็นทรัพย์สินที่ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความจำเป็นตามฐานะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(2) เครื่องมือ หรือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพหรือประกอบวิชาชีพโดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินหนึ่งแสนบาท แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขออนุญาตยึดหน่วงและใช้เครื่องมือหรือเครื่องใช้อันจำเป็นเพื่อดำเนินการเลี้ยงชีพ หรือการประกอบวิชาชีพอันมีราคาเกินกว่าจำนวนราคาดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจอนุญาตหรือไม่อนุญาตภายในบังคับแห่งเงื่อนไขตามที่ศาลเห็นสมควร

(3) วัตถุ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ทำหน้าที่แทนหรือช่วยอวัยวะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(4) ทรัพย์สินอย่างใดที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมาย หรือตามกฎหมายย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันมีลักษณะเป็นของส่วนตัวโดยแท้ เช่น หนังสือสำหรับวงศ์ตระกูลโดยเฉพาะ จดหมายหรือสมุดบัญชีต่าง ๆ นั้น อาจยึดมาตรวจดูเพื่อประโยชน์แห่งการบังคับคดีได้ถ้าจำเป็น แต่ห้ามมิให้เอาออกขายทอดตลาด

ประโยชน์แห่งข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ให้ขยายไปถึงทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งอันเป็นของภริยาหรือของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านี้ตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้

คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่ง (1) และ (2) ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

มาตรา 286 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น เงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ และเงินรายได้เป็นคราวๆอันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพ เป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท หรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(2) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น

(3) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ใน (2) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น หรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ของบุคคลเหล่านั้น เป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท หรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(4) เงินฉापนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องมาแต่ความตายของบุคคลอื่น เป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินการฉापนกิจศพตามฐานะของผู้ตายที่ศาลเห็นสมควร

ในกรณีที่ศาลเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินตาม (1) และ (3) ให้ศาลกำหนดให้ไม่น้อยกว่าอัตราเงินเดือนขั้นต่ำสุดของข้าราชการพลเรือนในขณะนั้น และไม่เกินอัตราเงินเดือนสูงสุดของข้าราชการพลเรือนในขณะนั้น โดยคำนึงถึงฐานะในทางครอบครัวของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและจำนวนบุพการีและผู้สืบสันดานซึ่งอยู่ในความอุปการะของลูกหนี้ตามคำพิพากษาคด้วย”

(2) การกักขังแทนค่าปรับ

การกักขังแทนค่าปรับมีลักษณะเช่นเดียวกับโทษกักขัง ซึ่งการกักขังแทนค่าปรับเป็นโทษทดแทนหรือมาตรการเสริมของการไม่ชำระค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา และเป็นวิธีการที่เร่งรัดค่าปรับเท่านั้นมิใช่โทษปรับหรือโทษทางอาญาอย่างอื่นแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะความมุ่งหมายของกฎหมายที่ให้ลงโทษปรับก็คือเงิน การกักขังแทนค่าปรับจึงควรใช้ก็ต่อเมื่อไม่มีทางอื่นใดที่จะได้เงินมาชำระค่าปรับได้อีกแล้ว

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสอง มาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ

จากบทบัญญัติดังกล่าว การกักขังแทนค่าปรับจะเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา และได้ถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับแล้วไม่พอหรือไม่มีทรัพย์สินให้ยึดมาใช้ค่าปรับ ได้จึงถูกกักขังแทนค่าปรับ หรือเป็นกรณีที่ศาลสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะเรียกประกันหรือสั่งกักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ในทางปฏิบัตินั้นกรณีที่จำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับในวันที่ศาลชั้นต้นพิพากษา ทางปฏิบัติของศาลตลอดมาก็คือศาลจะออกหมายกักขังจำเลยแทนค่าปรับในทันที ทั้งๆที่คำพิพากษานั้นยังไม่ถึงที่สุด⁵⁷ โดยเหตุผลที่ศาลใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ โดยมีได้ใช้มาตรการอื่น อาจเนื่องมาจากศาลเกรงว่าถ้าศาลพิพากษาให้ชำระค่าปรับแล้วปล่อยตัวผู้ต้องโทษไปหาเงินเพื่อนำมาชำระค่าปรับ ผู้ต้องโทษอาจไม่นำเงินมาชำระค่าปรับและอาจเกิดความยุ่งยากในการติดตามจับกุมผู้นั้นมาชำระค่าปรับอีก หรือกรณีที่ศาลจะเรียกหลักประกัน ศาลเองก็มีอาจทราบได้ว่าบุคคลนั้นพร้อมที่จะขึ้นหลักประกันหรือไม่ หรือหากศาลจะใช้วิธียึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ศาลก็มองว่าการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับนั้นมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและทำได้ค่อนข้างช้าไม่สะดวกเหมือนการกักขังแทนค่าปรับ ด้วยเหตุนี้การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วกว่า เพราะสามารถบังคับต่อผู้ต้องโทษได้ทันที

⁵⁷ คณิต ณ นคร ค เล่มเดิม. หน้า 64.

การกักขังแทนค่าปรับมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้⁵⁸

- 1) การกักขังแทนค่าปรับสามารถทำการกักขังได้เฉพาะในสถานที่ที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังโดยเฉพาะ ซึ่งไม่ใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 24 วรรคแรก แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 และศาลจะกักขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับบุคคลนั้นไว้หรือสถานที่อื่นมิได้ ทั้งนี้เพราะตามมาตรา 29 วรรคสองบัญญัติห้ามมิให้นำความในวรรคสองของมาตรา 24 มาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ
- 2) การคำนวณอัตราโทษในการกักขังแทนค่าปรับให้ถืออัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่ากรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทงห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้ ตามมาตรา 30 วรรคแรกแห่งประมวลกฎหมายอาญา
- 3) การคำนวณระยะเวลาในการกักขังแทนค่าปรับ ให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและนับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง ตามมาตรา 30 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายอาญา
- 4) ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนค่าปรับโดยถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้ต้องหาต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นนี้ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับตามมาตรา 30 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายอาญา แสดงว่ากฎหมายไม่ประสงค์ให้กักขังแทนค่าปรับนอกจากเป็นกรณีจำเป็นที่ไม่มีทางอื่นใดบังคับได้⁵⁹
- 5) การปล่อยตัวผู้ต้องโทษกักขัง ถ้าถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้วให้ปล่อยตัวผู้นั้นในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด แต่ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระแล้วให้ปล่อยตัวในทันที ตามมาตรา 30 วรรคท้ายแห่งประมวลกฎหมายอาญา ฉะนั้นผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับจะได้รับการปล่อยตัวใน 2 กรณี กรณีแรกเมื่อผู้ต้องหาต้องโทษกักขังครบตามกำหนด จะได้รับการปล่อยตัวถัดจากวันที่ครบกำหนด กับกรณีที่สองเมื่อผู้ต้องหาชำระเงินค่าปรับส่วนที่เหลือมาชำระจนครบ จะต้องปล่อยตัวในทันที

⁵⁸ สตฤรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2552). การบังคับคดีอาญา : ศึกษาการบังคับโทษปรับ. หน้า 95-96.

⁵⁹ จิตติ ดิงศภัทย์. เล่มเดิม. หน้า 1078.

เช่น ถ้าศาลตัดสินปรับ 800 บาท จะต้องกักขังแทน 4 วัน พอเริ่มกักขังก็นับเป็น 1 วัน ผู้ต้องโทษชำระเงินอีก 600 บาท ก็ปล่อยตัวทันที⁶⁰

6) การกักขังแทนค่าปรับไม่อาจเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกตามมาตรา 27 ได้ เพราะเป็นการกักขังเพื่อบังคับเอาค่าปรับ

อย่างไรก็ดียังมีแนวปฏิบัติของศาลฎีกาในเรื่องการกักขังแทนค่าปรับ คือ การกักขังแทนค่าปรับไม่สามารถใช้กับนิติบุคคลได้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 6754/2544⁶¹ และหากจำนวนค่าปรับมีจำนวนไม่ถึงอัตราการกักขังแทนค่าปรับต่อหนึ่งวัน ศาลจะใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ นอกจากนั้นถ้ามีจำเลยหลายคนการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับต้องบังคับกับจำเลยคนละส่วนเท่าๆกัน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3722/2547⁶² และอย่างไรก็ตามห้ามจำเลยขอคืนเงินค่าปรับที่ได้ชำระไว้แล้วเพื่อขอให้ศาลสั่งกักขังแทนค่าปรับ เช่นนี้จะกระทำไม่ได้

ในการกักขังแทนค่าปรับนั้น กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการบังคับโทษทางอาญาให้เป็นไปตามคำพิพากษา แต่อย่างไรก็ดีการกักขังแทนค่าปรับก็มีข้อเสียในบางประการ เช่น รัฐต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ต้องโทษกักขัง รวมทั้งต้องสร้างสถานที่กักขังเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับจำนวนผู้ต้องขังที่มีมากขึ้น อีกทั้งการที่ผู้ต้องโทษกักขังไปอยู่ร่วมกับนักโทษอื่นอาจมีการถ่ายทอดพฤติกรรมที่ชั่วร้ายให้แก่กัน อันจะทำให้การกลับคืนสู่สังคมเป็นไปได้โดยยาก

(3) การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ เป็นวิธีการบังคับโทษปรับอีกวิธีการหนึ่งที่เพิ่งมีขึ้นตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 เพิ่มเติมมาตรา 30/1, 30/2 และ 30/3 โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้⁶³

1) การทำงานแทนค่าปรับเป็นสิทธิของผู้ต้องโทษปรับที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อขอทำงานแทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษไม่ประสงค์จะทำงานแทนค่าปรับ ศาลจะบังคับให้ผู้ต้องโทษนั้นทำงานแทนค่าปรับไม่ได้ สิทธิดังกล่าวเป็นทางเลือกที่ผู้ต้องโทษปรับจะใช้สิทธิหรือไม่ก็ได้

⁶⁰ แหล่งเดิม. หน้า 1079.

⁶¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 6754/2544 จำเลยทั้งสองกระทำความผิดโดยเป็นตัวการร่วมกัน และจำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคล จึงไม่อาจนำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเรื่องการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับแก่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคลได้

⁶² คำพิพากษาฎีกาที่ 3722/2547 จำเลยทั้งสามถูกปรับรวมกันตาม พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 ทวิ เป็นเงิน 18,494 บาท หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับและจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ต้องกักขังจำเลยตามส่วนคนละเท่าๆกัน จึงกักขังจำเลยได้คนละ 30 วัน

⁶³ จิตติ ดิงศรัทธี. เล่มเดิม. หน้า 1080-1082.

2) แม้คดีจะถึงที่สุดโดยการอุทธรณ์หรือฎีกา ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคำร้องขอทำงานแทนค่าปรับคือศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดี ตามมาตรา 30/1 เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว คำสั่งนั้นเป็นที่สุด ตามมาตรา 30/3

3) คดีที่จะขอทำงานแทนค่าปรับได้ต้องเป็นคดีที่ศาลพิพากษาปรับไม่เกิน 80,000บาท ถ้าหากเกิน 80,000บาท แล้วผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินชำระค่าปรับก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ

4) ผู้ต้องโทษปรับที่จะขอทำงานแทนค่าปรับต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น นิติบุคคลไม่อาจขอให้ใช้สิทธินี้ได้

5) ผู้ต้องโทษปรับที่จะขอทำงานแทนค่าปรับต้องเป็นผู้ที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับเท่านั้น หากมีเงินชำระค่าปรับก็ไม่อาจขอทำงานแทนค่าปรับได้ กรณีมีเงินชำระค่าปรับแล้วมายื่นคำร้องต่อศาลว่าไม่มีเงินชำระค่าปรับโดยขอทำงานแทนค่าปรับ จนศาลอนุญาตให้ทำงานแทนค่าปรับไปแล้ว แต่ความปรากฏแก่ศาลในภายหลังว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้อง ศาลจะมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าว และมีคำสั่งปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วนั้นออกจากจำนวนค่าปรับก็ได้

6) ศาลจะอนุญาตตามคำร้องขอทำงานแทนค่าปรับหรือไม่ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

7) กำหนดเวลาในการทำงานแทนค่าปรับให้นำมาตรา 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม หากศาลมิได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไป การทำงานดังกล่าวต้องอยู่ในกำหนดระยะเวลา 2 ปีนับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนด

8) ระหว่างทำงานแทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานต่อไปอาจขอเปลี่ยนเป็นโทษปรับหรือกักขังแทนค่าปรับได้ ในกรณีนี้ศาลจะต้องอนุญาตตามคำร้อง โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ ศาลจะไม่อนุญาตไม่ได้

9) ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับการทำงานแทนค่าปรับของผู้ต้องโทษปรับเปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่กำหนดไว้นั้นก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

10) ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่าผู้ต้องโทษปรับนั้นฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาต และปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนค่าปรับได้

สำหรับแนวปฏิบัติในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับนั้นให้ยึดถือตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับและเปลี่ยนสถานที่กักขัง พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2546

เป็นต้นไป โดยระเบียบดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องจำนวนชั่วโมงที่ถือว่าเป็นการทำงานหนึ่งวันไว้ ดังนี้⁶⁴

1. การทำงานช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวก หรือให้ความบันเทิงแก่คนพิการ คนชรา เด็กกำพร้า หรือผู้ป่วยในสถานสงเคราะห์หรือสถานพยาบาล งานวิชาการ หรืองานบริการ ด้านการศึกษา เช่น การสอนหนังสือ การค้นคว้าวิจัย หรือการแปลเอกสาร เป็นต้น จำนวน 2 ชั่วโมง เป็นการทำงานหนึ่งวัน

2. การทำงานวิชาชีพ งานช่างฝีมือ หรืองานที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ เช่น งานช่างฝีมือ เครื่องยนต์ ก่อสร้าง คอมพิวเตอร์ หรือวิชาชีพอย่างอื่น เป็นต้น จำนวน 3 ชั่วโมงเป็นการทำงานหนึ่งวัน

3. การทำงานบริการสังคมหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อื่นที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ หรืองานอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ เช่น งานทำความสะอาด หรือพัฒนาสถานที่สาธารณะ งานปลูกป่าหรือดูแลสวนป่า หรือสวนสาธารณะ งานจราจร เป็นต้น จำนวน 4 ชั่วโมงเป็นการทำงานหนึ่งวัน

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรศาลอาจกำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานให้ลดน้อยลงได้แต่ทั้งนี้ระยะเวลาการทำงานของผู้ต้องโทษปรับในแต่ละวันไม่ควรกำหนดให้เกินวันละ 6 ชั่วโมง⁶⁵ สำหรับแนวปฏิบัติในการมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์นั้น ผู้ต้องโทษปรับซึ่งไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีตามแบบพิมพ์ที่กำหนด⁶⁶ และในการพิจารณาว่าสมควรให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือไม่ ศาลควรคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดจากมาตรการบริการสังคมและสาธารณประโยชน์ให้มาก และพึงให้ความสำคัญแก่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางการเงิน ประวัติและสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับ เพื่อการนี้ศาลอาจสอบถามหรือไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณารวมถึงอาจขอความร่วมมือจากพนักงานอัยการหรือหน่วยงานอื่นๆ ในการสืบเสาะหาข้อมูล เพื่อประกอบการพิจารณาคด้วยก็ได้⁶⁷

การกำหนดระยะเวลา สถานที่ และประเภทของการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ศาลควรพิจารณาด้วยว่าการทำงานนั้นต้องไม่ก่อความเสียหายแก่สังคมหรือ

⁶⁴ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 3

⁶⁵ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 8

⁶⁶ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 4

⁶⁷ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 6

บุคคลอื่นและต้องไม่ก่อให้เกิดภาระเกินสมควรแก่ผู้ต้องโทษปรับ ทั้งนี้ให้พิจารณาจากวิถีชีวิตในการดำรงชีพ การศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ระยะเวลาและความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน ความเป็นผู้ป่วยเจ็บหรือเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง การติดยาเสพติดหรือสุราเรื้อรัง ประวัติในการกระทำความผิดทางเพศ พฤติกรรมความก้าวร้าวรุนแรง ปัญหาทางอารมณ์หรือความบกพร่องทางจิตของผู้ต้องโทษปรับด้วย⁶⁸

นอกจากนี้เมื่อศาลได้สั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แล้วนั้น ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดอีกก็ได้⁶⁹ เช่น การให้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมทางศีลธรรมหรือฝึกวินัย หรือโครงการอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร การให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใดๆอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันนั้น หรือการห้ามเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด เป็นต้น

2.3.3 การบังคับโทษปรับตามกฎหมายยาเสพติดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดที่ใช้อยู่ในประเทศไทย

โทษปรับนั้นนอกจากที่กำหนดไว้ในความผิดอาญาแล้วยังมีกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นๆ อีกด้วย แต่ก็มีคามมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ในลักษณะเดียวกัน คือ เพื่อยับยั้งข่มขู่และให้เกิดความเกรงกลัวที่จะไม่กระทำความผิดอีก แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ไม่นึกไม่เกรงกลัวต่อการลงโทษในลักษณะนี้เท่าใดนัก เนื่องจากผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีจึงยอมที่จะเสียค่าปรับ เพราะผลประโยชน์ที่ได้รับนั้นคุ้มค่าเกินกว่าจำนวนเงินค่าปรับที่ต้องเสียไป แต่ความผิดดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมในวงกว้าง ทำให้รัฐต้องเข้ามาจัดการดูแลและใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น

ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การมียาเสพติดไว้ในครอบครอง เสพ และจำหน่ายสารเสพติดที่กฎหมายกำหนดห้ามไว้ เป็นความผิดตามกฎหมาย โดยความผิดดังกล่าวถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาและจะเป็นคดีให้ศาลอาญาพิจารณาต่อไป แต่อย่างไรก็ตามนักโทษในคดียาเสพติดอาจได้รับการพิจารณาให้รับการรักษาในสถานบำบัดแทนการติดคุกก็ได้

สารเสพติดให้โทษที่เป็นความผิดตามกฎหมายไทย มีการกำหนดไว้ 5 ประการด้วยกันดังต่อไปนี้

⁶⁸ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯข้อ 7

⁶⁹ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯข้อ 11

ประเภทที่ 1 เฮโรอิน แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน (หรือยาบ้า, ยาไอซ์)

ผู้ที่กระทำความผิดโดยการครอบครองเพื่อเสพ หรือเสพสารเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 นี้มีโทษตามกฎหมาย คือ โทษจำคุกอย่างสูง 10 ปี และโทษปรับสูงสุด 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

และในกรณีที่มีการครอบครองสารเสพติดให้โทษในประเภทนี้เกินกว่า 20 กรัม กฎหมายให้ถือว่าเป็นการครอบครองไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งโทษขั้นสูงสุด คือ ประหารชีวิต

ประเภทที่ 2 มอร์ฟิน โคเคน เคตามีน โคดีน ผีน สารสกัดจากฝิ่น เมทชาโดน

การครอบครองสารเสพติดในประเภทที่ 2 นี้ อาจทำได้โดยถูกกฎหมาย หากเป็นการครอบครองเพื่อวัตถุประสงค์และในจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ถ้าเป็นการครอบครองที่ขัดต่อข้อกำหนดของกฎหมายแล้วนั้นย่อมเป็นความผิด และมีโทษ คือ โทษจำคุกขั้นสูง 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ประเภทที่ 3 วัตถุที่ทำให้เกิดความมึนเมา สารที่สกัดได้จากฝิ่น และสารที่มีส่วนประกอบของสารเสพติดในประเภทที่ 2 ที่ใช้ในทางการแพทย์ อาจมีไว้ในครอบครองได้ตามกฎหมายภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายเช่นกัน

ประเภทที่ 4 สารที่ใช้ประกอบเป็นสารเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 ผู้ที่มีไว้ในครอบครองมีความผิด โทษจำคุก 5 ปี และปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ประเภทที่ 5 วัตถุที่ทำให้เกิดความมึนเมา สารเสพติดอื่นที่มีได้ระบุไว้ใน 4 ประเภทก่อน ประกอบด้วย กัญชาและเห็ดเมา ผู้ครอบครองหรือเสพสารเสพติดในประเภทนี้มีความผิด และมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ถือเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดลักษณะการกระทำที่เป็นความผิด และโทษจากการทำความผิดเกี่ยวกับสารเสพติด รวมถึงกำหนดตัวเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบไว้ โดยเฉพาะ แต่เชื่อว่าจะมีเพียงกฎหมายสองฉบับนี้เท่านั้นก็ยังมีกฎหมายอื่นๆที่กำหนดโทษเรื่องยาเสพติดไว้อีกด้วย

ซึ่งในที่นี้จะได้ศึกษาการบังคับโทษปรับตามกฎหมายอื่นๆดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518
2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
3. พระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522
4. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

5. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

6. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

7. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาเสพติด พ.ศ. 2550

ในคดียาเสพติดนั้น มีมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้กระทำความผิด คือ โทษจำคุก นอกจากนี้ยังมีมาตรการในการลงโทษทางทรัพย์สินอีกด้วย คือ การลงโทษปรับ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน เพื่อนำไปใช้ในการบังคับโทษในคดียาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ

(1) พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งได้ทำขึ้น ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อ กุมภาพันธ์ พ.ศ.2514 เพื่อร่วมมือกับประเทศภาคีอื่นๆควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า การส่งออก การนำผ่านหรือการมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาททั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลในสังคมส่วนรวม

การบังคับใช้โทษ

มาตรา 13 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย นำเข้าหรือส่งออกซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับแก่กระทรวงสาธารณสุข หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุข เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะได้อำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 13 ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย นำเข้าหรือส่งออกซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 เว้นแต่การผลิตเพื่อส่งออกและการส่งออกซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 บางชนิดที่รัฐมนตรีประกาศระบุชื่อตามมาตรา 6 (4 ทวิ) โดยได้รับใบอนุญาต

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่กระทรวงสาธารณสุข หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุข เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะได้อำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 16 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต ขาย นำเข้าหรือส่งออกซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3 หรือประเภท 4 หรือนำผ่านซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ทุกประเภท เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 14 กระทรวงสาธารณสุขอาจอนุญาตให้ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร นำเข้าหรือส่งออกซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 ใน

ปริมาณพอสมควรเท่าที่จำเป็นต้องใช้ประจำในการปฐมพยาบาล หรือในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในยานพาหนะนั้นได้

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 61 ในกรณีวัตถุอันตราย

(1) มีวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 ประเภท 3 หรือประเภท 4 อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างปรุงผสมอยู่

(2) มีลักษณะที่ไม่อาจก่อให้เกิดการใช้ที่ผิดทาง

(3) ไม่สามารถจะแยกสกัดเอาวัตถุออกฤทธิ์ที่มีอยู่ในวัตถุอันตรายนั้นกลับมาใช้ในปริมาณที่จะทำให้เกิดมีการใช้ที่ผิดทาง และ

(4) ไม่ก่อให้เกิดอันตรายทางด้านสุขภาพและสังคมได้

รัฐมนตรีอาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นวัตถุอันตรายขบเว้นได้ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง วัตถุอันตรายขบเว้นที่ประกาศตามวรรคสอง รัฐมนตรีอาจประกาศเพิกถอนได้เมื่อปรากฏว่าวัตถุอันตรายนั้น ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 62 ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดเสพวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1

มาตรา 62 ตรี ห้ามมิให้ผู้ใดเสพวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 เว้นแต่การเสพตามคำสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมเพื่อประโยชน์ในการรักษาพยาบาลผู้นั้น

มาตรา 62 จัตวา ห้ามมิให้ผู้ใดจงใจ ชักนำ ขยุ่งส่งเสริม ใช้อุบายหลอกลวง หรืออุบายอื่นให้ผู้อื่นเสพวัตถุออกฤทธิ์

ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมอาจแนะนำหรือบังคับให้ผู้อื่นเสพ เพื่อประโยชน์ในการรักษาพยาบาลผู้นั้นได้

บทกำหนดโทษที่มีโทษปรับ

มาตรา 89 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 13 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 13 ทวิ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

มาตรา 90 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

โดยที่ยาเสพติดเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะป้องกันและปราบปรามการค้าและการเสพยาเสพติดอย่างเข้มงวด ในการนี้ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการและให้อำนาจในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

การบังคับใช้โทษ

มาตรา 13 ตรี ในกรณีที่เจ้าพนักงานตรวจพบว่ามีกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการตามมาตรา 13 ทวิ หากเจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการดังกล่าวไม่สามารถชี้แจงหรือพิสูจน์ให้คณะกรรมการเชื่อได้ว่าคนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่กรณีแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งปิดสถานประกอบการแห่งนั้นชั่วคราว หรือสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบการสำหรับการประกอบธุรกิจนั้น แล้วแต่กรณี แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินครั้งละสิบห้าวันนับแต่วันที่เจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการนั้นทราบคำสั่ง

มาตรา 14 ในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันทียาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้าย หรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(2) ค้นเคหสถาน สถานที่ หรือบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึดหรืออายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(3) จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(5) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใดๆ มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

มาตรา 14 ทวิ ในกรณีที่จำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะ ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้า

พนักงาน มีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้รับการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่

วิธีการตรวจหรือทดสอบตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 14 จัตวา ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใดถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือ จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใด ประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใดๆก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 15 กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร

มาตรา 15 ทวิ เจ้าของหรือผู้ดำเนินการสถานประกอบการผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศตามมาตรา 13 ทวิ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท

มาตรา 16 ผู้ใดไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้อภัยคำ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใดแก่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติกรตามมาตรา 14 หรือไม่ยินยอม

ให้ตรวจหรือทดสอบตามมาตรา 14 ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำต่อผู้ที่ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 ทรี ผู้กระทำต้องระวางโทษเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

มาตรา 17 กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานผู้ใดกระทำความผิดใดๆ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเอง ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ

(3) พระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันได้ใช้บังคับมานานแล้ว จึงมีบทบัญญัติบางประการซึ่งไม่เหมาะสมกับกาลสมัย สมควรมีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้การปราบปรามและควบคุมยาเสพติดให้โทษเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522 ขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

การบังคับใช้โทษ

มาตรา 52 ผู้รับอนุญาตใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้โดยมีกำหนดครั้งละไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน แต่กรณีที่มีการฟ้องผู้รับอนุญาตต่อศาลว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อนุญาตจะสั่งพักใช้ใบอนุญาตไว้รอคำพิพากษาถึงที่สุดก็ได้

ผู้ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตจะขอรับใบอนุญาตใดๆตามพระราชบัญญัตินี้ ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตอีกไม่ได้

มาตรา 65 ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 15 ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการผลิต โดยการแบ่งบรรจุหรือรวมบรรจุและมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์หรือมีจำนวนหน่วยการใช้หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสาม เป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท

มาตรา 66 ผู้ใดจำหน่ายหรือมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์หรือมีจำนวนหน่วยการใช้หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่ง มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสามแต่ไม่เกินยี่สิบกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่ง มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินยี่สิบกรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต

มาตรา 67 ผู้ใดมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์หรือมีจำนวนหน่วยการใช้หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 68 ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 16 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดเป็นมอร์ฟีน ฟีน หรือโคคาอีน ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองล้านบาทถึงห้าล้านบาท

มาตรา 69 ผู้ใดมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 17 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดจำหน่ายหรือมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 17 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามวรรคสอง เป็นมอร์ฟีน ฟีน หรือโคคาอีนมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่ถึงหนึ่งร้อยกรัม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้ามอร์ฟีน ฟีน

หรือโคคาอินนั้นมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 17 กระทำการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 70 ผู้ใดผลิต หรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสามแสนบาท

มาตรา 71 ผู้ใดจำหน่าย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 20 วรรคหนึ่ง โดยมีจำนวนยาเสพติดให้โทษไม่เกินที่กำหนดตามมาตรา 20 วรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท 3 เกินจำนวนตามมาตรา 20 วรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 72 ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 22 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 73 ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท 4 ตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท

มาตรา 74 ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 75 ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมานั้นเป็นพืชกระท่อมผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 76 ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคหนึ่งนั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 76/1 ผู้ใดจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 วรรคหนึ่ง โดยมีจำนวนยาเสพติดให้โทษไม่ถึงสิบกิโลกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคหนึ่งนั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคสองนั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 82 ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ปลอม อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 39 (1) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงสองล้านบาท

มาตรา 83 ผู้ใดจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ปลอม อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 39 (1) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา 84 ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ผิดมาตรฐานหรือยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 เสื่อมคุณภาพ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 39 (2) หรือ (3) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 85 ผู้ใดจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ผิดมาตรฐาน หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 เสื่อมคุณภาพ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 39 (2) หรือ (3) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 86 ผู้ใดผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ที่ต้องขึ้นทะเบียนตำรับยาแต่มิได้ขึ้นทะเบียนตำรับยา หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ที่รัฐมนตรีสั่งเพิกถอนทะเบียนตำรับยา อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 39 (4) หรือ (5) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา 87 ผู้ใดจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ที่ต้องขึ้นทะเบียนตำรับยาแต่มิได้ขึ้นทะเบียนตำรับยา หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ที่รัฐมนตรีสั่งเพิกถอนทะเบียนตำรับ

ยา อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 39 (4) หรือ (5) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินสามแสนบาท

มาตรา 91 ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 57 หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 58 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 92 ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 57 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมานั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 93 ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใดให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ถ้าได้กระทำโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง เป็นการกระทำต่อหญิง หรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือเป็นการกระทำเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิดทางอาญา หรือเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นในการกระทำความผิดทางอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามวรรคสาม เป็นมอร์ฟินหรือโคคาอิน ผู้กระทำต้องระวางโทษเพิ่มขึ้นอีกกึ่งหนึ่ง และถ้าเป็นการกระทำต่อหญิง หรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามวรรคสามเป็นเฮโรอิน ผู้กระทำต้องระวางโทษเป็นสองเท่า และถ้าเป็นการกระทำต่อหญิง หรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา 93/1 ผู้ใดขยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 โดยฝ่าฝืนบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นการยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(4) พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

เพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่างๆขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย จึงได้มีการตรากฎหมายฉบับนี้

การบังคับใช้โทษ

มาตรา 5 ผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแม้จะกระทำนอกราชอาณาจักร ผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร ถ้าปรากฏว่า

(1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทย หรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย หรือ

(2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าวและได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าวและการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ โดยอนุโลม

มาตรา 6 ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(1) สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด

(2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใดๆเพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ

(3) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ประชุม ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกจับกุม

(4) รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้กระทำความผิด เพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ

(5) ปกปิด ซ่อนเร้น หรือเอาไปเสียซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใดๆที่ใช้ในการกระทำความผิด เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด

(6) ชี้แนะหรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ฟ่านัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดามารดา บุตร สามีหรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่ กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา 7 ผู้ใดพยายามกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

มาตรา 8 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยา เสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับ ไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรค หนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 9 ผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยแต่งเครื่องแบบหรือโดยแต่งกายให้ เข้าใจว่าเป็นเจ้าพนักงาน ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ต้องระวางโทษหนักกว่าโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นอีกกึ่ง หนึ่ง

มาตรา 10 กรรมการหรืออนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติด เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐสมาชิก สภากลาง สหประชาชาติ สมาชิกรัฐสภา หรือ สภาท้องถิ่นอื่น ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือ พนักงานรัฐวิสาหกิจผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือกระทำความผิดตามมาตรา 42 ต้อง ระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 11 กรรมการหรืออนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายเกี่ยวกับยา เสพติด เจ้าพนักงาน หรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือกระทำ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอันเกี่ยวเนื่อง กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับ ความผิดนั้น

บทกำหนดโทษที่มีโทษปรับ

มาตรา 40 ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานตามมาตรา 25 (2) หรือขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา 25 (3) ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 41 ผู้ใดรู้หรืออาจรู้ความลับในราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ กระทำด้วยประการใดๆ ให้ผู้อื่นรู้หรืออาจรู้ความลับดังกล่าว เว้นแต่เป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่

หรือตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา 42 ผู้ใดข้าย้าย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหายหรือไร้ ประโยชน์ หรือรับไว้โดยมิชอบด้วยประการใดซึ่งทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัด หรือที่ตนรู้ว่า จะ ถูกยึดหรืออายัดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่น บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(5) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในปัจจุบันมีความรุนแรงมาก โดยหลักการแล้วผู้เสพยา เสพติดมีสภาพเป็นผู้ป่วยมิใช่อาชญากร การฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดจึงสมควรกระทำ และโดยที่ผู้เสพยาเสพติดจำนวนหนึ่งถูกบังคับให้เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดเพื่อแลกกับการได้ยาเสพติด ไปเสพด้วย ฉะนั้นจึงสมควรขอยกขอบเขตของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ครอบคลุมถึงผู้ เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย รวมถึงผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติดในจำนวนเล็กน้อยด้วย โดยพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดในส่วนของโทษปรับไว้ในมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา 42 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 36 (2) หรือไม่ อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 36 วรรคสาม หรือไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียก ของคณะกรรมการตามมาตรา 40 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่น บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 43 ความผิดตามมาตรา 42 คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้ คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดดำเนินการเปรียบเทียบได้ ตาม หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(6) พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

ปัจจุบันได้มีการนำสารระเหยหรือวัตถุหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่มีสารระเหยผสมหรือ เจือปนอยู่ ซึ่งผลิตขึ้นเพื่อใช้ในทางอุตสาหกรรมหรือทางอื่นไปใช้สูดดมหรือวิธีอื่นใด ก่อให้เกิด อันตรายอย่างมากแก่ผู้สูดดม โดยเฉพาะกับเยาวชน จึงได้มีการกำหนดโทษเพื่อเป็นการป้องกันการ ใช้สารระเหยขึ้น

การบังคับใช้โทษ

มาตรา 12 ผู้ผลิตสารระเหยต้องจัดให้มีภาพ เครื่องหมาย หรือข้อความที่ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อที่บรรจุสารระเหย เพื่อเป็นการเตือนให้ระวังการใช้สารระเหยดังกล่าว ทั้งนี้ตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 ผู้นำเข้าสารระเหยก่อนนำออกขายต้องจัดให้มีภาพ เครื่องหมาย หรือ ข้อความที่ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อที่บรรจุสารระเหย เพื่อเป็นการเตือนให้ระวังการใช้สารระเหย ดังกล่าว ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 14 สารระเหยที่ผู้ขายจะขายนั้นต้องมีภาพ เครื่องหมาย หรือข้อความที่ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้จัดให้มีที่ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อที่บรรจุตามมาตรา 12 หรือมาตรา 13 อยู่ครบถ้วน

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใดขายสารระเหยแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ เว้นแต่เป็น การขายโดยสถานศึกษาเพื่อใช้ในการเรียนการสอน

มาตรา 16 ห้ามมิให้ผู้ใดขาย จัดหา หรือให้สารระเหยแก่ผู้ซึ่งตนรู้หรือควรรู้ว่าเป็นผู้ติด สารระเหย

มาตรา 17 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่า โดยวิธีสูดดมหรือวิธีอื่นใด

มาตรา 18 ห้ามมิให้ผู้ใดจงใจ ชักนำ ยุยงส่งเสริม หรือใช้อุบายหลอกลวงให้บุคคลอื่นใช้ สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าโดยวิธีสูดดมหรือวิธีอื่นใด

มาตรา 24/2 ผู้ใดใช้สารระเหยบำบัดความต้องการของร่างกายหรือจิตใจ และได้สมัคร ใจขอเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลก่อนความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยได้ปฏิบัติครบถ้วนตามระเบียบว่าด้วยการรับเข้าบำบัดรักษา การบำบัดรักษา และการดูแลผู้ติดสารระเหยในสถานพยาบาลดังกล่าว จนได้รับการรับรองเป็น หนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนดแล้ว ให้ผู้นั้นพ้นจากความผิดตามที่กฎหมาย บัญญัติไว้ ทั้งนี้ไม่รวมถึงกรณีความผิดที่ได้กระทำไปภายหลังการสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา

บทกำหนดโทษที่มีโทษปรับ

มาตรา 25 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามความใน มาตรา 19 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ

(7) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550

ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มีผลใช้บังคับ การ บังคับโทษปรับในคดีอาญาสามารถดำเนินการได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวง

ยุติธรรมนั้นได้มีคำสั่งกำหนดขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ในกระทรวงยุติธรรมได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (ป.ป.ส.) กรมบังคับคดี และกรมราชทัณฑ์ถือปฏิบัติตาม เพื่อให้การบังคับโทษปรับนั้นมีประสิทธิภาพและมีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนให้มีการประสานการดำเนินงานในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกัน โดยมีแนวทางปฏิบัติในการบังคับโทษปรับ ดังนี้⁷⁰

1) เมื่อมีการสืบสวนจับกุมเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม ให้สำนักงาน ป.ป.ส. ประสานขอรับการสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินจากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนจับกุมหรือพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน เพื่อขอทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลย

2) เมื่อมีการสอบสวน ยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรม พ.ศ. 2534 ให้สำนักงาน ป.ป.ส. รวบรวมข้อมูลทรัพย์สินที่ไม่อาจนำมาตราการดังกล่าวมาบังคับใช้มาใช้ประโยชน์ในการบังคับชำระค่าปรับในภายหลัง

3) เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับตามกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม และพ้นกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา หากจำเลยยังไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบจำนวนตามคำพิพากษาของศาล ให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารยื่นคำขอต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีและแต่งตั้งพนักงานบังคับคดี พร้อมทั้งแจ้งผลคำพิพากษาและสำเนาหมายบังคับคดีให้สำนักงาน ป.ป.ส. ทราบ

4) เมื่อสำนักงาน ป.ป.ส. ได้รับทราบผลคำพิพากษาลงโทษปรับแล้ว ให้สำนักงาน ป.ป.ส. รวบรวมข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลย รวมทั้งรวบรวมข้อมูลจากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนจับกุมอื่นที่มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของจำเลย

5) เมื่อสำนักงาน ป.ป.ส. ได้รับแจ้งว่ามีการออกหมายบังคับคดีแล้ว ให้ประสานงานกับกรมบังคับคดีเพื่อตั้งเรื่องบังคับคดี พร้อมทั้งแถลงถึงทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องของจำเลยที่ประสงค์ให้เจ้าพนักงานดำเนินการบังคับคดี วางเงินทวงถามค่าใช้จ่ายต่อพนักงานบังคับคดี และนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดทรัพย์สินหรือดำเนินการอื่นใดที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

⁷⁰ ประพันธ์ คลนนิมิตสกุล. (2552). การบังคับโทษปรับตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2552.

6) เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินและหรืออสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของจำเลยแล้วให้นำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดและหรือเงินที่ได้จากการอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวภายหลังหักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีส่งศาลเพื่อชำระค่าปรับและนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักงาน ป.ป.ส. ทราบ

7) เมื่อศาลได้รับชำระค่าปรับครบถ้วนตามคำพิพากษาแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ศาลรายงานให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการทราบดี และแจ้งให้สถานที่คุมขังตามหมายศาลทราบเพื่อพิจารณาออกหมายกักขังจำเลยแทนค่าปรับที่ยังขาดอยู่นั้น

การบังคับใช้โทษ

มาตรา 14 ให้จัดตั้งแผนกคดียาเสพติดในศาลอุทธรณ์โดยให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น และที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 18 ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโดยมิชักช้า และภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 16 และมาตรา 19 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นที่สุด

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในการกระทำความผิดอื่นซึ่งมิใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คู่ความอาจฎีกาได้ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 21 ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้

การบังคับคดีตามวรรคหนึ่งให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

บทบัญญัติมาตรานี้ไม่กระทบต่อการที่ศาลจะมีคำสั่งขังผู้ต้องโทษแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 22 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดสำหรับฐานความผิดซึ่งต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดสามสิบปีนับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาล แล้วผู้กระทำความผิดวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณา หรือหลบหนีจนเกินกำหนดตามวรรคหนึ่งแล้ว นับแต่วันที่ศาลสั่งงดการพิจารณาหรือนับแต่วันที่ผู้หนีหลบหนีแล้วแต่กรณี ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน

มาตรา 23 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตผู้ใด และผู้นั้นยังมีได้รับโทษหรือได้รับ โทษแต่ยังไม่ครบถ้วนเพราะหลบหนี ถ้ายังมีได้ตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษเกินกำหนดเวลาสามสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดหรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนีแล้วแต่กรณี เป็นอันลบล้างการลงโทษที่จะลงโทษผู้นั้น

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มาตรา 21 ได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีทันทีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับและผู้ต้องโทษไม่ยอมชำระค่าปรับตามกฎหมายอาญา มาตรา 29 โดยไม่จำเป็นต้องขอออกคำบังคับก่อน ส่วนหมายบังคับคดีนั้นจะแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดีไปดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษเพื่อนำมาชำระค่าปรับ ในการบังคับคดีนั้นให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งหน้าที่หลักของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา คือ นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดยังมีอำนาจพิเศษเหนือกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยทั่วไป คือ มีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ รวมถึงขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบข้อมูลต่างๆอีกด้วย

การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดจึงต้องมีการประสานการดำเนินงานให้สอดคล้องกัน และมีกรอบทิศทางในการดำเนินงานบังคับโทษปรับที่ชัดเจน กล่าวคือ⁷¹

1. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือสำนักงาน ป.ป.ส.มีหน้าที่

1.1 ประสานกับพนักงานอัยการหรืออัยการทหารเกี่ยวกับการออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับโทษปรับ

1.2 ดำเนินการสืบสวน ตรวจสอบ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของถูกหนีในชั้นสืบสวน จับกุม สอบสวน ชั้นฟ้องคดี และชั้นบังคับคดี

⁷¹ แหล่งเดิม, หน้า 6.

1.3 ประสานงานกับกรมบังคับคดีเพื่อตั้งเรื่องบังคับคดี และดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น นำยึดทรัพย์ ชำระเงินทดรองค่าใช้จ่าย ฯลฯ

1.4 ดำเนินการอื่นๆที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

2. กรมบังคับคดี มีหน้าที่

2.1 มอบหมายเจ้าพนักงานบังคับคดีให้รับผิดชอบสำนวน

2.2 ดำเนินการยึดทรัพย์ อายัดทรัพย์ เก็บรักษาทรัพย์ ขายทอดตลาดทรัพย์ และบังคับคดีตามอำนาจหน้าที่

2.3 ประสานงานกับสำนักงาน ป.ป.ส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการบังคับคดี

2.4 ดำเนินการอื่นๆที่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

3. กรมราชทัณฑ์ มีหน้าที่

3.1 ดำเนินการตามหมายคุมขังจำเลยที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับ

3.2 ดำเนินการกักขังตามหมายศาล กรณีที่จำเลยไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบถ้วนตามจำนวน

4. สำนักงานอัยการสูงสุด มีหน้าที่

4.1 ร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดีกรณีที่มีจำเลยหรือผู้ต้องขังไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบถ้วน แล้วแจ้งผลคดีพร้อมสำเนาหมายบังคับคดีให้สำนักงานป.ป.ส. ทราบ

4.2 แจ้งหมายบังคับให้สำนักงาน ป.ป.ส. และกรมบังคับคดีทราบ

4.3 แก้ต่างในศาลกรณีมีการร้องขอชดเชยหรือกรณีที่บุคคลภายนอกร้องเข้ามาในชั้นบังคับคดี

4.4 ให้คำปรึกษาแนะนำและดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับโทษปรับบรรลุผลตามกฎหมาย

5. สำนักงานอัยการทหาร มีหน้าที่

5.1 ร้องขอต่อศาลทหารให้ออกหมายบังคับคดีกรณีที่มีจำเลยหรือผู้ต้องขังไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบถ้วน แล้วแจ้งผลคดีพร้อมสำเนาหมายบังคับคดีให้สำนักงานป.ป.ส. ทราบ

5.2 ให้คำปรึกษาแนะนำและดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับโทษปรับบรรลุผล

6. สำนักงานศาลยุติธรรม มีหน้าที่

6.1 ประสานข้อมูลเกี่ยวกับการชำระค่าปรับของจำเลยหรือผู้ต้องขังแก่สำนักงาน
ป.ป.ส. เพื่อสนับสนุนให้การบังคับโทษมีประสิทธิภาพ

6.2 เมื่อได้รับชำระค่าปรับแล้ว ให้ผู้อำนวยการสำนักอำนาจการประจำศาลหรือ
ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน⁷²

⁷² แหล่งเดิม.

บทที่ 3

การบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมของต่างประเทศ

ในบทนี้ได้ศึกษาถึงการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมของต่างประเทศ โดยประเทศที่ได้ทำการศึกษา คือ ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีหรือ Common Law ได้แก่ สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา และประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายหรือ Civil Law ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการบังคับโทษปรับโดยทั่วไปและการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมของประเทศเหล่านี้ โดยเฉพาะเรื่องการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและการกักขังแทนค่าปรับตามกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อนำมาเทียบกับกฎหมายอาญาของประเทศไทยในกรณีการบังคับโทษปรับว่ามีแนวทางที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อนำไปสู่การแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมของไทยให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3.1 การบังคับโทษปรับในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

3.1.1 โทษปรับทางอาญาในสหราชอาณาจักร

ระบบกฎหมายอาญาของสหราชอาณาจักรในปัจจุบัน ศาลในสหราชอาณาจักรได้ให้ความสำคัญกับการชดเชยค่าเสียหาย (Reparation) จากการกระทำความผิดซึ่งเป็นมาตรการลงโทษทางการเงิน (Financial penalty) รวมทั้งมาตรการลงโทษทางสังคม (Community penalty) ที่เพิ่มมากขึ้น¹ เช่น การทำงานบริการสังคม (Community service orders) หรือการชดเชยค่าเสียหาย (Compensation orders) เป็นต้น

(1) โทษปรับทางอาญาทั่วไป

“โทษปรับ”หรือโทษที่ให้ชดเชยค่าเสียหาย กฎหมายอังกฤษเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการปรับ และมีการเปลี่ยนแปลงมาตรการบังคับโทษปรับจากเดิมที่ให้จำคุกแทนค่าปรับเป็นการให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานแทน จึงทำให้ไม่ต้องถูกจำคุกเพราะเหตุไม่มีเงินเสียค่าปรับ ส่วนการกำหนดโทษปรับที่ไม่ใช่โทษปรับที่กำหนดไว้เป็นระวางโทษปรับในความผิด

¹ The Home Office. (2001,July). *Making Punishment work : Report of a Review of the Sentencing Frame work for England and Wales.* p.4.

summary ศาลมีอำนาจกำหนดโทษปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ประกอบในการพิจารณา

ในสหราชอาณาจักรนั้นได้แบ่งประเภทความผิดโดยถือตามวิธีพิจารณาโดยแยกเป็น ความผิดที่ต้องพิจารณาในศาล Crown Court ซึ่งมีคณะลูกขุนเป็นผู้พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง เรียกว่า Offences triable Only Indictment กับความผิดที่พิจารณาโดยรวบรัดโดยศาล Magistrate เรียกว่า Offences triable Summarily กับประเภทที่สามารถพิจารณาโดยรวบรัดหรือโดย Indictment ก็ได้เรียกว่า Offences triable either way นอกจากนี้ยังมีการแบ่งความผิดอีกลักษณะหนึ่งโดยแบ่ง ตาม The Criminal Act 1967 โดยแยกเป็นความผิดที่อาจจับได้โดยไม่มีหมายจับ และความผิดที่ไม่ อาจจับได้โดยไม่มีหมายจับถ้าไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้า²

ปัจจุบันในสหราชอาณาจักรมีกฎหมายหลักที่กำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษของศาลอยู่ 3 ฉบับคือ The Criminal Justice Act 1991 (หรือ CJA 1991) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ การกำหนดโทษของศาลโดยให้คำนึงถึงปัจจัยต่างๆในการพิจารณาว่าโทษที่ร้ายแรงควรได้รับการ ลงโทษร้ายแรงตามสัดส่วน ส่วนกฎหมายฉบับที่ 2 คือ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 (หรือ PCC(S) A 2000) เป็นกฎหมายที่ประมวลมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายอาญา ให้อยู่ในฉบับเดียวกัน เพื่อให้การบังคับโทษเป็นไปโดยเหมาะสมกับความผิดและผู้กระทำความผิด และฉบับที่ 3 คือ The Criminal Justice Act 2003 (CJA 2003)³ เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ไข หลักเกณฑ์การลงโทษและดุลพินิจในการกำหนดโทษไว้ในกฎหมายสองฉบับแรก ซึ่งกฎหมาย ฉบับนี้ได้ขยายหลักเกณฑ์บางเรื่องไปใช้กับความผิดในไอร์แลนด์และสกอตแลนด์ด้วย⁴

การกำหนดรูปแบบและวิธีการลงโทษตามคำพิพากษาแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ การ ลงโทษทางอาญา (Criminal penalties) การลงโทษทางการเงิน (Financial penalties) ซึ่งแบ่งออกได้ เป็นค่าปรับ (Fine) คำสั่งชดเชยความเสียหาย (Compensation order) คำสั่งยึดทรัพย์ (Confiscation order) คำสั่งริบทรัพย์ (forfeiture order) และการลงโทษทางสังคม (Community penalties) ซึ่งแบ่ง ออกได้เป็นการคุมประพฤติ (probation) การทำงานบริการสังคม (Community service orders) การ จำกัดพื้นที่ (Curfew order) หรือการให้ผู้กระทำความผิดทำกิจกรรมใดๆแทน (attendance center order) และการลงโทษคุมขัง (Custody)⁵

² John Sprack. (2002). *Emmins on Criminal Procedure*.

³ Criminal Justice Act 2003. chapter 44. part 12. ss.142-305, <http://www.opsi.gov.uk>

⁴ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 68-69.

⁵ เศรษฐภัทร พรหมชนะ. เล่มเดิม. หน้า 38.

โทษปรับถือเป็นโทษที่มีความรุนแรงน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับโทษทางอาญาอื่นๆ เนื่องจากเป็นโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดซึ่งก็คือเงิน ประกอบกับโทษปรับเป็นโทษที่เป็นเอกเทศหรืออาจใช้ควบคู่กับโทษสถานอื่นก็ได้ ถือเป็น การลงโทษทางเศรษฐกิจต่อผู้กระทำความผิดนั่นเอง⁶

อย่างไรก็ดีการกำหนดโทษปรับตามกฎหมายจะต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม เช่น เพดานอัตราโทษ ค่าของเงินตรา สภาพทางเศรษฐกิจ รวมทั้งอาจกำหนดความยืดหยุ่นเพื่อให้ศาลสามารถกำหนดโทษมากน้อยตามความเหมาะสมของผู้กระทำความผิดแต่ละราย เนื่องจากเมื่อศาลพิพากษาว่าผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษปรับแทนโทษจำคุก ศาลจะต้องพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับภายในระยะเวลาอันสมควรได้หรือไม่⁷ การกำหนดโทษปรับและวิธีการบังคับโทษปรับทางอาญาจึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับความเป็นจริงสำหรับตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อสำคัญประการหนึ่งในการกำหนดโทษปรับของสหราชอาณาจักร คือ การใช้ดุลพินิจของศาล นอกจากจะต้องคำนึงถึงรายได้ที่แท้จริงแล้ว ศาลยังต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมแห่งข้อหาและประวัติของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย และที่สำคัญศาลจะต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ประกอบในการพิจารณาด้วยเสมอ⁸

การกำหนดโทษปรับทางอาญานั้น ค่าปรับเป็นโทษประเภทหนึ่งซึ่งตามทฤษฎีของกฎหมายระบบ Common Law ถือว่าเป็นหนึ่งของรัฐที่มีอยู่จนกว่าจะมีการชำระเสร็จสิ้น และการกำหนดโทษปรับสามารถกำหนดได้ 2 วิธี คือ ดุลพินิจของศาลและบทบัญญัติของกฎหมาย⁹ โดยที่ระบบการลงโทษปรับของสหราชอาณาจักรนับแต่แก้ไข The Criminal Act 1991 ได้พัฒนาการกำหนดโทษปรับจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว (fixed sum system) คือ การลงโทษปรับที่มีการกำหนดอัตราโทษไว้แน่นอน ซึ่งพิจารณาจากลักษณะของผู้กระทำความผิดเป็นหลักโดยไม่ได้คำนึงถึงวิธีการของผู้กระทำความผิด¹⁰ กลายเป็นระบบปรับเป็นหน่วย (unit-fine-system) คือ การกำหนดโทษปรับโดยแยกความผิดออกเป็น 10 ระดับ¹¹ โดยที่ในแต่ละระดับนั้นจะกำหนดจำนวน

⁶ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. เล่มเดิม. หน้า 21.

⁷ พิรุฬห์ ไตสุกวรรณ. เล่มเดิม. หน้า 32.

⁸ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 94.

⁹ Criminal law, Evidence and Procedure, Vol 11 (2) para 1232.

¹⁰ ไถง ปราศจากศัตรู. (2549). การนำมาตราการอื่นมาทดแทนการกักขังแทนค่าปรับในโทษทางอาญา. หน้า 45.

¹¹ Section 69 (1) the Criminal Justice Act 1982.

โทษสูงสุดของการจำคุกและการกักขังไว้ด้วย เนื่องจากศาลเห็นว่าโทษปรับแบบตายตัวนั้นก่อให้เกิดช่องว่างของการบังคับใช้ในระหว่างผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน เมื่อลงโทษในความผิดที่มีอัตราโทษเดียวกัน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้น้อยจะเสียค่าปรับในอัตราที่ต่ำลงตามส่วนจึงทำให้การบังคับค่าปรับเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้การกำหนดโทษปรับย่อมขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล โดยศาลจะต้องพิจารณาถึงรายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิดจึงทำให้ศาลมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและทางบัญชีรวมถึงรายได้ของผู้กระทำความผิด และในการประมาณรายได้เพื่อกำหนดค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละรายนั้นศาลจะต้องพิจารณาถึงความเป็นจริงของรายได้ในช่วงเวลาที่ผู้ต้องหาต้องจ่ายค่าปรับประกอบด้วย แต่ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 12 เดือน และนอกจากที่ศาลจะต้องคำนึงถึงรายได้ที่แท้จริงแล้วยังต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมแห่งข้อหาและประวัติของผู้กระทำความผิด และที่สำคัญอย่างยิ่งศาลต้องคำนึงด้วยว่าผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่¹²

The Criminal Act 1988 ตามมาตรา 85 บัญญัติให้อำนาจศาลในการลดค่าปรับได้ในกรณีดังนี้

- 1) ในกรณีที่ค่าปรับได้กำหนดไว้แล้วในคำพิพากษา หากศาลเห็นเป็นการสมควรอาจลดค่าปรับลงทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้
- 2) ในกรณีที่ศาลลดค่าปรับลงทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ศาลต้องลดระยะเวลาการจำคุกลงเป็นจำนวนที่ได้สัดส่วนกัน โดยลดระยะเวลาจำคุกให้เท่ากับค่าปรับที่ได้ลดลงไป
- 3) ในการลดเวลาจำคุกจะไม่เอาเศษส่วนของวันมาคำนวณ
- 4) ค่าปรับที่ลดลงไม่รวมถึงจำนวนเงินที่ศาลสั่งให้ชำระตามคำพิพากษาหรือลงโทษไม่ว่าจะเป็นการริบทรัพย์หรือการชดใช้ค่าเสียหายในกรณีอื่นๆ

หลักการชำระค่าปรับของสหราชอาณาจักร ศาลจะกำหนดระยะเวลาให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสชำระค่าปรับภายในระยะเวลาอันสมควร หรืออาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆก็ได้ โดยพิจารณาจากหลักความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด หากเป็นกรณีผิดนัดชำระค่าปรับศาลมีอำนาจในการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับได้ ทั้งนี้ตาม The Power of Criminal Courts Act 1973 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988 ให้อำนาจในการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับได้ในอัตราดังต่อไปนี้

¹² สฤตรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. เล่มเดิม. หน้า 50-51.

การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ

อัตราค่าปรับและจำนวนวันการจำคุกแทนค่าปรับ

จำนวนไม่เกิน 50 ปอนด์	5 วัน
51 ปอนด์ – 100 ปอนด์	7 วัน
101 ปอนด์ – 400 ปอนด์	14 วัน
401 ปอนด์ – 1,000 ปอนด์	30 วัน
1,001 ปอนด์ – 2,000 ปอนด์	45 วัน
2,001 ปอนด์ – 5,000 ปอนด์	3 เดือน
5,001 ปอนด์ – 10,000 ปอนด์	6 เดือน
10,001 ปอนด์ – 20,000 ปอนด์	12 เดือน
20,001 ปอนด์ – 50,000 ปอนด์	18 เดือน
50,001 ปอนด์ – 100,000 ปอนด์	2 ปี
100,001 ปอนด์ – 250,000 ปอนด์	3 ปี
250,001 ปอนด์ – 1,000,000 ปอนด์	5 ปี
1,000,001 ปอนด์ขึ้นไป	10 ปี

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าศาลที่มีบทบาทในการบังคับใช้โทษปรับในสหราชอาณาจักรได้แก่ Magistrates Courts และ Crown Courts แต่อำนาจในการพิจารณาคดีของทั้งสองศาลนั้นมีความแตกต่างกันดังนี้¹³

Magistrates Courts (ศาลแขวง)

Magistrates Courts หรือศาลแขวง มีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดเล็กน้อย (Summary offence) และคดีที่มีเขตอำนาจศาลสองศาล (ทั้ง Magistrates Courts และ Crown Courts) พิจารณาคดีโดยไม่ใช้ลูกขุนและมีฐานะเป็นศาลชั้นต้น โดยมีอำนาจในการลงโทษคดีความผิดเล็กน้อยๆคือลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือน เว้นแต่ในกรณีคำพิพากษาลงโทษต่อเนื่องในความผิดนั้น และมีอำนาจในการลงโทษปรับได้ไม่เกิน 1,000 ปอนด์ และสำหรับความผิดที่มีเขตอำนาจศาลสองศาลมีอำนาจในการลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือน เว้นแต่ในกรณีมีคำพิพากษาลงโทษต่อเนื่องในความผิดนั้น แต่ทั้งนี้ได้ไม่เกิน 12 เดือน และมีอำนาจในการลงโทษปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ (The Magistrates Courts act 1980 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1991)

¹³ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มเดิม. หน้า 71-72.

Crown Courts (ศาลสูงคดีอาญา)

Crown Courts เป็นศาลสูงที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดร้ายแรง ใช้วิธีพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนจำนวน 12 คน โดยความผิดที่พิจารณาในชั้น Crown Courts จะแบ่งออกเป็น 4 ชั้นตามความสำคัญของคดี ดังนี้¹⁴

ลำดับที่ 1 ได้แก่ ความผิดต่อความมั่นคง ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น และความผิดตามพระราชบัญญัติการป้องกันความลับของทางราชการ

ลำดับที่ 2 ได้แก่ ความผิดฐานทำให้คนตายโดยไม่เจตนา ความผิดฐานฆ่าทารกความผิดฐานทำแท้ง ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานโจรสลัด และฉลาก

ลำดับที่ 3 ได้แก่ ความผิดที่ไม่อุกฉกรรจ์ซึ่งไม่อยู่ในลำดับที่ 1 และ 2

ลำดับที่ 4 ได้แก่ ความผิดที่ไม่อุกฉกรรจ์ เช่น ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานลักทรัพย์ในเคหสถาน และความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา

3.1.1.1 การกำหนดโทษปรับทางอาญา

1. โทษปรับในคดีที่พิจารณาแบบ summary (คดีความผิดเล็กน้อยๆ) โดยศาล Magistrate นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นความผิดที่กำหนดอัตราค่าปรับไว้ในแต่ละความผิด แต่อัตราค่าปรับที่กำหนดดังกล่าวไม่สอดคล้องกับค่าของเงินที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอัตราเงินเฟ้อในแต่ละประเทศ ดังนั้นกฎหมายอังกฤษจึงเปลี่ยนระบบการลงโทษปรับซึ่งในค.ศ. 1982 อังกฤษได้ปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดอัตราค่าปรับเป็นระดับชั้นโทษปรับ¹⁵ (Standard scale) เพื่อใช้กับความผิดที่พิจารณาแบบ summary trial ซึ่งแต่ละระดับชั้นโทษปรับนั้นจะกำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูงไว้ ซึ่งอัตราดังกล่าวกระทรวงยุติธรรมของอังกฤษ (Home Office) สามารถปรับเพิ่มหรือลดลงได้ ก่อนปี ค.ศ. 1997 ระดับโทษปรับขั้นสูงแต่ละชั้นมีดังนี้

ระดับ 1	200 ปอนด์
ระดับ 2	500 ปอนด์
ระดับ 3	1,000 ปอนด์
ระดับ 4	2,500 ปอนด์
ระดับ 5	5,000 ปอนด์ ¹⁶

¹⁴ สุนัย มโนคม. (2531). *ระบบกฎหมายอังกฤษ*. หน้า 174.

¹⁵ The Criminal Justice Act 1982 Section 37.

¹⁶ Martin Wasik, *supra* note 1, p.217

ต่อมาได้มีการเสนอแนวทางการกำหนดอัตราโทษปรับใหม่ตาม The Criminal Justice Act 1991 โดยศาล Magistrate จะต้องกำหนดระดับความร้ายแรงของความผิดที่จำเลยกระทำลงว่ามีความร้ายแรงในระดับใด และจึงบอกค่าของระดับดังกล่าวด้วยรายรับของจำเลยโดยการประเมินรายได้

ดังนั้นโทษปรับจึงแปรผันตามฐานะของผู้กระทำผิด หากเป็นผู้ยากจนจะถูกปรับเป็นจำนวนน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่าในความผิดระดับเดียวกัน อย่างไรก็ตามการปรับโดยพิจารณารายได้ของผู้กระทำนั้นมีผลใช้บังคับตั้งแต่เดือนตุลาคม 1992 และได้ถูกยกเลิกไป เพราะมีผู้วิจารณ์ว่าผู้กระทำอาจถูกปรับสูงเท่ากับความผิดร้ายแรงแม้ว่าได้กระทำความผิดเล็กน้อย หากว่าผู้นั้นมีฐานะดี จึงมีการปรับปรุงแก้ไขการกำหนดโทษปรับโดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 18 ของ The Criminal Justice Act 1991 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ของการลงโทษปรับว่าศาลจะต้องคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดและค่าปรับจะต้องกำหนดตามความร้ายแรงของความผิดที่ศาลพิจารณา อย่างไรก็ตามศาลมีอำนาจลดหรือเพิ่มอัตราโทษปรับได้โดยพิจารณาจากฐานะของผู้กระทำความผิดและมีเหตุอื่นอันควรลดค่าปรับ¹⁷ เช่น การชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วศาลจะลดค่าปรับด้วยเหตุผลนี้¹⁸

สมาคมผู้พิพากษา Magistrate ได้กำหนดแนวทางการกำหนดอัตราโทษปรับในความผิดแต่ละลักษณะไว้ เพื่อให้ศาลนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับให้เกิดความเหมาะสมในการลงโทษอย่างเสมอภาคและได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด แนวทางดังกล่าวได้มีการปรับปรุงในปี 1993 และพิจารณาจากรายได้ของผู้กระทำความผิดโดยเฉลี่ย ซึ่งมีตัวอย่างของแนวทางการกำหนดโทษปรับไว้ดังนี้

ลักษณะของความผิดและอัตราโทษปรับ

เมาสุราและไม่อาจครองสติได้	90 ปอนด์
ขับรถโดยประมาท	180 ปอนด์
ทำให้เสียทรัพย์	270 ปอนด์
ลักทรัพย์ในร้านค้า	270 ปอนด์
ไม่หยุดเพื่อรายงานเมื่อมีอุบัติเหตุ	360 ปอนด์
ขับรถโดยไม่มีประกันภัย	540 ปอนด์

¹⁷ Ministry of Justice : Publication : Report : Review of Monetary Penalties in New Zealand.

“International Comparisons” chapter 4, p.2, see www.justice.govt.nz

¹⁸ Ibid.

2. โทษปรับในคดี Indictment โดยศาล Crown court ตามกฎหมายศาล Crown court มีอำนาจกำหนดโทษปรับได้โดยไม่มีอัตราโทษขั้นสูง (Criminal Law Act 1977, s 32 (1))¹⁹ เช่น ในคดี Robinson 1991 Crime L. R. 794 ศาลลงโทษปรับ 5,000,000 ปอนด์และลงโทษจำคุกด้วย นอกจากนี้ใน PCC (S) A 2000, s 3 ไม่ได้จำกัดอำนาจศาล Crown court ที่จะลงโทษปรับไม่เกินกำหนดเช่นเดียวกับศาล Magistrate หากศาลได้พิจารณาคดี Indictment trial ในคดีที่อาจพิจารณาได้ทั้ง Summary และ Indictment trial แต่ทั้งนี้ศาลอาจถูกจำกัดมิให้ลงโทษปรับในเหตุดังนี้

1) ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในกระบวนการพิจารณา Indictment ในคดีที่พิจารณาในแบบ Summary ได้ ตาม The Criminal Justice Act 1988, s 40²⁰

2) ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในความผิดเล็กน้อย ตาม The Criminal Justice Act 1988, s 56²¹

3) ศาล Crown court ได้พิพากษากลับคำพิพากษาของศาล Magistrate ในคดีที่พิจารณาแบบ summary ซึ่งศาลได้ยกฟ้อง หรือให้ลงโทษโดยชุมชน หรือยกฟ้องโดยมีเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

4) เมื่อศาลสั่งให้ปรับเพราะมีการอุทธรณ์เกี่ยวกับคำวินิจฉัยในเรื่องที่ตัดสินว่าจำเลยผิดหรืออุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยลงโทษของศาล Magistrate²²

The Criminal Justice Act 2003 ในมาตรา 162-165 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ศาลจะกำหนดโทษปรับไว้ดังนี้

1) ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นบุคคลแสดงรายได้ของผู้นั้นเป็นหนังสือต่อศาล ในกรณีที่ศาล Magistrate หากผู้นั้นไม่ได้มาศาลในวันพิจารณาแต่ได้ให้การรับสารภาพ ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นแสดงรายได้ของตนต่อศาล²³

2) ในกรณีที่ศาลออกคำสั่งให้ผู้นั้นแสดงรายได้ หากผู้นั้นฝ่าฝืนจะมีโทษปรับระดับ 3 แต่ถ้าแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อมูลที่ต้องเปิดเผยมีโทษปรับระดับ 4²⁴

¹⁹ Section 32 (1) Other provisions as to maximum fines.

(1) Where a person convicted on indictment of any offence (whether triable only on indictment or either way) would, apart from this subsection, be liable to a fine not exceeding a specified amount, he shall by virtue of this subsection be liable to a fine of any amount.

²⁰ Section 40 the Criminal Justice Act 1988.

²¹ Section 56 the Criminal Justice Act 1988.

²² Matin Wasik, supra note 1, p.211

²³ Section 162 the Criminal Justice Act 2003.

²⁴ Section 162 the Criminal Justice Act 2003.

3) ในกรณีที่ศาล Crown Court เป็นผู้กำหนดโทษปรับ หากเป็นความผิดที่พิจารณาโดย Indictment ที่ไม่ใช่โทษที่กำหนดไว้ตายตัวตามกฎหมาย หรือเป็นโทษในความผิดตามมาตรา 110 (2) -111 (2) ของ The Power of Criminal Court (Sentencing) Act 2000 หรือความผิดที่กำหนดไว้ในมาตรา 225-228 ของ CJA 2003 แล้ว ศาลมีอำนาจกำหนดโทษปรับพร้อมกับมาตรการอื่นๆที่เหมาะสมได้²⁵

4) การกำหนดโทษปรับนั้นศาลจะต้องพิจารณาถึงรายได้ของผู้กระทำความผิดและจำนวนค่าปรับต้องเป็นไปตามความร้ายแรงของความผิด และอาจมีการปรับเพิ่มหรือลดลงได้ตามฐานะทางการเงินของผู้นั้น²⁶

อย่างไรก็ดีหากไม่มีหลักฐานทางรายได้ของผู้กระทำความผิดเพียงพอ ศาลมีดุลพินิจที่จะกำหนดค่าปรับได้ตามที่เห็นสมควร และในกรณีที่ศาลกำหนดค่าปรับแล้วเห็นว่าจำนวนโทษปรับน้อยเกินไปเมื่อพิจารณาจากฐานะทางการเงินของผู้นั้น ศาลมีอำนาจที่จะไม่ปรับผู้นั้นก็ได้อีก

ในกฎหมายอังกฤษความผิดที่ไม่อาจลงโทษปรับ คือ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) และความผิดตามมาตรา 109-111 แห่ง PCC (S) 2000²⁷ หรือในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอื่นที่ไม่อาจลงโทษปรับ เช่น ส่งไปบำบัดรักษาในโรงพยาบาลหรือยกฟ้อง ส่วนความผิดฐานอื่นๆศาล Magistrate และศาล Crown Court มีอำนาจลงโทษปรับได้ และในบางฐานความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษปรับไว้แน่นอนแล้ว ตำรวจหรือเจ้าพนักงานผู้บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายสามารถปรับผู้กระทำความผิดได้²⁸

3.1.1.2 วิธีการชำระค่าปรับทางอาญา

ในการกำหนดโทษปรับเป็นหน่วย ศาลจะมีดุลพินิจโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการลงโทษผู้กระทำความผิดแต่ละรายเป็นกรณีไป ซึ่งเป็นระบบที่มีรากฐานมาจากแนวความคิดที่ว่าผู้มีฐานะทางการเงินดีกว่าสมควรจะชำระค่าปรับมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำ โดยกำหนดโทษออกเป็น 10 ระดับโดยแต่ละระดับนั้นจะมีอัตราค่าปรับที่เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ โดยการคำนวณจากรายได้ที่ผู้กระทำความผิดต้องสูญเสียไปในแต่ละสัปดาห์²⁹ ซึ่งจากหลักการนี้ทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้น้อยจะต้องเสียค่าปรับในอัตราที่ลดลงตามส่วน ทั้งนี้การบังคับโทษปรับนั้นสามารถ

²⁵ Section 163 the Criminal Justice Act 2003.

²⁶ Section 164-165 the Criminal Justice Act 2003.

²⁷ Section 109-111 the Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000.

²⁸ Ministry of Justice : Publication : Report : Review of Monetary Penalties in New Zealand, "International Comparisons" chapter 4, p.1, www.justice.govt.nz

²⁹ Gary slapper and David Kelly. (1995). *English legal System*. p.76.

กระทำได้กับความผิดทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบังคับว่าต้องลงโทษเป็นอย่างอื่น เช่น การคุมประพฤติ หรือการชดใช้ความเสียหาย ซึ่งอัตราโทษปรับจะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติต่างๆ โดยในการบังคับโทษปรับนั้นศาลจะต้องพิจารณาถึงความจริงของรายได้ในเวลาที่ต้องจ่ายค่าปรับ แต่ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 12 เดือน และศาลอาจกำหนดโทษจำคุกแทนค่าปรับด้วย เพื่อใช้บังคับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการชำระค่าปรับ³⁰

ดังนั้นสิ่งที่ศาลต้องพิจารณาเป็นองค์ประกอบแรกในการบังคับโทษปรับ คือ ศาลจะต้องกำหนดระยะเวลาในการชำระค่าปรับไว้ในคำพิพากษาคด้วย หรือในกรณีผ่อนผันให้ชำระค่าปรับเป็นงวดอาจกำหนดว่าจะชำระครั้งละเท่าไร และเมื่อศาล Crown Court หรือ Magistrate Court ลงโทษปรับแล้ว โดยหลักผู้ต้องโทษปรับต้องนำเงินมาชำระต่อศาล โดยเงินสดหรือเช็ค หากไม่ได้ชำระต่อศาลในทันทีศาลมีดุลพินิจกำหนดเวลาให้ชำระค่าปรับได้ตามที่เห็นสมควร แต่หากไม่ชำระศาลก็มีอำนาจออกคำสั่งให้บังคับค่าปรับจากทรัพย์สินอื่น หรืออาจผ่อนผันการชำระค่าปรับให้กับผู้ต้องโทษปรับได้ และหากบังคับโดยทางอื่นไม่ได้ก็อาจสั่งกักขังแทนค่าปรับ ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับโดยทั่วไปศาลจะให้ผ่อนได้ภายใน 12 เดือน แต่มีในบางคดีที่ศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับเกินกว่า 1 ปีได้ แต่หากพิจารณาว่าจะให้ผ่อนได้นานถึง 2 หรือ 3 ปีนั้นจะต้องเป็นกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรงซึ่งต้องโทษปรับเป็นเงินจำนวนมาก³¹

กรณีและผู้ต้องโทษปรับไม่อาจชำระค่าปรับหรือผ่อนชำระค่าปรับ ศาลมีอำนาจสั่งจำคุกหรือกักขังได้ (PCC (S) A 2000, s 139 (2))³² แต่ผู้นั้นต้องมีอายุกว่า 18 ปี แต่ถ้าผู้นั้นมีอายุกว่า 18 ปีแต่ไม่เกิน 20 ปี ศาลมีอำนาจใช้การกักขังแทนค่าปรับได้จะใช้โทษจำคุกไม่ได้ (PCC(S) A2000, s 108) ระยะเวลาที่ Crown Court จะกำหนดให้จำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับนั้นต้องมีกำหนดไม่เกินกว่าที่ (PCC (S) A 2000, s139(4)) กำหนดดังนี้

จำนวนโทษปรับและระยะเวลาขั้นสูงในการกักขังแทนค่าปรับ

ไม่เกิน 200 ปอนด์	7 วัน
เกิน 200 แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์	14 วัน

³⁰ ไถง ปราศจากศัตรู. เล่มเดิม. หน้า 46.

³¹ Martin Wasik. (2001). *Emmins on Sentencing*. p.213.

³² Section 139 Power and duties of Crown Court in relation to fines and forfeited recognizances.

(2) Subject to the provisions of this section, if the Crown Court imposes a fine on any person or forfeits his recognizance, the court shall make an order fixing a term of imprisonment or detention under section 108 above (detention of persons aged 18 to 20 for default) which he is to undergo if any sum which he is liable to pay is not duly paid or recovered.

เกิน 500 แต่ไม่เกิน 1,000 ปอนด์	28 วัน
เกิน 1,000 แต่ไม่เกิน 2,500 ปอนด์	45 วัน
เกิน 2,500 แต่ไม่เกิน 5,000 ปอนด์	3 เดือน
เกิน 5,000 แต่ไม่เกิน 10,000 ปอนด์	6 เดือน
เกิน 10,000 แต่ไม่เกิน 20,000 ปอนด์	12 เดือน
เกิน 20,000 แต่ไม่เกิน 50,000 ปอนด์	18 เดือน
เกิน 50,000 แต่ไม่เกิน 100,000 ปอนด์	2 ปี
เกิน 10,000 แต่ไม่เกิน 250,000 ปอนด์	3 ปี
เกิน 250,000 แต่ไม่เกิน 1,000,000 ปอนด์	5 ปี
เกิน 1,000,000 ปอนด์	10 ปี ³³

มาตรการที่กำหนดไว้ใน CJA 2003 ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับนั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงหลักการเดิม เพียงแต่มีการปรับปรุงวิธีการบังคับค่าปรับในกรณีที่ผู้นั้นไม่มีเงินเสียค่าปรับหรือหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับโดยกำหนดไว้ในมาตรา 300-301 ซึ่งใช้กับการชำระค่าปรับทั้งศาล Magistrate และศาล Crown Court และไม่ใช้การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ โดยอาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้³⁴

1) ศาลสั่งให้ทำงานบริการโดยไม่จ่ายค่าตอบแทนตามมาตรา 199 ของ CJA 2003 หรือสั่งห้ามออกนอกสถานที่ Curfew order ตามมาตรา 204 แทนการชำระค่าปรับ หรืออาจขยายเวลาในการชำระค่าปรับให้แก่ผู้กระทำความผิดได้ในเวลาที่คาดว่าเขามีเงินที่จะชำระได้ หรือให้ผ่อนชำระค่าปรับ

2) ในกรณีที่มิคำสั่งให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าตอบแทน หรือการสั่งห้ามออกนอกสถานที่แล้วผู้นั้นฝ่าฝืนการบังคับ กรณีฝ่าฝืนให้ไปตามหลักเกณฑ์ใน Schedule 8, 9, 10

3) ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับรถตาม The Road Traffic Act 1988.

สำหรับเกณฑ์การคำนวณจำนวนวันที่ทำงานหรือวันที่ถูกห้ามออกนอกสถานที่จะเทียบกับจำนวนค่าปรับในอัตราเท่าใด กำหนดไว้ใน Schedule 31 ดังนี้

(1) จำนวนวันที่ศาลจะสั่งให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าแรงต้องไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง โดยมีเกณฑ์ให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าแรงไม่เกินกำหนดดังนี้

³³ Section 139 (4) the Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000.

³⁴ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 98.

จำนวนโทษปรับและชั่วโมงที่ทำงาน

ไม่เกิน 200 ปอนด์	40 ชั่วโมง
เกิน 200 แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์	60 ชั่วโมง
เกิน 500 ปอนด์ขึ้นไป	100 ชั่วโมง

(2) ในกรณีสั่งห้ามออกนอกสถานที่แทนการชำระค่าปรับ มีเกณฑ์คำนวณดังนี้

จำนวนเงินที่ปรับและจำนวนวันที่ถูกห้าม

ไม่เกิน 200 ปอนด์	20 ชั่วโมง
เกิน 200 แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์	30 ชั่วโมง
เกิน 500 แต่ไม่เกิน 1,000 ปอนด์	60 ชั่วโมง
เกิน 1,000 ปอนด์ แต่ไม่เกิน 2,500 ปอนด์	90 ชั่วโมง
เกิน 2,500 ปอนด์ขึ้นไป	180 ชั่วโมง ³⁵

3.1.1.3 การใช้มาตรการอื่นแทนโทษปรับทางอาญา

สหราชอาณาจักรมีการใช้มาตรการลงโทษทางสังคม (Community Penalties) กับผู้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิดโดยกำหนดให้ทำงานบริการแก่สังคมและชุมชน ซึ่งสหราชอาณาจักรเป็นประเทศแรกที่น่ารูปแบบการให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมมาใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972 เนื่องจากสหราชอาณาจักรประสบปัญหาเรื่องนักโทษล้นคุก รัฐสภาอังกฤษจึงได้บัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลใช้วิธีการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและจิตใจของผู้กระทำความผิดโดยสั่งให้ทำงานบริการแก่สังคมหรือชุมชน เพื่อไม่ให้สหราชอาณาจักรต้องเผชิญปัญหานักโทษล้นคุกนั่นเอง ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลของกระทรวงมหาดไทย (Home Office) พบว่า 1 ใน 3 ของผู้ต้องขังบนเรือนจำเป็นผู้กระทำความผิดอาญาประเภทลหุโทษหรือความผิดเล็กน้อยที่รับโทษเพียงการจำคุกในระยะสั้น

โดยที่มาตรการดังกล่าวนี้จะอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานคุมประพฤติซึ่งขึ้นกับ Home Office โดยมีเจ้าพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบทั้งงานคุมประพฤติและบริการสังคม นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับงานบริการสาธารณะทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแลการทำงานของผู้ถูกคุมประพฤติ ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการคุมประพฤติและบริการส่วนท้องถิ่น และทำหน้าที่กำหนดขอบเขต ลักษณะงานและวิธีการทำงาน รวมถึงการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น³⁶

³⁵ แหล่งเดิม. หน้า 88-92.

³⁶ เชษฐภัทร พรหมชนะ. เล่มเดิม. หน้า 43-45.

มาตรการบริการสังคมเป็นมาตรการที่ให้อำนาจศาลในการจัดให้ผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไปซึ่งศาลสั่งให้คุมประพฤติทำงานบริการสาธารณประโยชน์แก่ชุมชนหรือสังคม โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง และไม่เกิน 240 ชั่วโมง และจะต้องทำงานให้เสร็จสิ้นภายใน 12 เดือน³⁷ไม่ว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องโทษตามคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือไม่ก็ตาม³⁸

คำสั่งให้ทำงานบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับค่าปรับนั้น นับแต่วันที่ศาล Magistrate มีคำสั่งออกหมายให้จำคุกจำเลยซึ่งผิดนัดชำระค่าปรับ ศาลอาจมีคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมแทนที่การสั่งจำคุกจำเลยได้ คำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมจะสิ้นสุดเมื่อจำเลยนำเงินก้อนมาชำระค่าปรับให้กับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับเงินค่าปรับจนครบจำนวน แต่ถ้าหากจำเลยชำระเงินค่าปรับแล้วบางส่วนก็ต้องลดจำนวนชั่วโมงที่จำเลยต้องทำงานลงไปตามอัตราส่วน และก่อนมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมนั้น ศาลจะต้องอธิบายให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงกรณีดังนี้ด้วย

- 1) อธิบายถึงวัตถุประสงค์และผล รวมทั้งเงื่อนไขของคำสั่งดังกล่าว
- 2) ผลที่เกิดขึ้นในภายหลังหากผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว
- 3) ศาลมีอำนาจทบทวนคำสั่งที่ได้สั่งไปแล้วตามคำขอของผู้กระทำความผิด หรือเจ้าหน้าที่ผู้คุมประพฤติ

ปัจจุบันการทำงานบริการสังคมตามคำสั่งศาลไม่ต้องได้รับความยินยอมจากจำเลย และไม่ว่าศาลใดจะเป็นผู้ออกคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคม กระบวนการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งศาลซึ่งจะดำเนินการโดยศาล Magistrate ที่จำเลยมีภูมิลำเนา จำเลยมีหน้าที่ต้องทำงานบริการสังคมในเมืองที่จำเลยมีภูมิลำเนา ถ้าจำเลยได้รับคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมแล้วละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล พนักงานคุมประพฤติจะรายงานให้ศาลทราบเพื่อให้ศาลออกหมายเรียกผู้กระทำความผิดมาชี้แจงต่อศาล³⁹

ในการใช้มาตรการทำงานบริการสังคมของสหราชอาณาจักรนั้น ต้องเป็นคดีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยและเป็นโทษจำคุกในคดีเล็กน้อย (Minor Offences) ทั้งนี้ศาลจะสั่งให้คุมประพฤติจำเลยด้วยหรือไม่ก็ได้ ศาลอาจนำวิธีการทำงานบริการสังคมแทนการลงโทษจำคุกมาใช้ได้โดยไม่ผูกติดกับเงื่อนไขการคุมความประพฤติ กล่าวคือ ศาลอาจจะสั่งให้ทำงานบริการ

³⁷ แหล่งเดิม.

³⁸ Section 14 (1) the Power of Criminal Courts Act 1973.

³⁹ กรกฎ ทองชะ โชค. (2547). การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ. หน้า 41.

สังคมได้เลย หรืออาจสั่งให้คุมประพฤติจำเลยโดยศาลจะกำหนดเงื่อนไขการลงโทษด้วยการทำงานบริการสังคมควบคู่ไปด้วย โดยถือว่าเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการคุมความประพฤติก็ได้⁴⁰

3.1.1.4 องค์การที่ทำหน้าที่บังคับโทษปรับ

เมื่อศาลกำหนดค่าปรับแล้ว การบังคับค่าปรับเป็นหน้าที่ของศาล Magistrate Court กล่าวคือ ถ้าศาลที่กำหนดค่าปรับ คือ ศาล Magistrate การบังคับเรียกค่าปรับอยู่ในความรับผิดชอบของศาล Magistrate ที่ออกคำสั่งปรับนั้น แต่ถ้าศาลที่กำหนดค่าปรับ คือ ศาล Crown Court หน้าที่การบังคับโทษปรับเป็นของศาล Magistrate ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในเขตศาลนั้น ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดอาศัยอยู่นอกเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจบังคับโทษปรับ คำสั่งศาลนั้นอาจโอนไปยังศาลท้องถิ่นที่ผู้กระทำความผิดอยู่ได้⁴¹ ศาลอาจอนุญาตให้ขยายระยะเวลาการชำระค่าปรับได้ หรือกำหนดให้ผู้กระทำความผิดแบ่งชำระค่าปรับเป็นงวดก็ได้⁴²

ในสหราชอาณาจักรนั้นเจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องการลงโทษ โดยเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการจัดการเกี่ยวกับค่าปรับหรือจัดการว่าผู้กระทำความผิดควรรับภาระในการถูกปรับอย่างไร รวมถึงเป็นผู้กำหนดกระบวนการขั้นตอนในการบังคับค่าปรับ ซึ่งการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานศาลนั้นมี 3 รูปแบบ คือ⁴³

1) ขั้นตอนการปรับเปลี่ยนวิธีชำระเงินค่าปรับอย่างเป็นทางการซึ่งจะมีสัญญาที่เป็นหลักฐานและมีบัตรชำระค่าปรับของจำเลย ศาลบางแห่งหากมีการแบ่งชำระค่าปรับก็จะมีกริดคอกเบี้ยจากจำนวนค่าปรับดังกล่าวด้วย หากจำเลยกระทำความผิดโดยมีแรงจูงใจให้กระทำความผิดจะมีอัตราดอกเบี้ยบวกเพิ่มบนจำนวนค่าปรับที่น้อยกว่า 1 เพอร์เซ็นต์ และแต่ละครั้งที่จำเลยชำระค่าปรับจะมีการออกใบเสร็จให้แก่จำเลย

2) การใช้ดุลพินิจอย่างที่สองของเจ้าหน้าที่ศาลจะวัดได้ยาก เรียกว่า “การปรับปรุงอย่างมีกลยุทธ์” เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ศาลยอมรับเงินค่าปรับในอัตราที่ต่ำกว่าที่ศาลกำหนดไว้ในคำพิพากษาหรือหลังจากที่ได้มีการทำสัญญาอย่างเป็นทางการแล้ว โดยไม่มีมาตรการบังคับจำเลยรูปแบบของการแบ่งชำระค่าปรับจะอยู่ในระยะเวลาที่นานกว่าที่กำหนด หรือกำหนดให้เงินค่าปรับแต่ละงวดมีจำนวนน้อยลงกว่าที่ศาลพิจารณา

⁴⁰ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เล่มเดิม, หน้า 79-80.

⁴¹ Peter Hungerford, *Criminal Litigation & Sentencing*, p.354.(อ้างถึงใน สกฤตรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์, 2552 : 58)

⁴² Section 75 of the Magistrates Court Act 1980.

⁴³ Morgan Rod and Bowles Roger. (April, 1991). *Fine : The case for Review. The Criminal Law Review*. p.80. (อ้างถึงใน กรกฎ ทองชะโชค, 2547, น. 42-44)

3) การใช้ดุลพินิจในประการสุดท้าย คือ การปรับอัตราค่าปรับเมื่อมีการผิดนัดเกิดขึ้น ถ้าจำนวนชำระค่าปรับต่ำกว่าที่ศาลมีคำพิพากษาและถ้าเจ้าหน้าที่ของศาลไม่ได้ทำการตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าว ก็หมายความว่าภาระในการปรับบุคคลดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลง แม้ อาจจะมีข้อโต้แย้งว่าเหตุดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเพราะดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ก็ตาม หน้าที่ในการระบุผู้กระทำความผิดอาจมีการทำเป็นระยะและอาจถูกละทิ้งถ้ามีงานอื่นที่สำคัญกว่า เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้โทษปรับมีงบประมาณและเทคโนโลยีที่จำกัด ผลที่เกิดขึ้นคือระยะเวลาที่กระทำความผิดกับการตรวจพบผู้กระทำความผิด การที่เจ้าหน้าที่ของศาลมีข้อจำกัดทางทรัพยากรแต่ไม่ได้จำกัดการใช้ดุลพินิจ และหากเจ้าหน้าที่ของศาลเห็นว่างานอื่นสำคัญกว่างานตรวจสอบการไม่ชำระเงินค่าปรับก็หมายความว่าภาระของผู้ถูกลงโทษได้ลดน้อยลงไปเนื่องจากเขาไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของศาลได้ และผู้กระทำความผิดหลายคนก็เข้าใจวิธีการดังกล่าวของเจ้าพนักงานดำเนินการปรับ

การบังคับค่าปรับจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานสองแห่ง คือ ระหว่างผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ของศาล การใช้วิธีการเฉพาะเพื่อบังคับค่าปรับ เช่น การจำคุก การริบทรัพย์สิน หรือยึดสิทธิเรียกร้องแห่งรายได้ จะต้องแจ้งให้ผู้ที่ไม่ชำระค่าปรับทราบและนำบุคคลนั้นมาศาลเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเขาเสียก่อน การที่จะตัดสินใจลดหย่อนค่าปรับบางส่วนหรือทั้งหมดจะต้องกระทำอย่างเหมาะสม เมื่อมีการพิจารณาคดีดังกล่าวเจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้จัดหารายละเอียดเกี่ยวกับการชำระค่าปรับที่จำเลยได้ชำระมาแล้วทั้งหมด การส่งจดหมายเตือนให้ชำระค่าปรับที่ค้างชำระ การออกหมายเรียกให้จำเลยมาศาล การค้าประกัน การบังคับโทษปรับจะต้องมีความยืดหยุ่นบางประการเพื่อดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม⁴⁴

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดโทษปรับในสหราชอาณาจักรนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล โดยศาลจะต้องพิจารณาถึงรายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิด สภาพแวดล้อมแห่งข้อหาและประวัติของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย ศาลมีอำนาจเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลทางบัญชีรวมถึงรายได้ของผู้กระทำความผิด เพื่อความแม่นยำในการกำหนดค่าปรับ เมื่อกำหนดค่าปรับแล้วศาลจะต้องกำหนดระยะเวลาให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสชำระค่าปรับในเวลาอันสมควร หรืออาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆก็ได้ โดยพิจารณาจากความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด และหากเป็นกรณีผิดนัดชำระค่าปรับศาลก็มีอำนาจในการลงโทษกักขังแทนค่าปรับได้

⁴⁴ กรกฎ ทองชะโชค. เล่มเดิม. หน้า 42-44.

(2) โทษปรับในคดียาเสพติด

กฎหมายหลักเกี่ยวกับยาผิดกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้ยาในทางที่ผิด (Misuse of Drugs Act-MDA) (ซึ่งเทียบเท่ากับ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษของไทย) กฎหมายนี้และกฎข้อบังคับของกฎหมาย (Misuse of Drugs Regulations 1985) ควบคุมการใช้ยาตามบัญชีรายชื่อ(ซึ่งรวมทั้งยาที่มีคุณสมบัติเป็นยารักษาโรคและยาที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นยารักษาโรค) ในข้อบังคับนั้นได้มีการแจกแจงพฤติการณ์ซึ่งถูกต้องตามกฎหมายในการนำเข้า ผลิต จัดส่ง ครอบครองไว้เพื่อการจัดส่ง และครอบครองยาควบคุม

The Misuse of Drugs Act (MDA) ถือเป็นรากฐานในการพัฒนานโยบายยาเสพติดของสหราชอาณาจักรในตอนปลายศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 กฎหมายนี้ได้กำหนดระบบการจำแนกยาบัญชีหลักสามประเภท จากบัญชี ก ถึงบัญชี ค โดยยาเสพติดบัญชี ก ได้รับการกำหนดให้เป็นยาเสพติดชนิดที่ร้ายแรงที่สุดต่อสังคมและสุขภาพของมนุษย์ (เช่น เฮโรอีน มอร์ฟีน เมทาโดน เมทแอมเฟตามีน โคเคน ฟีน หรือยาอี) ถูกกำหนดให้เป็นยาที่ “มีอันตรายที่สุด” ดังนั้นการเสพยาหรือจำหน่ายยาในบัญชีนี้อาจจะได้รับโทษที่รุนแรงที่สุด

ดังนั้นการครอบครองหรือจำหน่ายยาเสพติดผิดกฎหมายในบัญชี ก จะได้รับการลงโทษที่หนักกว่าการครอบครองหรือจำหน่ายยาเสพติดผิดกฎหมายในบัญชี ค ซึ่งได้รับการพิจารณาว่ามีอันตรายต่อสุขภาพและสังคมน้อยที่สุด ระบบการแบ่งแยกประเภทยาของกฎหมาย MDA ใช้เพื่อควบคุมหรือลงโทษการใช้สารในทางที่ผิดและการจำหน่ายสารเสพติดที่ผิดกฎหมาย⁴⁵

ภายใต้ หมวด 2 (schedule2) ของพระราชบัญญัติฉบับนี้⁴⁶ ยาที่ถูกจำแนกตามหลักการ A, B หรือ C เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงระดับอันตรายที่เกิดกับบุคคลหรือสังคมเมื่อใช้ผิด แต่ละประเภทมีโทษสูงสุดต่างกันที่นำมาใช้กับการกระทำที่ต้องห้ามอันเนื่องจากยา

ประเภท A ประเภทนี้สำรองไว้สำหรับยาอันตรายมากกว่าและถูกลงโทษหนักกว่าประเภทนี้ประกอบด้วยประเภทอื่นๆแล้วก็มีเฮโรอีน มอร์ฟีน สารเสพติดคล้ายมอร์ฟีนช่วยระงับปวดได้ โคเคน ฟีน และสารก่อกวนประสาทหลอน เช่น ยาอี และ LSD นอกจากนี้ก็ยังรวมถึงกัญชาซึ่งมีลักษณะเป็นของเหลว (น้ำมันกัญชา), แคนนาบินอยด์ และ cannabinol derivatives และยาประเภท B ที่ทำเพื่อฉีด

ประเภท B ประเภทนี้ประกอบด้วย กัญชา ยางกัญชา สารเข้าฝิ่นที่มีฤทธิ์น้อย(codeine) สารสังเคราะห์ที่มีฤทธิ์กระตุ้นแรง (oral amphetamines) และ sedatives (barbiturates)

⁴⁵ www.homeoffice.gov.uk/drugs.

⁴⁶ Schedule 2 (Controlled Drugs) the Misuse of Drugs Act 1971.

ประเภท C ประเภทนี้สำรองไว้สำหรับยาอันตรายน้อยที่สุด ได้แก่ ยาระงับประสาท (tranquillizers) สารสังเคราะห์ที่มีฤทธิ์กระตุ้นน้อยบางชนิด และ mild opioid analgesics

3.1.1.5 บทกำหนดโทษในคดียาเสพติดที่มีโทษปรับ⁴⁷

สำหรับยาประเภท A มีโทษสูงสุดดังนี้ : จำคุก 7 ปี และ/หรือปรับไม่จำกัดสำหรับการครอบครอง โทษจำคุกตลอดชีวิต และ/หรือปรับไม่จำกัดสำหรับการผลิตหรือเพื่อการค้าสิ่งเสพติด พร้อมทั้งสั่งลงโทษ 7 ปี สำหรับโทษฐานการค้าสิ่งเสพติดครั้งที่สาม การลงโทษสำหรับโทษฐานการค้าสิ่งเสพติดครั้งที่สามมีอยู่ใน The Criminal Sentences Act 1997

ยาประเภท B มีโทษสูงสุดดังนี้ : จำคุก 5 ปี และ/หรือปรับไม่จำกัดสำหรับการครอบครอง และโทษจำคุก 14 ปี และ/หรือปรับไม่จำกัดสำหรับการผลิตหรือการค้าสิ่งเสพติด

ยาประเภท C มีโทษสูงสุดดังนี้ : จำคุก 2 ปี และ/หรือปรับไม่จำกัดสำหรับการครอบครอง และโทษจำคุก 14 ปี และ/หรือปรับไม่จำกัดสำหรับการผลิตหรือการค้าสิ่งเสพติด

ในสหราชอาณาจักรนั้นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนมากได้รับการสอบสวนในศาลโดยสรุปจากผู้พิพากษาหรือฟ้องร้องกับคณะลูกขุนในศาลสูงคดีอาญา ถ้าศาลได้สอบสวนโดยสรุปแล้วก็จะลงโทษสูงสุดจำคุกไม่เกิน 6 เดือน และ/หรือปรับ 5,000 ปอนด์ หรือความผิดสถานเบาที่จำคุก 3 เดือนหรือปรับ

เมื่อศาลสูงคดีอาญาลงโทษปรับแล้ว โดยหลักผู้ต้องโทษปรับต้องนำเงินมาชำระต่อศาล หากไม่ได้ชำระต่อศาลในทันทีศาลมีดุลพินิจกำหนดเวลาให้ชำระค่าปรับได้ตามที่ศาลเห็นสมควร โดยหากไม่ชำระศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้บังคับค่าปรับจากทรัพย์สินอื่น หรืออาจให้ผ่อนชำระค่าปรับได้ และหากบังคับโดยทางอื่นไม่ได้ศาลอาจสั่งกักขังแทนค่าปรับ โดยในกรณีที่ศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับโดยทั่วไปนั้นศาลจะให้ผ่อนได้ภายใน 12 เดือน แต่ก็มีบางคดีที่ศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับเกินกว่า 1 ปีได้แต่ต้องเป็นกรณีที่เป็นความผิดที่มีโทษปรับจำนวนมาก⁴⁸ กรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่อาจชำระค่าปรับหรือผ่อนชำระค่าปรับ ศาลมีอำนาจสั่งจำคุกหรือกักขังได้ (PCC(S)A 2000, s 139 (2))⁴⁹ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุกว่า 18 ปี แต่ถ้าผู้นั้นมีอายุกว่า 18 ปีแต่ไม่เกิน 20 ปี ศาลมีอำนาจใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ (PCC (S) A 2000, s 108) ระยะเวลาที่ศาลสูงคดีอาญาจะกำหนดให้จำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับนั้นต้องมีกำหนดตามที่ (PCC (S) A 2000, s 139 (4)) กำหนด

⁴⁷ Maximum penalties under the Misuse of Drugs Act.

⁴⁸ สกูลรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. เล่มเดิม. หน้า 54.

⁴⁹ Section 139 (2) the Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000.

ไว้⁵⁰ โดยโทษปรับนั้นสามารถเรียกได้ไม่จำกัด และระยะเวลาชั้นสูงในการกักขังแทนค่าปรับมีระยะเวลาสูงสุดนานถึง 10 ปี

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในสหราชอาณาจักรหากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้บังคับค่าปรับจากทรัพย์สินอื่นของผู้ต้องโทษปรับ โดยเจ้าหน้าที่ของศาลจะเป็นผู้ดำเนินการในการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับ และหากบังคับโดยวิธีการอื่นไม่ได้ศาลอาจใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ จึงสะท้อนให้เห็นว่าหลักเกณฑ์การบังคับโทษปรับของสหราชอาณาจักรนั้นมุ่งบังคับกับเงินหรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นลำดับแรกก่อนที่จะไปบังคับกับเสรีภาพของผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับ

3.1.2 สหรัฐอเมริกา

(1) โทษปรับในคดีอาญาทั่วไป

การลงโทษปรับในสหรัฐอเมริกาโดยทั่วไปจะกำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะ แต่จะมีกฎหมายที่กำหนดโทษระดับกลางไว้ด้วยเพื่อที่จะผนวกรวมกับโทษระดับต่ำที่ไม่เหมาะสมของกฎหมายต่างๆ สำหรับหลักเกณฑ์การลงโทษปรับของสหรัฐอเมริกาตาม Model Penal Code สามารถสรุปได้ดังนี้⁵¹

1. การลงโทษปรับที่เหมาะสมต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมและพฤติการณ์ของการกระทำผิดทางอาญา ตลอดจนประวัติและนิสัยของผู้กระทำความผิด เพื่อบ่งชี้ว่าการลงโทษปรับมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการป้องกันภัยทางสังคมได้เพียงใด

2. การลงโทษปรับเพิ่มเติมควบคู่ไปกับการลงโทษจำคุกหรือการคุมประพฤติเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง เว้นเสียแต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมุ่งแสวงหาประโยชน์ทางการเงินจากการประกอบอาชญากรรมนั้น หรือในกรณีที่ศาลมุ่งประสงค์จะใช้มาตรการดังกล่าวเพื่อปราบปรามหรือยับยั้งอาชญากรรมประกอบกับการต้องการแก้ไขตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง

3. การลงโทษปรับจะต้องคำนึงถึงหลักความสามารถในการชำระค่าปรับของจำเลย และโทษปรับนั้นจะต้องไม่เป็นการยกเว้นจำเลยจากการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และเป็นการแก้ไขที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง

4. การกำหนดจำนวนเงินค่าปรับและวิธีการชำระค่าปรับ ศาลจะต้องคำนึงถึงฐานะและความเป็นอยู่ของจำเลยด้วย

⁵⁰ Section 139 (4) the Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000.

⁵¹ Franklin E. Zamring, The Criminal Justice System, Little, Brown and Company Boston and Toronto, 1980. p.771 (อ้างถึงใน เศรษฐภัทร พรหมชนะ, 2546, หน้า 46)

3.1.2.1 การกำหนดโทษปรับทางอาญา

การบังคับโทษของสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้กฎหมายที่เรียกว่า “US Code Title 18” โดยสหรัฐอเมริกาใช้รูปแบบการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว (Fixed Sum System) ดังจะเห็นได้จากอัตราค่าปรับในความผิดต่างๆที่ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน US Code Title 18 ศาลสามารถพิจารณา กำหนดโทษปรับได้ไม่เกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น และในส่วนของ Sentence ตาม US Code Title 18 ก็ได้แยกการกำหนดโทษออกเป็น 2 ประเภท คือ สำหรับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ดังนั้นการพิจารณาการกำหนดโทษปรับของศาลนั้นจึงต้องแยกเป็นการลงโทษปรับในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดาและผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ดังนี้

1. การกำหนดโทษปรับในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดา

ตาม US Code Title 18 ในมาตรา 3571(b) กำหนดให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลได้ไม่เกินจำนวนดังต่อไปนี้⁵²

- (1) ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในกฎหมายสำหรับความผิดนั้น
- (2) ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้สำหรับการปรับแบบทางเลือก
- (3) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงมาก (Felony) ไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์
- (4) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงปานกลาง (Misdemeanor) ที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์
- (5) กรณีความผิด Misdemeanor Class A ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตไม่เกินกว่า 100,000 ดอลลาร์
- (6) กรณีความผิด Misdemeanor Class B หรือ C ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์

⁵² Section 3571(b) Sentence of fine.

(b) Fines for individuals.-Except as provided in subsection (e) of this section, an individual who has been found guilty of an offense may be fined not more than the greatest of;

- (1) the amount specified in the law setting forth the offense;
- (2) the applicable amount under subsection (d) of this section;
- (3) for a felony, not more than \$250,000;
- (4) for a misdemeanor resulting in death, not more than \$250,000;
- (5) for a Class A misdemeanor that does not result in death, not more than \$100,000;
- (6) for a Class B or C misdemeanor that does not result in death, not more than \$5,000; or
- (7) for an infraction, not more than \$5,000.

(7) ทรัพย์สินความผิดจากการละเมิดไม่เกินกว่า 5,000 ดอลลาร์

2. การกำหนดโทษปรับในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคลตาม US Code Title 18 มาตรา 3571(c) ให้ศาลลงโทษได้ไม่เกินจำนวนดังต่อไปนี้

(1) ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในกฎหมายสำหรับความผิดนั้น

(2) ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้สำหรับการปรับแบบทางเลือก

(3) ทรัพย์สินความผิดอาญาโทษรุนแรงมาก (Felony) ไม่เกินกว่า 500,000 ดอลลาร์

(4) ทรัพย์สินความผิดอาญาโทษรุนแรงปานกลาง (Misdemeanor) ที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์

(5) ทรัพย์สินความผิด Misdemeanor Class A ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตไม่เกินกว่า 200,000 ดอลลาร์

(6) ทรัพย์สินความผิด Misdemeanor Class B หรือ C ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตไม่เกินกว่า 100,000 ดอลลาร์

(7) ทรัพย์สินความผิดอันเกิดจากการละเมิดไม่เกินกว่า 10,000 ดอลลาร์⁵³

การลงโทษปรับดังกล่าว หากกฎหมายที่กำหนดความผิดมิได้ระบุอัตราค่าปรับไว้หรือระบุอัตราค่าปรับไว้ต่ำกว่าบทบัญญัติตามกฎหมายนี้ ก็ให้ศาลบังคับชำระค่าปรับได้ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในกฎหมายนั้น⁵⁴

⁵³ Section 3571(c) Fines for Organizations. Except as provided in subsection (e) of this section, an organization that has been found guilty of an offense may be fined not more than the greatest of;

- (1) the amount specified in the law setting forth the offense;
- (2) the applicable amount under subsection (d) of this section;
- (3) for a felony, not more than \$500,000;
- (4) for a misdemeanor resulting in death, not more than \$500,000;
- (5) for a Class A misdemeanor that does not result in death, not more than \$200,000;
- (6) for a Class B or C misdemeanor that does not result in death, not more than \$10,000; and
- (7) for an infraction, not more than \$10,000.

⁵⁴ Section 3571(e) Special Rule for Lower Fine Specified in Substantive Provision.

3.1.2.2 การบังคับค่าปรับทางอาญา

ใน US Code Title 18 Section 3572(d) ได้บัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาและวิธีการชำระค่าปรับไว้เป็นหลักทั่วไปดังนี้⁵⁵

1) ผู้ที่ถูกพิพากษาลงโทษปรับรวมถึงการให้คืนทรัพย์สินจะต้องชำระค่าปรับแก่ศาลในทันที เว้นแต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลอาจกำหนดวันชำระหรืออาจให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดได้ ในกรณีที่ศาลให้ผ่อนชำระเป็นงวด จำนวนเงินในแต่ละงวดของทุกเดือนจะต้องเท่ากันตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ เว้นแต่ศาลจะเห็นเป็นอย่างอื่น

2) กรณีที่มีคำสั่งให้คืนทรัพย์สิน หากศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอนุญาตให้กระทำอย่างอื่นก่อนการคืนทรัพย์สินโดยทันที ระยะเวลาในการคืนทรัพย์สินนั้นศาลจะเป็นผู้กำหนด แต่ต้องเป็นระยะเวลาที่สั้นที่สุดที่การคืนทรัพย์สินทั้งหมดสามารถกระทำได้อย่างสมเหตุสมผล

3) กรณีการผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวด จะต้องมีข้อกำหนดให้จำเลยนั้นมีหน้าที่แจ้งให้ศาลทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของสถานะทางการเงินของตน ซึ่งเมื่อศาลได้รับแจ้งแล้วเพื่อ

If a law setting forth an offense specifies no fine or a fine that is lower than the fine otherwise applicable under this section and such law, by specific reference, exempts the offense from the applicability of the fine otherwise applicable under this section, the defendant may not be fined more than the amount specified in the law setting forth the offense.

⁵⁵ Section 3572(d) Time, Method of Payment, and Related Items.

(1) A person sentenced to pay a fine or other monetary penalty, including restitution, shall make such payment immediately, unless, in the interest of justice, the court provides for payment on a date certain or in installments. If the court provides for payment in installments, the installments shall be in equal monthly payments over the period provided by the court, unless the court establishes another schedule.

(2) If the judgment, or, in the case of a restitution order, the order, permits other than immediate payment, the length of time over which scheduled payments will be made shall be set by the court, but shall be the shortest time in which full payment can reasonably be made.

(3) A judgment for a fine which permits payments in installments shall include a requirement that the defendant will notify the court of any material change in the defendant's economic circumstances that might affect the defendant's ability to pay the fine. Upon receipt of such notice the court may, on its own motion or the motion of any party, adjust the payment schedule, or require immediate payment in full, as the interests of justice require.

ประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลอาจปรับเปลี่ยนตารางผ่อนชำระค่าปรับ หรืออาจจะกำหนดให้จำนวนชำระค่าปรับเพิ่มจำนวนในทันทีก็ได้ ทั้งนี้ตามที่ศาลเห็นสมควร

เมื่อกรณีที่คำพิพากษาลงโทษปรับได้ถูกระงับไว้ไม่ว่าด้วยเหตุใด ศาลสามารถออกคำสั่งให้จำเลยวางหลักประกันต่างๆดังนี้⁵⁶

- 1) โดยกำหนดให้จำเลยฝากเงินค่าปรับที่ถึงกำหนดไว้ที่ฝ่ายทะเบียนของศาล หรือ
- 2) กำหนดให้จำเลยออกพันธบัตรหรือหลักประกันอื่นใดเพื่อเป็นประกันในการชำระค่าปรับ หรือ
- 3) ห้ามมิให้จำเลยใช้หรือจำหน่ายโอนทรัพย์สิน

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น การบังคับโทษปรับในสหรัฐอเมริกายังมีวิธีการเยียวยาให้แก่จำเลยที่ไม่อาจชำระค่าปรับได้หลังจากที่ได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่แล้ว โดยศาลอาจกระทำดังต่อไปนี้⁵⁷

- 1) ยกหนี้ให้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของค่าปรับที่ยังไม่ได้ชำระต่อศาล รวมทั้งดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ
- 2) เลื่อนการชำระค่าปรับออกไป
- 3) ขยายเวลาจากที่กำหนดหรือจากตารางผ่อนชำระที่ศาลกำหนดไว้ที่แรก

หากเป็นกรณีที่จำเลยมีเจตนาไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะมีคำสั่งให้ชำระค่าปรับเพิ่มโดยกำหนดค่าปรับได้ไม่เกิน 2 เท่าของจำนวนค่าปรับที่ยังคงค้างชำระอยู่หรือไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือศาลอาจจะลงโทษจำคุกจำเลยแต่ทั้งนี้ไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งปรับทั้งจำคุก⁵⁸

⁵⁶ Us Code Title 18 Section 3572(g).

⁵⁷ Section 3573 Upon petition of the Government showing that reasonable efforts to collect a fine or assessment are not likely to be effective, the court may, in the interest of justice;

(1) remit all or part of the unpaid portion of the fine or special assessment, including interest and penalties;

(2) defer payment of the fine or special assessment to a date certain or pursuant to an installment schedule; or

(3) extend a date certain or an installment schedule previously ordered.

⁵⁸ Us Code Title 18 Section 3615.

3.1.2.3 การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษปรับทางอาญา

นอกจากโทษปรับแล้วสหรัฐอเมริกายังมีมาตรการเสริมโทษปรับ โดยส่วนมากจะนำมาใช้กับกรณีความผิดอาญาโทษรุนแรงปานกลาง (misdemeanor) มีรายละเอียดดังนี้

1) การคุมประพฤติแบบเข้ม (Intensive Probation) เป็นมาตรการที่มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นที่จะเสริมสร้างการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและความปลอดภัยสาธารณะ ด้วยการให้มีการติดต่อพบปะกันระหว่างพนักงานคุมประพฤติกับผู้ถูกคุมประพฤติ แต่วัตถุประสงค์ของโปรแกรมในปัจจุบันมุ่งลดต้นทุนและแก้ปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ผู้กระทำความผิดไม่ต้องถูกจำคุกจึงมีโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว มีโอกาสทำงานและไม่ถูกตราหน้าจากสังคม แต่อย่างไรก็ดีผู้กระทำความผิดก็ยังถือว่าถูกข่มขู่ขังยังไม่ให้กระทำความผิดอีกเพราะต้องอยู่ภายใต้การดูแลสอดส่องอย่างใกล้ชิดจากเจ้าหน้าที่⁵⁹

2) การคุมประพฤติแบบทำให้ตกใจกลัว (shock probation, shock incarceration) และ การใช้ค่ายทหาร (boot camps)

การคุมประพฤติแบบทำให้ตกใจกลัว หมายถึง การจำคุกในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ก่อนที่จะมีการคุมประพฤติ โดยหวังว่าประสบการณ์จากการถูกจำคุกจะช่วยข่มขู่ขังไม่ให้กระทำความผิดอีกในอนาคต ซึ่งมีหลายรูปแบบและมีหลายชื่อ เช่น การลงโทษแบบแยกส่วน (split sentence) การใช้ค่ายทหาร เป็นต้น

สำหรับการใช้ค่ายทหาร คือ การกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอยู่ในสถานที่คุมขังและถูกฝึกวินัยแบบทหารในระยะเวลาหนึ่งประมาณ 90-120 วัน หลังจากนั้นจะถูกปล่อยตัวออกมาโดยมีการคุมประพฤติ⁶⁰

3) การกักขังในบ้าน (House Arrest) มาตรการนี้จะแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดถูกจำกัดเสรีภาพอยู่ภายในบ้านตามช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งอาจจะตลอด 24 ชั่วโมงหรือเฉพาะในเวลาากลางคืนก็ได้ บางรัฐอาจกำหนดให้รวมโปรแกรมพิเศษอื่นๆ เช่น ให้มี

⁵⁹ Paul F. Cromwell and Rolando V. del Camen. (1999). Community-based Corrections. p.256-260. (อ้างถึงในสกุลรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์, 2552 : 64)

⁶⁰ Ibid. p.260-268.

งานทำ ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ฝึกทักษะชีวิตด้านอื่นๆ ทำงานบริการสังคมโดยจะมีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลสอดส่องและเข้าไปพบผู้กระทำความผิด และถ้าเจ้าหน้าที่เข้าไปแล้วแต่ไม่พบก็จะรายงานต่อศาล ดังนั้นการกักขังในบ้านจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะลดความแออัดในเรือนจำ ซึ่งเป็น การแก้ปัญหานักโทษล้นเรือนจำอีกด้วย⁶¹ แต่ข้อเสียของวิธีการนี้ คือ การที่ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจ ในการพิจารณานั้นอาจจะเกิดปัญหาในเรื่องของความเหมาะสมในการลงโทษ เช่น ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดคนหนึ่งเหมาะสมที่จะควบคุมโดยมาตรการที่รุนแรงน้อยกว่า แต่กลับถูกพิพากษาให้ต้องรับโทษกักตัวอยู่ภายในบ้าน เป็นต้น

4) การสอดส่องโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring) เป็นเทคโนโลยีที่นำมาใช้ได้ตั้งแต่ในช่วงการประกันตัวก่อนฟ้องจนถึงการพักการลงโทษโดยใช้ร่วมกับการกักขังในบ้าน มีใช้แพร่หลายในหลายมลรัฐ ซึ่งระบบจะประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ควบคุมและอุปกรณ์ส่งสัญญาณซึ่งติดตั้งไว้ที่ตัวผู้กระทำความผิด (ข้อมือ/ข้อเท้า) และต่อมาได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง⁶²

5) การชดเชยความเสียหาย (Restitution) เป็นมาตรการที่ให้ผู้กระทำความผิดนั้นคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่เสียหายให้แก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นโทษระดับกลางที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงออกถึงความสำนึกผิด มักจะใช้เป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติหรือการพักการลงโทษ หรือใช้เป็นมาตรการการกักต้อนกรองคดี (Diversion) วิธีการนี้มีประโยชน์หลายประการ คือ มีความรุนแรงน้อย มีมนุษยธรรม ช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ลดการต้องการแก้ไขตัวของผู้เสียหายและผู้เสียหายยังได้รับการเยียวยาอีกด้วย⁶³

6) การทำงานบริการสังคม (Community Service) เป็นการชดเชยความเสียหายในเชิงสัญลักษณ์ (symbolic restitution) กล่าวคือ ให้ผู้กระทำความผิดชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดให้สังคมด้วยการทำงานให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ โดยไม่รับค่าตอบแทน และมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การล้างถังขยะข้างถนน การบำรุงรักษาสนามหญ้าของหน่วยราชการ การทำงานอาสาสมัครในโรงพยาบาล เป็นต้น โดยโทษระดับกลางรูปแบบนี้มีลักษณะทั้งในเชิงลงโทษ

⁶¹ Ibid. p. 268-269.

⁶² Ibid. p. 269-275.

⁶³ Ibid. p. 275-277.

และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ลักษณะในเชิงลงโทษ คือ เป็นการจำกัดเวลาและเสรีภาพของผู้กระทำผิดไว้จนกว่าจะทำงานเสร็จ ส่วนลักษณะของการแก้ไขฟื้นฟู คือ เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้ทำในสิ่งที่สร้างสรรค์ สร้างความเคารพตนเอง ลดความแปลกแยกจากสังคม ซึ่งในที่สุดแล้วสังคมก็จะได้รับประโยชน์ด้วย วิธีการนี้ศาลสามารถใช้เป็นทางเลือกในการชดเชยความเสียหายสำหรับผู้กระทำผิดที่มีฐานะยากจนหรือที่มีฐานะร่ำรวยมากจนกระทั่งการกำหนดให้ชดเชยค่าเสียหายด้วยเงินไม่มีผลทั้งในเชิงลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด⁶⁴ แต่ก็มีปัญหาเกิดขึ้นจากการใช้มาตรการนี้ คือ ต้องมีการวางแผนในการดำเนินการและต้องจัดหาสถานที่รองรับสำหรับผู้ทำงานบริการสังคม ซึ่งอาจจะเป็นการยากที่จะหาหน่วยงานหรือองค์กรใดที่ต้องการจะรับผู้กระทำความผิดเข้ามาทำงานเป็นอาสาสมัครในหน่วยงานของตน

7) บ้านกึ่งวิถี (Half-Way House) และศูนย์เลี้ยงโทษจำคุก (Diversion Center) หรือที่เรียกว่า ศูนย์แก้ไขฟื้นฟูในชุมชนหรือศูนย์กักขังในชุมชน ซึ่งหมายถึงสถานที่ที่ใช้ควบคุมผู้ถูกคุมประพฤติหรือพักการลงโทษ โดยมีลักษณะเป็นที่พัก และผู้กระทำผิดจะออกไปเฉพาะเวลาทำงาน เรียนหรือทำกิจกรรมอื่นๆ ระหว่างที่อยู่ในสถานที่นั้นก็จะต้องทำงาน ทำงานบริการสังคม หรือเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนด⁶⁵ มาตรการทำงานบริการสังคมซึ่งเป็นทางเลือกแทนการลงโทษปรับในกฎหมายสหรัฐอเมริกากำหนดไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมอาชญากรรม (Comprehensive Crime Control Act of 1984) สารสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขการทำงานบริการสังคมได้ในความผิดฐานใดบ้าง นอกจากนี้ยังกำหนดให้การทำงานบริการสังคมเป็นทางเลือกแทนการลงโทษปรับไว้ด้วย ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกคุมประพฤติทำงาน

⁶⁴ Ibid. pp. 277-278.

⁶⁵ Section 3612(c) Collection of unpaid fine or restitution;

The Attorney General shall be responsible for collection of an unpaid fine or restitution concerning which a certification has been issued as provided in subsection (b). An order of restitution, pursuant to section 3556, does not create any right of action against the United States by the person to whom restitution is ordered to be paid. Any money received from a defendant shall be disbursed so that each of the following obligations is paid in full in the following sequence:

- (1) A penalty assessment under section 3013 of title 18, United States Code.
- (2) Restitution of all victims.
- (3) All other fines, penalties, costs, and other payments required under the sentence.

บริการสังคมแทนการถูกลงโทษจำคุกได้ และรูปแบบการทำงานบริการสังคมยังถูกพัฒนาให้ใช้แทนโทษปรับได้อีกด้วย ซึ่งได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติ 18 U.S.C มาตรา 3563 a(2) กำหนดให้ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติอย่างน้อย 1 ใน 3 ดังต่อไปนี้ คือ ชำระค่าปรับ (Fine) ทำงานทดแทนความผิด (Restitution) หรือการทำงานบริการสังคม (Community Service)⁶⁶ แต่อย่างไรก็ดี การที่ศาลจะมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นต้องอยู่ในดุลยพินิจของศาลที่กำหนดเงื่อนไขโดยพิจารณาจากความเหมาะสมเป็นรายกรณีไป

3.1.2.4 องค์กรที่ทำหน้าที่บังคับโทษปรับทางอาญา

เมื่อศาลได้ทำคำพิพากษาไปแล้วเป็นระยะเวลาไม่เกิน 10 วัน ศาลจะต้องส่งสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลไปยังพนักงานอัยการซึ่งทำหน้าที่เก็บเงินค่าปรับ โดยพนักงานอัยการจะรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าปรับที่ต้องชำระหรือค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายให้แก่ผู้เสียหายตามที่ปรากฏในคำพิพากษา

การบอกกล่าวเมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับภายในเวลา 10 วันหลังจากถึงกำหนดผิดนัดชำระค่าปรับ เมื่อมีการผิดนัดชำระค่าปรับเกินกำหนดเก้าสิบวันและไม่ว่าจะมีการแบ่งงวดชำระค่าปรับหรือไม่ พนักงานอัยการจะต้องบอกกล่าวให้บุคคลผู้ผิดนัดทราบว่าในขณะนี้ได้มีการผิดนัดชำระค่าปรับโดยในคำบอกกล่าวนั้นจะต้องระบุอัตราดอกเบี้ยและเบี้ยปรับไว้ด้วย และจะต้องชำระทั้งหมดภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง⁶⁷ โดยอัตราดอกเบี้ยและเงินค่าสินไหมทดแทน จำนวนเงินที่ไม่ได้ส่งตามคำสั่งศาล หรือค่าสินไหมทดแทนที่มากกว่า 2,500 ดอลลาร์จะต้องจ่ายดอกเบี้ยเว้นแต่จำเลยนั้นได้ชำระค่าปรับหรือค่าสินไหมทดแทนครบถ้วนแล้วภายในเวลา 15 วันนับแต่วันที่

⁶⁶ Section 3563 a(2) Mandatory Conditions. The court shall provide, as an explicit condition of a sentence of probation;

(2) for a felony, that the defendant also abide by at least one condition set forth in subsection (b)(2) or (b)(12), unless the court has imposed a fine under this chapter, or unless the court finds on the record that extraordinary circumstances exist that would make such a condition plainly unreasonable, in which event the court shall impose one or more of the other conditions set forth under subsection (b).

⁶⁷ Section 3612(e) Notification of Default;

Within ten working days after a fine or restitution is determined to be in default as provided in section 3572(i), the Attorney General shall notify the person defaulting to inform the person that the fine or restitution is in default and the entire unpaid balance, including interest and penalties, is due within thirty days.

ศาลพิพากษา ถ้าวันที่ครบกำหนดนั้นตรงกับวันหยุดจำเลยจะต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยโดยนับแต่วันทำการวันแรกถัดจากวันหยุดดังกล่าว⁶⁸ และหากศาลเห็นว่าจำเลยไม่สามารถที่จะจ่ายดอกเบี้ยที่กำหนดได้ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ศาลอาจจะพิจารณายกเว้นการคิดดอกเบี้ยกับจำเลยหรือจำกัดจำนวนดอกเบี้ยที่จำเลยจะต้องชำระแก่ศาล รวมถึงจำกัดระยะเวลาที่จำเลยจะต้องจ่ายดอกเบี้ยก็ได้

ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับหรือค่าสินไหมทดแทนให้ตรงเวลา จำเลยจะต้องจ่ายเบี้ยปรับในจำนวนเท่ากับ 10% ของเงินต้น และหากว่าจำเลยไม่ชำระค่าปรับหรือค่าสินไหมทดแทนจนกลายเป็นผู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามที่ตกลง จำเลยจะต้องจ่ายเงินเบี้ยปรับในอัตรา 15%⁶⁹ ของจำนวนเงินต้นที่ผิดนัดนั้น อย่างไรก็ตามหากพนักงานอัยการเห็นว่าการพยายามที่จะจัดเก็บดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนนั้นไม่ได้ผลในการจัดเก็บ พนักงานอัยการอาจกำหนดยกเว้นดอกเบี้ยหรือเบี้ยปรับทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้⁷⁰

วิธีการจัดเก็บเงินค่าปรับและค่าสินไหมทดแทน การชำระเงินค่าปรับและค่าสินไหมทดแทนต้องทำตามลำดับดังนี้

- 1) การเรียกเก็บเงินต้น
- 2) การเรียกเก็บค่าใช้จ่ายต่างๆ
- 3) การเรียกเก็บดอกเบี้ย และ

⁶⁸ Section 3612(f) Interest on Fines and restitution;

(1) In general. The defendant shall pay interest on any fine or restitution of more than \$2,500, unless the fine is paid in full before the fifteenth day after the date of the judgment. If that day is a Saturday, Sunday, or legal public holiday, the defendant shall be liable for interest beginning with the next day that is not a Saturday, Sunday, or legal public holiday.

⁶⁹ Section 3612(g) Penalty for Delinquent Fine;

If a fine or restitution becomes delinquent, the defendant shall pay, as a penalty, an amount equal to 10 percent of the principal amount that is delinquent. If a fine or restitution becomes in default, the defendant shall pay, as a penalty, an additional amount equal to 15 percent of the principal amount that is in default.

⁷⁰ Section 3612(h) Waiver of Interest or Penalty by Attorney General.

The Attorney General may waive all or part of any interest or penalty under this section or any interest or penalty relating to a fine imposed under any prior law if, as determined by the Attorney General, reasonable efforts to collect the interest or penalty are not likely to be effective.

4) การเรียกเก็บเงินเบี้ยปรับ

กฎหมายกำหนดให้อายุความสิ้นสุดความรับผิดชอบใช้เงินค่าปรับจะหมดอายุความเมื่อพ้นกำหนด 20 ปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา หรือ 20 ปีหลังจากที่จำเลยถูกปล่อยจากคุกกรณีที่บุคคลนั้นต้องติดคุกแทนค่าปรับ หรือเมื่อบุคคลนั้นตาย

การปลดหนี้ในกรณีที่ไม้อาจชำระหนี้ได้จะไม่มี การปลดหนี้ที่จำเลยไม้อาจชำระหนี้ได้ตาม US Code Title 11 ถึงแม้ว่าจำเลยจะถูกฟ้องล้มละลาย หนี้ค่าปรับก็ยังคงมีอยู่ต่อไป

(2) โทษปรับในคดียาเสพติด

สหรัฐอเมริกาเสนอกฎหมายยาเสพติดและการบังคับโทษที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน โดยกฎหมายเสริมของรัฐบาลกลางและกฎหมายของมลรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีความซ้ำซ้อนกัน และในบางครั้งก็มีความขัดแย้งกันเอง กฎหมายหลักที่ใช้บังคับในคดียาเสพติดของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ 1.The Federal Controlled Substances Act 1970 2.The Comprehensive Crime Control Act of 1984 3.The Anti-Drug Abuse Act of 1986 และ 4.The Anti-Drug Abuse Amendment Act of 1988 ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายนั้นจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กฎหมายของรัฐบาลกลางและกฎหมายของมลรัฐ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) กฎหมายของรัฐบาลกลาง โดยที่สภากรองเกรสได้ตรากฎหมายสารควบคุมของรัฐบาลกลาง (Controlled Substances Act -“CSA”) ขึ้นในปี 1970 และเป็นรากฐานของกฎหมายยาเสพติดของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา ในปัจจุบันยาเสพติดนั้นได้ถูกจำแนกประเภทและควบคุมในหลากหลายระดับ ยาเสพติดในกลุ่มที่หนึ่งซึ่งมีข้อจำกัดมากที่สุดผู้ใดก็ไม่สามารถมีไว้ในครอบครองได้ ยกเว้นเพื่อจุดประสงค์ด้านการวิจัยซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลกลาง กลุ่มนี้รวมยาเสพติด เช่น กัญชา เฮโรอีน และตะบองเพชรที่มีฤทธิ์ทำให้ประสาทหลอน ซึ่งได้รับการพิจารณาแล้วว่าไม่มีประโยชน์ทางการแพทย์และมีความเสี่ยงในการใช้อย่างผิดๆสูง ส่วนสารในกลุ่มที่สองซึ่งได้รับการยอมรับเพื่อใช้ในการแพทย์และมีความเสี่ยงในการใช้อย่างผิดๆน้อยกว่าสารในกลุ่มที่หนึ่งก็ต้องอยู่ในกรอบการควบคุมอย่างเคร่งครัดด้วยเช่นเดียวกัน ยาเสพติดในกลุ่มที่สองได้รวมไปถึงโคเคน ผีน meperidine (Demerol) และ โคเคอีน (codeine) ด้วย

กฎหมายที่เรียกว่า “The Protecting Our Children from Drugs Act of 2000” กฎหมายฉบับนี้จะแก้ไขกฎหมาย The Controlled Substances Act จะเพิ่มบทลงโทษสำหรับพ่อค้ายาเสพติด

ที่ทำให้เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด บทลงโทษขั้นต่ำจะเพิ่มขึ้นสำหรับตัวแทนจำหน่ายที่ใช้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จำหน่ายยาเสพติดในหรือใกล้โรงเรียนหรือใน“สถานที่ที่มีการป้องกัน (protected locations)”เช่น สนามเด็กเล่น ความคิดอื่นๆที่นำเสนอได้แก่ The Drug Free America Act of 2001, The Domestic Narcotic Demand Reduction Act of 2001 และ The Drug Treatment and Research Enhancement of Act of 2001.

สำหรับกรณีการละเมิดกฎหมาย The Controlled Substances Act ของรัฐบาลกลางและกฎหมายรัฐบาลกลางที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการกระทำความผิดยาเสพติดครั้งที่สามซึ่งเกี่ยวข้องกับปริมาณ “นับเป็นความผิดขั้นสูงซึ่งมีโทษจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่มีทางเลือก” ดังนั้นหากมีกรณีฝ่าฝืนกฎหมาย The Controlled Substances Act นั้นจะมีการลงโทษปรับและโทษจำคุกซึ่งมีเงื่อนไขดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 การจำหน่ายที่ผิดกฎหมาย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลิต นำเข้าและส่งออก

การจำหน่ายที่ผิดกฎหมาย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลิต นำเข้าและส่งออก				
สาร	หมายเลขการกระทำผิด	ปริมาณ	ปรับ(เหรียญสหรัฐ)	โทษจำคุก
เฮโรอีน (heroin)	1.ครั้งแรก	1 กิโลกรัม หรือมากกว่า	4-10 ล้าน	10 ปีถึงตลอดชีวิต
		100 กรัม - 1 กิโลกรัม	2-5 ล้าน	5-40 ปี
		น้อยกว่า 100 กรัม	1-5 ล้าน	สูงสุดถึง 20 ปี
	2.ครั้งที่สอง	1 กิโลกรัม หรือมากกว่า	8-20 ล้าน	20 ปีถึงตลอดชีวิต
		100 กรัม - 1 กิโลกรัม	4-10 ล้าน	10 ปีถึงตลอดชีวิต

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

การจำหน่ายที่ผิดกฎหมาย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลิต นำเข้าและส่งออก				
สาร	หมายเลขการกระทำผิด	ปริมาณ	ปรับ(หรือโทษ สหรัฐ)	โทษจำคุก
		น้อยกว่า 100 กรัม	2-10 ล้าน	ถึง 30 ปี
ไบโคคา โคเคน (Coca, Cocaine or "Crack")	1.ครั้งแรก	50 กรัม หรือ มากกว่า	4-10 ล้าน	10 ปีถึงตลอดชีวิต
		5-50 กรัม	2-5 ล้าน	5-40 ปี
		น้อยกว่า 5 กรัม	1-5 ล้าน	สูงสุดถึง 20 ปี
	2.ครั้งที่สอง	50 กรัม หรือ มากกว่า	8-20 ล้าน	20 ปีถึงตลอดชีวิต
		5-50 กรัม	4-10 ล้าน	10 ปีถึงตลอดชีวิต
		น้อยกว่า 5 กรัม	2-10 ล้าน	สูงสุดถึง 30 ปี
LSD	1.ครั้งแรก	10 กรัม หรือ มากกว่า	4-10 ล้าน	10 ปีถึงตลอดชีวิต
		1-10 กรัม	2-5 ล้าน	5-40 ปี
		น้อยกว่า 10 กรัม	1-5 ล้าน	สูงสุด 20 ปี
	2.ครั้งที่สอง	10 กรัม หรือ มากกว่า	8-20 ล้าน	20 ปีถึงตลอดชีวิต
1-10 กรัม		4-10 ล้าน	10 ปีถึงตลอดชีวิต	
น้อยกว่า 10 กรัม		2-10 ล้าน	สูงสุดถึง 30 ปี	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

การจำหน่ายที่ผิดกฎหมาย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลิต นำเข้าและส่งออก				
สาร	หมายเลขการ กระทำผิด	ปริมาณ	ปรับ(เหรียญ สหรัฐ)	โทษจำคุก
กัญชา (Marijuana)	1.ครั้งแรก	1000 กิโลกรัม หรือมากกว่า หรือ 1000 ต้น หรือมากกว่า	4-10 ล้าน	10 ปีถึงตลอดชีวิต
		100-1000 กิโลกรัม หรือ 100-1000 ต้น	2-5 ล้าน	5-40 ปี
		50-100 กิโลกรัม หรือ 100 ต้น	1-5 ล้าน	สูงสุด 20 ปี
		น้อยกว่า 50 กิโลกรัม	250,000 -1 ล้าน	สูงสุด 5 ปี
	2.ครั้งที่สอง	1000 กิโลกรัม หรือมากกว่า หรือ 1000 ต้น หรือมากกว่า	8-20 ล้าน	20 ปีถึงตลอดชีวิต
		100-1000 กิโลกรัม 100-1000 ต้น	4-10 ล้าน	10 ปีถึงตลอดชีวิต
		50-100 กิโลกรัม หรือ 100 ต้น	2-10 ล้าน	สูงสุดถึง 30 ปี
		น้อยกว่า 50 กิโลกรัม	500,000 -2 ล้าน	สูงสุดถึง 10 ปี

ตารางที่ 2.2 การมีไว้ในครอบครองแบบไม่รุนแรง

การมีไว้ในครอบครองแบบไม่รุนแรง				
สาร	หมายเลขการกระทำผิด	ปริมาณ	ปรับ(เหรียญสหรัฐ)	โทษจำคุก
มีโคเคนเป็นส่วนผสมหลัก	1.ครั้งแรก	มากกว่า 5 กรัม	สูงสุด 250,000	5-20 ปี
	1.ครั้งแรก	5 กรัมหรือน้อยกว่า	อย่างน้อย 1,000	สูงสุด 1 ปี
ชนิดอื่นๆ	1.ครั้งแรก	ทุกปริมาณ		
มีโคเคนเป็นส่วนผสมหลัก	2.ครั้งที่สอง	มากกว่า 3 กรัม	สูงสุด 250,000	5-20 ปี
ชนิดอื่นๆ	2.ครั้งที่สอง	ทุกปริมาณ	อย่างน้อย 2,500	15 วันถึง 2 ปี
มีโคเคนเป็นส่วนผสมหลัก	3.ครั้งที่สาม	มากกว่า 1 กรัม	สูงสุด 250,000	5-20 ปี
ชนิดอื่นๆ	3.ครั้งที่สาม	ทุกปริมาณ	อย่างน้อย 5,000	90 วันถึง 3 ปี

2) กฎหมายมลรัฐในสหรัฐอเมริกา “The National Conference of Commissioners on Uniform State Law” มีหน้าที่ร่างกฎหมายที่จะนำไปปรับใช้โดยมลรัฐทั้งหมดเพื่อสนับสนุนการใช้กฎหมายเหมือนกันทั่วทั้งประเทศ มีการร่างกฎหมาย The Uniform Controlled Substances Act กำหนดรายละเอียดกิจกรรมต้องห้าม ยกเว้นรายละเอียดเฉพาะเรื่องการปรับและการลงโทษที่ยังคงปล่อยให้เป็นการตัดสินใจของแต่ละมลรัฐ

ความผิดในคดียาเสพติดของแต่ละมลรัฐนั้นจะแตกต่างกันไป เช่น ในคดีครอบครองและจำหน่ายโคเคน กัญชา ยาบ้า ยาอี จะขึ้นอยู่กับปริมาณยาเสพติด หรือกรณีมีกัญชามลรัฐส่วนใหญ่จะดำเนินการไปในแง่ของการมีไว้เพื่อการบำบัดรักษา จะมีเพียง 2 รัฐเท่านั้นที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ส่วนโทษปรับนั้นก็ตั้งแต่ศูนย์ถึง 150,000 เหรียญ หรือในการจำหน่ายโคเคน ยาบ้า กัญชา

อีนันมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีจนถึงจำคุกตลอดชีวิตขึ้นอยู่กับปริมาณยาเสพติด เป็นต้น⁷¹ ด้านการลงโทษปรับก็มีความแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ เช่น การออกกฎหมายในรัฐ Louisiana มีการแก้ไขกฎหมายยาเสพติด กฎหมายใหม่ได้ตัดบทลงโทษที่เกี่ยวกับยาเสพติดและยกเลิกโทษขั้นต่ำสำหรับอาชญากรรมที่ไม่มีความรุนแรง มีนักกฎหมายกล่าวว่า การใช้บทลงโทษที่รุนแรงทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากในการคุมขังบุคคลเหล่านี้ กล่าวคือไม่ต้องการให้มีการคุมขังในกรณีดังกล่าวนั่นเอง

3.1.2.5 กระบวนการดำเนินคดีและการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด

ใน “ระดับรัฐบาลกลาง” นั้น การจำหน่ายยาเสพติดชนิดรุนแรงที่ผิดกฎหมาย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลิต นำเข้าและส่งออก จำคุกตั้งแต่ 5 ปีจนถึงตลอดชีวิต โดยอาจไม่มีการปล่อย (พักการลงโทษ) ขึ้นอยู่กับปริมาณยาและจำนวนครั้งที่กระทำผิด และสำหรับการมียาเสพติดชนิดไม่รุนแรงไว้ในครอบครอง จำคุกตั้งแต่ 90 วันจนถึง 20 ปี ขึ้นอยู่กับปริมาณยาและจำนวนครั้งที่กระทำผิด

สำหรับใน “ระดับมลรัฐ” ตามที่ได้มีการร่างกฎหมาย “The Uniform Controlled Substances Act” กำหนดรายละเอียดการกระทำที่ต้องห้าม โดยที่ความผิดในคดียาเสพติดของแต่ละมลรัฐจะมีความแตกต่างกันดังที่กล่าวไปแล้ว เช่น ในกรณีมีกัญชามลรัฐส่วนใหญ่จะดำเนินการในแง่ของการมีไว้เพื่อบำบัดรักษาโดยมีเพียง 2 รัฐเท่านั้นที่มีโทษจำคุก ส่วนโทษปรับนั้นก็ตั้งตั้งแต่ 0 ถึง 150,000 เหรียญ และในส่วนของข้อกำหนดโคเคน ยาบ้า และยาอื่น ๆ มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีจนถึงจำคุกตลอดชีวิตขึ้นอยู่กับปริมาณยาเสพติด แต่อย่างไรก็ดีในคดียาเสพติดนั้นไม่มีการใช้โทษประหารชีวิต ดังนั้นความผิดขั้นสูงสุดในคดียาเสพติดก็คือการจำคุกตลอดชีวิต และอาจไม่มีการปล่อยชั่วคราว (พักการลงโทษ)

สำหรับการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดโทษปรับในคดียาเสพติดไว้เป็นจำนวนเงินที่สูงมาก ในบางความผิดเป็นจำนวนเงินสูงถึง 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับจะต้องชำระค่าปรับแก่ศาลในทันที เว้นแต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลอาจกำหนดวันชำระหรือกำหนดให้ผ่อนชำระค่าปรับ โดยหากศาลกำหนดให้ผ่อนชำระเป็นงวดจะต้องมีข้อกำหนดให้จำเลยมีหน้าที่แจ้งให้ศาลทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของสถานะทางการเงินของตนหรือของงาน ซึ่งหากศาลได้รับการแจ้งดังกล่าวศาลอาจจะปรับเปลี่ยนตารางการผ่อนชำระค่าปรับ หรืออาจกำหนดให้ชำระค่าปรับเต็มจำนวนโดยทันทีก็ได้ทั้งนี้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ตามกฎหมายไทยผู้ที่ถูกบังคับโทษปรับนั้นจะมีเวลาเพียง 30 วันในการชำระค่าปรับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการบังคับโทษปรับตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาคำนี้ถึง

⁷¹ Andrews University, 2002, p.133-134.

ประโยชน์แห่งความยุติธรรมของผู้ต้องโทษปรับมากกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย

กรณีที่ไม่ชำระค่าปรับนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้ชำระค่าปรับเพิ่มเติมโดยกำหนดค่าปรับได้ไม่เกิน 2 เท่าของจำนวนค่าปรับที่ยังคงค้างชำระอยู่หรือเพิ่มขึ้นไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือศาลอาจลงโทษจำคุกจำเลยแต่ทั้งนี้ไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้มีรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาภายใต้คำสั่งของศาลกลางได้กำหนดให้มีทางเลือกในการบังคับโทษปรับโดยลงโทษอย่างอื่นแทนการจำคุก ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นมาตรการเสริมเพิ่มเติม คือ “การใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ” ซึ่งเป็นการยึดทรัพย์สินทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์เพื่อขายทอดตลาดนำเงินมาชำระค่าปรับ โดยเป็นวิธีการบังคับในขั้นต้นต่อมาหลังจากที่ผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับตามกำหนดเวลาได้ การยึดทรัพย์สิน (Forfeitures) นั้น โดยส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในคดีอาชญากรรมเนื่องจากกระบวนการค้ายาเสพติดต้องการทรัพย์สินเพื่อที่จะดำเนินการต่อไป⁷² ดังนั้นจากการศึกษากฎหมายของสหรัฐอเมริกา การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับจะถูกนักกฎหมายและประชาชนคัดค้านอย่างมาก เพราะเห็นว่าผู้ที่มีปัญหาในทางเศรษฐกิจอยู่แล้วยังต้องถูกซ้ำเติมจากมาตรการทางกฎหมายโดยถูกนำตัวไปกักขังอีก ดังนั้นจึงควรที่จะดำเนินการตามมาตรการอื่นๆเสียก่อนจึงค่อยนำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับแก่จำเลย

3.2 การบังคับใช้โทษปรับในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)

3.2.1 โทษปรับทางอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ปัจจุบันสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีระบบการลงโทษในทางรูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่งเป็นการลงโทษทางอาญาและอีกประเภทหนึ่งเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย การแบ่งระบบการลงโทษดังกล่าวมีแนวคิดในทางทฤษฎีว่าการลงโทษทางอาญาของรัฐแก่ผู้กระทำความผิดนั้นจะชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อสามารถที่จะดำเนินผู้กระทำได้ และในขณะที่เดียวกันก็ต้องไม่เกินกว่าความนำดำเนิน (die Schuld des Taeters) ของผู้กระทำความผิด ในขณะที่การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ จะพิจารณาจากความเป็นอันตรายที่จะเกิดขึ้น(ในอนาคต) จากตัวผู้กระทำความผิด โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความนำดำเนินของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด⁷³

⁷² Stephen H.(1994, January). *Green Changing Trends in Asset Forfeiture*, The Police Chief. p.14.

⁷³ Radtke, Muenchener Kommentarzum Strafgesetzbuch, Band I, 2003.

โครงสร้างการบังคับโทษทางอาญาในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน(German Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยการลงโทษ แยกการลงโทษออกเป็น 2 ระบบ คือ 1. ระบบการลงโทษ และ 2. มาตรการฟื้นฟูแก้ไขและความปลอดภัย

1. ระบบการลงโทษ ตามกฎหมายอาญาเยอรมันระบบการลงโทษจะจำกัดอยู่แค่การจำคุกและการปรับเท่านั้น โดยอนุญาตให้มีการจำคุกตลอดชีวิตได้เพียงอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงเท่านั้น และได้กำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องของการกักขังระยะสั้นไว้ด้วย⁷⁴ พร้อมทั้งกำหนดบทบัญญัติข้อยกพิเศษเกี่ยวกับการคุมประพฤติและการปล่อยตัวไว้(Section 56 Suspended Execution of Punishment)⁷⁵ เพื่อลดการลงโทษในรูปแบบดังกล่าวศาลอาจมีคำสั่งให้คุมประพฤติผู้กระทำความผิดได้ ทั้งนี้จำกัดอยู่แค่เพียงการลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และอาจได้รับการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติในกรณีที่ได้รับโทษไปแล้ว 2 ใน 3 หรืออาจได้รับการปล่อยตัวภายใต้เงื่อนไขพิเศษในกรณีที่ได้รับโทษไปแล้ว 1 ใน 2

2. มาตรการฟื้นฟูแก้ไขและความปลอดภัย เป็นรูปแบบของการบังคับใช้โทษอย่างหนึ่งซึ่งแยกออกเป็น 2 ประการ คือ มาตรการกักขังได้แก่การนำตัวไปไว้ในโรงพยาบาล โดยจะใช้บังคับต่อผู้กระทำความผิดที่มีปัญหาทางจิตรุนแรง และมาตรการที่มีได้กักขังได้แก่การเพิกถอนใบอนุญาตขับรถยนต์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดทางจราจร⁷⁶

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าระบบการลงโทษทางอาญาที่สำคัญตามกฎหมายอาญาเยอรมันจึงมี 2 ประการ คือ การลงโทษจำคุก (imprisonment)⁷⁷ และการลงโทษปรับ (fine) ซึ่งในส่วนนี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของการลงโทษปรับ

(1) โทษปรับทางอาญาทั่วไป

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้นำรูปแบบการลงโทษปรับที่เรียกว่า “ระบบการลงโทษปรับแบบ Day Fine” ซึ่งเป็นระบบของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียมาใช้ เนื่องจากเห็นว่าเงินและทรัพย์สินของบุคคลไม่ได้มีเท่าเทียมกันจะต้องไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่ารับโทษที่รุนแรงกว่าผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเรื่อง “การเป็นเหยื่อที่เท่าเทียมกัน” ดังนั้นโทษปรับจะไม่ถูกกำหนดเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนมาตั้งแต่

⁷⁴ Section 47 the German Criminal Code.

⁷⁵ Section 56 the German Criminal Code.

⁷⁶ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เล่มเดิม, หน้า 94.

⁷⁷ Section 38 Duration of imprisonment

(1) imprisonment is for a term unless the law provides for imprisonment for life.

(2) the maximum term of imprisonment for a term is 15 years , the minimum term is 1 month.

แรก หากแต่จะแบ่งโทษปรับออกเป็นจำนวนวันของโทษปรับ และอัตราโทษปรับในการปรับรายวันจะคำนวณค่าปรับจากรายได้โดยเฉลี่ยของจำเลยหรือรายได้ที่จำเลยจะได้รับในแต่ละวัน⁷⁸ ในขณะที่การกำหนดจำนวนวันของโทษปรับจะเป็นไปตามหลักทั่วไปว่าด้วยการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ กล่าวคือ ตามระดับความมิชอบด้วยกฎหมายของการกระทำความผิดที่สามารถดำเนินได้ ในการกำหนดอัตราโทษปรับจะเป็นไปตามความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด การแยกความแตกต่างดังกล่าวทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน (อัตราโทษปรับที่แตกต่างกัน) แต่กระทำความผิดที่มีความน่าดำเนินโทษอาญา (จำนวนวันของโทษปรับที่เท่าๆกัน) จะได้รับผลกระทบจากการลงโทษปรับที่เท่าๆกัน แม้ว่าจะต้องชำระจำนวนค่าปรับโดยรวมแตกต่างกันก็ตาม⁷⁹

แต่อย่างไรก็ดีปัญหาที่เกิดจากผลกระทบที่แตกต่างกันของโทษปรับที่มีต่อคนรวยและคนจนก็เชื่อว่าแก้ไขได้โดยสิ้นเชิงโดยใช้ระบบโทษปรับรายวัน เพราะอย่างไรก็ตามผู้ต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับก็ต้องมีค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการดำเนินชีวิต (นอกเหนือจากการที่จะต้องชำระค่าปรับ) ซึ่งสิ่งนี้เองจะเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าสามารถที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ดีกว่าผู้กระทำความผิดที่มีฐานะในทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่า ปัญหาดังกล่าวได้ถูกแก้ไขโดยมาตรา 42 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันที่ใช้วิธีการให้ความยินยอมในการผ่อนชำระค่าปรับ (Zahlungserleichterungen)⁸⁰

การลงโทษทั้งจำคุกและปรับนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ (มาตรา 46 (1) ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน) และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ชำระค่าปรับก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ (มาตรา 43 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน) และในกรณีดังกล่าวจะต้องไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดเกินกว่าความน่าดำเนินโทษอาญาของผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ในการกำหนดโทษปรับจะต้องคำนึงถึงด้วยว่าในการบังคับโทษนั้นผู้ต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับมีแต่เพียงรายได้ที่ลดลงเท่านั้น⁸¹

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code) มาตรา 40 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษปรับรายวันไว้ดังนี้⁸²

⁷⁸ Heribert Schuman, Introduction to German Law, Kluwer Law International, 1996, pp.406-407.

⁷⁹ Meier. (อ้างถึงใน ณรงค์ ใจหาญ และคณะ 2549, 206)

⁸⁰ Meier, Strafrechtliche Sanktionen, 2001, p. 55

⁸¹ Ibid. pp. 57-58

⁸² Section 40 the German Criminal Code.

1) โทษปรับจะถูกกำหนดเป็นอัตรารายวันอย่างน้อยที่สุดเป็นเวลา 5 วัน ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายที่กำหนดเอาไว้เป็นอย่างอื่น และอย่างมากที่สุดจะเป็นเวลา 360 วัน⁸³

2) ศาลเป็นผู้พิจารณาอัตราค่าปรับในแต่ละวัน โดยคำนึงถึงลักษณะส่วนตัวและสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด โดยศาลจะพิจารณาจากรายได้สุทธิโดยเฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดมีหรืออาจมีในหนึ่งวันเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งค่าปรับรายวันจะถูกกำหนดขั้นต่ำเป็นจำนวนเงิน 1 ยูโร และขั้นสูงเป็นจำนวน 30,000 ยูโร⁸⁴

3) ในการพิจารณาค่าปรับรายวันนั้น ศาลอาจนำรายได้ของผู้กระทำความผิด ทรัพย์สินหรือพื้นฐานอื่นๆมาประเมินร่วมด้วย⁸⁵

4) จำนวนเงินและอัตราค่าปรับรายวันจะต้องระบุไว้ในคำพิพากษาคด้วย⁸⁶

3.2.1.1 การกำหนดโทษปรับทางอาญา

การบังคับใช้โทษปรับของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เลือกใช้ระบบวันปรับ (Day fine) โดยการคำนวณอัตราค่าปรับนั้นผันแปรตามเหตุปัจจัยที่สำคัญสองประการ คือ ลักษณะความรุนแรงของการกระทำและอัตรารายได้ของผู้กระทำความผิด การคิดค่าปรับโดยพิจารณาถึงปัจจัยสองส่วนนี้ทำให้การปรับดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม เนื่องจากศาลได้พิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำประกอบกับหลักฐานทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากน้อยแค่ไหนและสมควรจะกำหนดโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวอย่างไรถึงจะเป็นธรรม รวมทั้งคำนึงถึงผู้กระทำความผิดว่าจะสามารถชำระค่าปรับได้

⁸³ Section 40 Imposition of daily rates.

(1) The fine in assessed is daily rates. It amounts to a minimum of 5 and, unless otherwise provides by law, to a minimum of 360 full daily rates.

⁸⁴ Section 40 Day fine units

(2) The court shall determine the amount of the daily unit taking into consideration the personal and financial circumstance of the offender. In doing so, it shall typically base its calculation on the actual average one-day net income of the offender or the average income he could achieve in one day. A daily unit shall not be set at less than one and not at more than thirty thousand euros.

⁸⁵ Section 40 Day fine units

(3) The income of the offender, his assets and other relevant assessment factors may be estimated when setting the amount of a daily unit.

⁸⁶ Section 40 Day fine units

(4) The number and amount of the daily units shall be indicated in the decision.

หรือไม่ เมื่อศาลได้พิจารณาองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ และได้มีคำพิพากษาว่าจะลงโทษปรับจำเลย เป็นเงินเท่าใดถือว่าคำพิพากษาดังกล่าวนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เหมาะสมและเป็นธรรม

ปัจจุบันบทบังคับในเรื่องโทษปรับได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

(1) ค่าปรับต้องถูกกำหนดอัตราเป็นรายวัน โดยไม่ต่ำกว่า 5 วัน หากกฎหมายมิได้ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และไม่เกินกว่า 360 วัน

(2) ศาลพิจารณาอัตราค่าปรับในแต่ละวันโดยคำนึงถึงสภาพส่วนตัวและสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด ศาลจะใช้รายได้เฉลี่ยสุทธิซึ่งผู้กระทำความผิดได้รับหรืออาจ ได้รับในหนึ่งวันเป็นจุดเริ่มต้น อัตรารายวันจะต้องถูกกำหนดไว้ที่ไม่ต่ำกว่า 2 มาร์คเยอรมนี และไม่ เกินกว่า 10,000 มาร์คเยอรมนี

(3) ในการพิจารณาอัตรารายวันอาจนำรายได้ ทรัพย์สิน และพื้นฐานอื่นๆของผู้กระทำความผิดมาประเมินด้วยก็ได้

(4) จำนวนอัตรารายวันต้องถูกระบุไว้ในคำตัดสิน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น การกำหนดอัตราค่าปรับรายวันศาลจะต้องกำหนดให้มีความเหมาะสมกับรายได้ โดยการกำหนดปริมาณวันปรับต้องนำมาพิจารณาประกอบกับลักษณะความหนักเบาของการกระทำที่เป็นความผิด ทั้งนี้ศาลจะพิจารณาความหนักเบาของการกระทำนั้นได้จากแรงจูงใจในการกระทำความผิด วิธีการที่ใช้สำหรับกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีผลทำให้การกระทำความผิดนั้นรุนแรงขึ้นหรือลดลงประกอบกัน นอกจากนั้นศาลยังต้องใช้ดุลพินิจในการกำหนดอัตราค่าปรับต่อวันซึ่งศาลจะกำหนดค่าปรับต่อวันให้มีความเหมาะสมกับรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด และที่สำคัญการกำหนดค่าปรับนั้นไม่ควรมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดหรือครอบครัวเขาต้องขาดรายได้ขั้นต่ำในการดำรงชีพประจำวันไป ทั้งนี้การคำนวณอัตราค่าปรับสามารถคิดจากรายได้ของผู้กระทำความผิดได้แก่ เงินเดือน เงินปันผล ดอกเบี้ยเงินบำนาญ และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เป็นต้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการลงโทษอย่างแท้จริงกฎหมายได้เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสามารถขอหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นออกจากรายได้สุทธิที่จะนำไปใช้คำนวณปริมาณค่าปรับเพื่อลดจำนวนค่าปรับลง โดยค่าใช้จ่ายที่จำเป็นได้แก่ เงินภาษี เบี้ยประกัน ค่าใช้จ่ายของบริษัท รวมทั้งผลการดำเนินการที่ขาดทุน เป็นต้น ดังนั้นการคิดอัตราค่าปรับจึงต้องอาศัยข้อมูลทางการเงินหรือรายได้ของผู้กระทำความผิดมาเป็นฐานในการคำนวณโดยศาลอาจขอให้พนักงานอัยการรายงานเกี่ยวกับอาชีพ วุฒิการศึกษา และสถานที่พักอาศัยของผู้กระทำ

ความคิด เพื่อที่ศาลจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการพิจารณาว่ารายได้นั้นนำมาแสดงต่อศาลนั้น สอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่⁸⁷

นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจกำหนดระยะเวลาในการชำระค่าปรับได้ถ้าผู้กระทำความผิดนั้นไม่สามารถชำระค่าปรับได้ทันที อันเนื่องมาจากประวัติส่วนตัวและสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด หรือศาลอาจกำหนดให้ชำระค่าปรับเป็นงวดๆก็ได้ และศาลมีอำนาจที่จะเพิกถอนสิทธิในการชำระค่าปรับเป็นรายงวดนั้น หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับรายงวดได้ตรงเวลา⁸⁸ หรือปรากฏภายหลังว่าฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดดีขึ้น นอกจากนั้นภายใต้กฎหมายนี้ศาลอาจมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับประกอบกับการจำคุกก็ได้ หากเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่อาจชำระค่าปรับได้ โดยให้อัตราค่าปรับรายวันหนึ่งวันเท่ากับการจำคุกหนึ่งวัน และกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการจำคุกแทนการผิดนัดชำระค่าปรับเท่ากับหนึ่งวัน⁸⁹

ดังนั้นกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นผิดนัดชำระค่าปรับ กฎหมายอาจกำหนดให้มีการเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุกได้ (อัตราค่าปรับรายวันหนึ่งวันเท่ากับการจำคุกหนึ่งวัน และกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการจำคุกแทนการผิดนัดชำระค่าปรับเท่ากับหนึ่งวัน)

การกักขังแทนค่าปรับนั้นถือเป็นโทษทางอาญาโดยแท้ไม่ใช่เป็นวิธีการบังคับให้มีการชำระค่าปรับ การกักขังแทนค่าปรับจึงเป็นไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก หลักเกณฑ์ของการกักขังแทนค่าปรับ คือ การไม่ชำระค่าปรับ ซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับไม่มีสิทธิที่จะเลือกระหว่างการชำระค่าปรับหรือจะยอมให้กักขังแทนค่าปรับ เนื่องจากหากมีการกักขังแทนค่าปรับไปแล้วก็จะไม่มีการเก็บเงินมาชำระค่าปรับอีกต่อไป และในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาให้

⁸⁷ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มเคม. หน้า 96.

⁸⁸ Section 42 Facilities of payment

If the convicted person, in view of his personal or economic situation, cannot be expected to pay the fine immediately, the court will grant him a respite or permit him to pay the fine in definite installments. The court thereby can order that the privilege to pay the fine in definite installments will be forfeited if the convicted person fails to pay an installment in due time.

⁸⁹ Section 43 Imprisonment for default of payment

If the fine cannot be recovered, it shall be replaced by imprisonment. One daily unit shall correspond to one day of imprisonment. The minimum term of imprisonment for default of payment shall be one day.

ชำระค่าปรับได้ชำระค่าปรับไปแล้วบางส่วนก็จะมีกรหักวันที่ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับไปตาม ส่วนเกณฑ์ขั้นต่ำของโทษกักขังแทนค่าปรับซึ่งเท่ากับ 1 วัน⁹⁰

3.2.1.2 วิธีการชำระค่าปรับทางอาญา

กรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับรายวันตามจำนวนที่กำหนดไว้ได้ ศาล อาจมีคำสั่งผ่อนผันให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับเป็นงวดที่แน่นอนได้⁹¹ ภายในระยะเวลาที่กำหนด และถ้าจำเลยไม่ปฏิบัติตามคือไม่ชำระค่าปรับภายในเวลาที่กำหนดและไม่สามารถจ่ายเงินตามจำนวนที่ศาลมีคำสั่งได้ จำเลยก็จะถูกจำคุกแทนค่าปรับ ซึ่งการได้รับโทษจำคุกแทนการชำระค่าปรับนี้อาจทำโดยการทำงานบริการสาธารณะในระยะเวลาหกชั่วโมงต่อวัน ในกรณีที่โทษปรับไม่สามารถชำระตามเวลาที่กำหนดได้อีก เมื่อศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริงประกอบกับพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว ศาลจะให้มีการคาดโทษผู้กระทำความผิดและขยายจำนวนโทษปรับออกไปจนถึงจำนวนหนึ่งร้อยแปดสิบหน่วย⁹²

3.2.1.3 การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษปรับทางอาญา

เนื่องด้วยประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันมีหลักการที่สำคัญที่จะไม่นำการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ดังนั้นศาลเยาวชนจะนำมาตรการอื่นๆมาใช้แทนการลงโทษทางอาญาแบ่งออกเป็น 3 มาตรการด้วยกัน คือ⁹³

1. มาตรการให้การศึกษา (Educational Measures) เช่น การให้บริการสังคม (Community Service) หรือการเข้าร่วมโครงการฝึกหัดทางสังคม (Participation in Sanction system) เป็นต้น

2. มาตรการทางวินัย (Disciplinary Measures) รวมถึงการกักขังระยะสั้นเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ (short term detention up to 4 week)

3. การจำคุกเยาวชน (Youth Imprisonment) ซึ่งมีการจำคุกขั้นต่ำคือ 6 เดือน และการจำคุกขั้นสูงคือ 5 ปี และกรณีที่มีการกระทำความผิดที่รุนแรงมากผู้กระทำความผิดอาจถูกจำคุกสูงถึง 10 ปีได้

⁹⁰ Meire. (อ้างถึงใน ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2549, หน้า 220)

⁹¹ Section 42 the German Criminal Code.

⁹² Hans-Jorg Albrecht, Sentencing in the Federal Republic of Germany.7 Fed.Sent.R.305

pp.1-2.(<http://www.lexis.com/research/retrieve>)

⁹³ เศษฐภัทร พรหมชนะ. เล่มเดิม. หน้า 71.

3.2.1.4 องค์กรที่ทำหน้าที่บังคับโทษปรับ

การพิพากษาให้ชำระค่าปรับนั้นเป็นการพิพากษาให้จำเลยชำระค่าปรับตามจำนวนที่กำหนดไว้ให้แก่รัฐ กฎหมายหลักในการบังคับคดีได้บัญญัติไว้ในมาตรา 459 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบว่าด้วยการจัดเก็บในกระบวนการยุติธรรม (JBeitro) แก้ไขเพิ่มเติมโดยบทบัญญัติในระเบียบว่าด้วยการบังคับคดีอาญา (StVollstV) และระเบียบว่าด้วยการจัดเก็บเงิน (EBAO)⁹⁴ โดยการบังคับคดีต้องมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วตามมาตรา 449 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน และเมื่อมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับและได้มีการชำระค่าปรับ ผู้ต้องโทษปรับก็จะได้รับใบเสร็จ แต่หากว่าผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับก็จะถูกเตือนก่อน ถ้าภายหลังจากเตือนแล้วยังไม่ชำระค่าปรับอีกเจ้าหน้าที่บังคับคดีจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะใช้มาตรการใดในการบังคับคดีแก่ผู้ต้องโทษปรับ ทั้งนี้ตามมาตรา 451 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ประกอบมาตรา 8 ระเบียบว่าด้วยการจัดเก็บเงิน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว เจ้าหน้าที่ในการบังคับคดีสามารถยินยอมให้ผู้ต้องโทษปรับผ่อนชำระค่าปรับ แต่ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ในการบังคับคดีก็ต้องคำนึงถึงสิทธิที่จะได้รับชดเชยค่าเสียหายของผู้เสียหายด้วย และเพื่อให้ผู้ต้องคำพิพากษาได้กลับคืนสู่สังคมได้ง่ายขึ้น ศาลสามารถที่จะยกเว้นการบังคับคดีในส่วนการชำระค่าปรับทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ (มาตรา 459d แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน)

ทั้งนี้ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับแต่ไม่ชำระค่าปรับ แม้ว่าจะมีการยินยอมให้ผ่อนชำระค่าปรับแล้วและไม่มีการยกเว้นการบังคับคดี ศาลจะมีคำสั่งให้กักขังแทนค่าปรับตามคำร้องของเจ้าหน้าที่บังคับคดี (มาตรา 459e แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน) เว้นแต่เฉพาะเมื่อการกักขังแทนค่าปรับต่อผู้ต้องโทษจะเป็นการรุนแรงเกินไป ศาลก็สามารถที่จะงดเว้นการกักขังแทนค่าปรับได้ (มาตรา 459f แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน)⁹⁵

(2) โทษปรับในคดียาเสพติด

กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด Betäubungsmittelgesetz (BtMG) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ถูกบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1971 เนื่องจากการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วของตัวเลขผู้ติดยาเสพติดภายในประเทศ ความพยายามที่จะควบคุมการเสพ การมีไว้ในครอบครอง การลักลอบค้ายาเสพติด และการเพาะปลูกพืชเสพติดหลายชนิดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

⁹⁴ แหล่งเดิม. หน้า 218-219.

⁹⁵ แหล่งเดิม.

ก่อนข้างจะก้าวหน้า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีนโยบายและกฎหมายยาเสพติดหลายฉบับที่มีประสิทธิภาพ กฎหมายยาเสพติดของเยอรมันได้รับการแก้ไขให้มีบทลงโทษภาคบังคับขั้นต่ำสำหรับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่ร้ายแรง เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด และการผลิตสารควบคุมหรือสารที่ผิดกฎหมายในปริมาณมากสำหรับหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในการยึดยาเสพติดที่ผิดกฎหมายและจับกุมผู้ค้ายาเสพติดที่ต้องสงสัย คือ the Federal Office of Criminal Investigation (BKA) และ the Federal Office of Customs Investigation (ZKA).

การลงโทษตามกฎหมายยาเสพติดของเยอรมัน (BtmG) ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิดดังนี้

มาตรา 29 วางหลักว่า ผู้ใดกระทำการซึ่งเป็นการค้าขาย ผลิต จำหน่าย แจกจ่าย รวมถึงการเคลื่อนย้ายขนส่งยาเสพติด หรือด้วยวิธีหนึ่งวิธีใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือโทษปรับ⁹⁶

มาตรา 29a (1) วางหลักว่า ผู้ใดมีอายุกว่า 21ปีให้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดแก่ผู้อื่นที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีให้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดแก่ผู้อื่นที่มีอายุกว่า 21 ปีไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือบุคคลดังกล่าวผลิต ให้ หรือครอบครองวัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดจำนวนไม่น้อยโดยปราศจากเหตุผลที่จะอนุญาตให้มีได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 1 ปี

(2) หากความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่น้อยกว่ากฎหมายกำหนดไว้ ศาลอาจลงโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 5 ปี⁹⁷

มาตรา 30 (1) วางหลักว่า ผู้ใดกระทำการซึ่งเป็นการค้าขาย ผลิต จำหน่าย แจกจ่าย ให้ รวมถึงการเคลื่อนย้ายขนส่งยาเสพติด หรือด้วยวิธีหนึ่งวิธีใดตามมาตรา 29 ในรูปแบบที่มีผู้ร่วมกระทำความผิดในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมหรือกลุ่มอาชญากร ต้องระวางโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 5 ปี

⁹⁶ Section 29, paragraph 1, Betaubungsmittelgesetz (BtmG).

⁹⁷ Section 29a a crime

(1) A term of imprisonment not less than one year is imposed on anyone who

1. as a person over 21 years illicit narcotics gives to a person under 18 years of age or administered it to her contrary to § 13 para 1 or leaves for direct consumption or

2. illicit trades in drugs, in no small amount, it has produced in significant quantities or releases or she possesses, without they have acquired on the basis of a license pursuant to § 3 para first.

(2) In less serious cases the punishment shall be imprisonment from three months to five years.

(2) หากความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่น้อยกว่ากฎหมายกำหนดไว้ ศาลอาจลงโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 5 ปี⁹⁸

มาตรา 30a (1) วางหลักว่า ผู้ใดกระทำการซึ่งเป็นการค้าขาย ผลิต จำหน่าย แจกจ่ายให้ รวมถึงการเคลื่อนย้ายขนส่งยาเสพติด หรือด้วยวิธีหนึ่งวิธีใดตามมาตรา 29 ในรูปแบบที่มีผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นกลุ่ม หรือ

1. ผู้ใดมีอายุกว่า 21 ปี แจกจ่ายโดยผิดกฎหมายวัตถุซึ่งเป็นยาเสพติด หรือกระทำการด้วยวิธีอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการดำเนินการแจกจ่ายแก่ผู้อื่นที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ให้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดแก่ผู้อื่นที่มีอายุกว่า 21 ปี

2. ใช้วัตถุซึ่งเป็นยาเสพติดในการแจกจ่ายโดยผิดกฎหมาย หรือกระทำการด้วยวิธีอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการดำเนินการแจกจ่ายเพื่อประทุษร้ายผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 5 ปี

(2) หากความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่น้อยกว่ากฎหมายกำหนดไว้ ศาลอาจลงโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี⁹⁹

⁹⁸ Section 30 offenses

(1) A term of imprisonment not less than two years shall be punished who

1. Narcotics illegally cultivates, manufactures or trade with them drives (§ 29 Section 1 Sentence 1 No. 1) and thereby acts as a member of a gang which has combined for the continued commission of such offenses,

2. in the case of § 29a para 1 No. 1 is commercially,

3. Narcotics emits administered another or leaves for direct consumption and thereby recklessly caused the death or

4. Narcotics introduced in significant quantities without permission according to § 3 para 1 No.1.

(2) In less serious cases the punishment shall be imprisonment from three months to five years.

⁹⁹ Section 30a crime

(1) A term of imprisonment not less than five years shall be punished who illicitly cultivating narcotics in significant quantities, produces, drives to trade with them, they imported or exported (§ 29 Section 1 Sentence 1 No. 1), taking as a member of a criminal organization, which has combined for the continued commission of such acts.

(2) shall be similarly punished, who

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตในคดีอาชญากรรม แต่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตในคดีประเภทอื่น¹⁰⁰ (German Criminal Code) และไม่มีโทษประหารชีวิต

3.2.1.5 การบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้นำอัตราค่าปรับแบบจำนวนไม่ตายตัวมาใช้บังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม โดยการคำนวณอัตราค่าปรับผันแปรตามลักษณะความรุนแรงของการกระทำและอัตรารายได้ของผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากน้อยแค่ไหนและสมควรจะกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวอย่างไร รวมทั้งคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดด้วยว่าจะสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ ดังนั้นเมื่อมีคำพิพากษาในคดีอาชญากรรมเสร็จเด็ดขาด ผู้กระทำความผิดต้องนำค่าปรับมาชำระต่อเจ้าหน้าที่ในการบังคับคดี หากผู้กระทำความผิดนั้นผิดนัดชำระค่าปรับ กฎหมายกำหนดให้มีการเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุกได้ โดยให้อัตราค่าปรับรายวันหนึ่งวันเท่ากับการจำคุกหนึ่งวัน และกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการจำคุกแทนการผิดนัดชำระค่าปรับเท่ากับหนึ่งวัน ตามมาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code)¹⁰¹

3.2.2 โทษปรับทางอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส

(1) โทษปรับทางอาญาทั่วไป

สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการแบ่งประเภทความผิดอาญาไว้อย่างเป็นระบบเรียกว่า “การแบ่งประเภทความผิดแบบระบบไตรภาค”¹⁰² โดยได้แบ่งประเภทของความผิดออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ ความผิดอุกฤษฏ์โทษหรือความผิดมหันตโทษ (Les Crimes) ความผิดมัชฌิมโทษหรือมัธยโทษ (Les Délits) และความผิดลหุโทษ (Les Contraventions) โดยโทษปรับนั้นเป็นโทษหลักที่

1. determined as a person over 21 years of a person under 18 years of age to drive with illicit narcotics trade, to drive them, without trade, import, export, sell, deliver or otherwise bring to the market or promote any of these actions, or

2. illicit trades in drugs, in no small amount or to drive them, without trade, imports, exports or obtaining a firearm and thereby leads or other items with it, that are appropriate and determined by their nature personal injury.

¹⁰⁰ Section 38 the German Criminal Code.

¹⁰¹ Section 43 the German Criminal Code.

¹⁰² อรรถชัย วงศ์อุคมมงคล, การใช้มาตรการอื่นแทนโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดบางประเภท, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 48.

ลงแก่ผู้กระทำความผิดในความผิดมิชฌิมโทษและความผิดลหุโทษ และบางครั้งโทษปรับก็เป็นโทษเสริมที่กำหนดเพิ่มขึ้นเพื่อความสมบูรณ์ในความผิดอุกฤษฏ์โทษได้

การลงโทษปรับนั้นเป็นการที่รัฐบังคับให้มีการลงโทษโดยการชำระค่าปรับให้แก่รัฐ ซึ่งจะพบได้ทั้งในรูปของการกระทำโดยสมัครใจและโดยการถูกบังคับ อันมีลักษณะแตกต่างจากการจ่ายค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหาย กล่าวคือ การปรับเป็นโทษที่กำหนดขึ้นสำหรับการกระทำความผิดหรือเป็นบทลงโทษที่กฎหมายกำหนดให้สามารถทำได้ ส่วนค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเป็นมาตรการแก้ไขโดยการชำระเงินให้แก่ผู้เสียหาย เมื่อมีการร้องขอให้ชดใช้ค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น¹⁰³

3.2.2.1 การกำหนดโทษปรับทางอาญา

การลงโทษปรับในสาธารณรัฐฝรั่งเศส คือ การที่รัฐบังคับให้มีการลงโทษโดยการชำระค่าปรับให้แก่รัฐ ซึ่งการลงโทษปรับนั้นจะส่งผลเสียต่อผู้กระทำความผิดน้อยกว่าโทษจำคุก โดยเฉพาะการลงโทษจำคุกในระยะสั้น ดังนั้นจึงสามารถนำโทษปรับมาใช้แทนการลงโทษจำคุกได้

ซึ่งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีการกำหนดโทษปรับไว้ในความผิดแต่ละประเภทดังนี้

1) โทษปรับสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษ

ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-2 บัญญัติว่า แม้ศาลจะลงโทษจำคุกและกักขังสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษแล้วก็ไม่ห้ามในการลงโทษปรับ หรือโทษเสริมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10¹⁰⁴

2) โทษปรับสำหรับความผิดมิชฌิมโทษ (Les Délits) ซึ่งประเภทของโทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดมิชฌิมโทษนั้น ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1993 มาตรา 131-3 กำหนดไว้ดังนี้¹⁰⁵

¹⁰³ Michele-Laure Rassat, Droit penal general, 2 edition misse a jour (Presses Universitaires de France, 1999 Fevrier), p.538 (อ้างถึงในเชษฐภัทร พรหมชนะ, 2546, 58)

¹⁰⁴ Le Code de Procédure Pénale, Article 131-2.

¹⁰⁵ Article 131-3 Of penalties for misdemeanours.

The penalties incurred by natural persons for the commission of misdemeanours are:

1. imprisonment;
2. a fine;
3. a day-fine;
4. a citizenship course;

- (1) โทษจำคุก
- (2) โทษปรับ
- (3) โทษปรับรายวัน
- (4) โทษการทำงานบริการสาธารณะ
- (5) โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-6
- (6) โทษเสริม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10

สำหรับบุคคลธรรมดา นั้น โทษปรับถือเป็นโทษหลักที่สามารถใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดออกฤทธิ์โทษและความผิดมีขมิโทษที่เป็นบุคคลธรรมดาได้ โทษปรับอาจใช้เป็นโทษแทนที่โทษจำคุกได้ในกรณีที่เป็นความผิดเล็กน้อย เนื่องจากการลงโทษจำคุกกระยะสั้นจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ดังนั้นโทษปรับจึงเป็นโทษทางเลือกประเภทหนึ่งสำหรับโทษจำคุก แต่สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลนั้น โทษปรับเป็นโทษประเภทเดียวที่สามารถลงแก่นิติบุคคลได้ โดยหลักทั่วไปกฎหมายอาญาฝรั่งเศสจะกำหนดโทษปรับไว้ควบคู่กับโทษจำคุก และอัตราของโทษปรับจะมีความสัมพันธ์เป็นสัดส่วนกับโทษจำคุก กล่าวคือ หากโทษจำคุกสูงโทษปรับก็จะสูงตามไปด้วย ถ้าหากโทษดังกล่าวนั้นกำหนดไว้สำหรับความผิดที่มีการกระทำความผิดลักษณะเดียวกัน เช่น ความผิดฐานล่วงละเมิดทางเพศซึ่งไม่ใช่การข่มขืนกระทำชำเรา และมีเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้น มาตรา 222-30 กำหนดโทษจำคุกไว้ 10 ปี และโทษปรับเป็นเงินจำนวน 150,000 ยูโร เป็นต้น¹⁰⁶

อย่างไรก็ตามสำหรับความผิดร้ายแรงบางประเภทนั้น การกำหนดอัตราโทษปรับได้คำนึงถึงผลตอบแทนอันเป็นมูลค่ามหาศาลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการกระทำความผิด เช่น ความผิดฐานแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี (Du proxénétisme) ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 225-5 กำหนดโทษจำคุกไว้ 7 ปี และมีโทษปรับ 150,000 ยูโร¹⁰⁷ หรือความผิดฐาน

5. community service;

6. penalties entailing a forfeiture or restriction of rights, set out under article 131-6;

7. the additional penalties set out under article 131-10.

¹⁰⁶ Article 222-30 Other sexual aggressions.

The offence defined under article 222-29 is punished by ten years' imprisonment and a fine of €150,000.

¹⁰⁷ Article 225-5 Of Procuring and assimilated offences.

Procuring is where any person, in what so ever manner:

1. helps, assist or protects the prostitution of others;

นำเข้าหรือส่งออกยาเสพติดต้องห้าม ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 222-36 กำหนดโทษจำคุกไว้ 10 ปี และมีโทษปรับ 7,500,000 ยูโร¹⁰⁸ เป็นต้น

3) โทษปรับสำหรับความผิดหุโทษ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายฝรั่งเศสมาตรา 131-33 ซึ่งกำหนดจำนวนค่าปรับของโทษปรับตามลำดับชั้นไว้แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้¹⁰⁹

(1) สำหรับความผิดหุโทษชั้นที่ 1 ปรับไม่เกิน 38 ยูโร

(2) สำหรับความผิดหุโทษชั้นที่ 2 ปรับไม่เกิน 150 ยูโร

(3) สำหรับความผิดหุโทษชั้นที่ 3 ปรับไม่เกิน 450 ยูโร

(4) สำหรับความผิดหุโทษชั้นที่ 4 ปรับไม่เกิน 750 ยูโร

(5) สำหรับความผิดหุโทษชั้นที่ 5 ปรับไม่เกิน 1,500 ยูโร และในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำและมีกฎหมายกำหนดไว้ ให้เพิ่มอัตราโทษสูงสุดเป็น 3,000 ยูโร

อย่างไรก็ตามมาตรา 131-15 บัญญัติห้ามการลงโทษพร้อมกับโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-14 แต่ไม่ห้ามการลงโทษเสริมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 131-16 และมาตรา 131-17¹¹⁰

การกำหนดโทษปรับจะพิจารณาจากรายได้ทั้งหมดของผู้กระทำความผิด โดยจะมีการนำรายได้มากำหนดในรูปแบบร้อยละและนำมาแบ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อนำส่วนหนึ่งมาใช้ในการชำระค่าปรับ โดยอาจจะเป็นการชำระในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น ต้องโทษปรับร้อยละ 5 ของเงินเดือนเป็นระยะเวลา 10 เดือน ซึ่งเป็นการจ่ายค่าปรับเป็นรายเดือน หรืออาจจะกำหนดการจ่ายค่าปรับเป็นรายปี เช่น การต้องโทษปรับร้อยละ 20 ของรายได้ประจำปีเป็นระยะเวลา 5 ปี ในกรณีเช่นนี้ก็สามารถทำได้ แต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดอัตราโทษปรับไว้สูงถึง 5 เท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดา ตามมาตรา

2. makes a profit out of the prostitution of others, shares the proceeds of it or receives income from a person engaging habitually in prostitution;

3. hires, trains or corrupts a person with a view to prostitution or exercises on such a person pressure to practice prostitution or to continue doing so.

Procuring is punished by seven years' imprisonment and a fine of €150,000.

¹⁰⁸ Article 222-36 Trafficking in drugs.

The unlawful import or export of drugs is punished by ten years' imprisonment and a fine of €7,500,000.

¹⁰⁹ Article 131-33 the Penal Code.

¹¹⁰ Article 131-15 the Penal Code.

131-38¹¹¹ โทษปรับจึงเป็นโทษหลักประเภทเดียวที่สามารถลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลได้

ต่อมาได้มีการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาใหม่ในปี ค.ศ. 1983 ทำให้การลงโทษปรับมีระบบวิธีอื่น คือ การปรับรายวัน ซึ่งศาลจะกำหนดค่าปรับโดยพิจารณาเปรียบเทียบกับรายได้รายวันของผู้กระทำความผิด โดยการกำหนดโทษปรับขั้นสูงจะต้องไม่เกิน 360 วันและต้องไม่เกิน 300 ยูโรต่อหนึ่งวัน ซึ่งการกำหนดค่าปรับรายวันจะต้องพิจารณาจากความสามารถของผู้ถูกปรับ อย่างไรก็ตามจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่กำหนดไว้สำหรับโทษปรับรายวันจะต้องไม่เกินจำนวนเงินสูงสุดของค่าปรับต่อวัน คือ 300 ยูโร คูณด้วยจำนวนวันสูงสุดของโทษปรับรายวัน คือ 360 วัน เท่ากับ 108,000 ยูโร¹¹²

3.2.2.2 การบังคับชำระค่าปรับ

หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล กฎหมายได้กำหนดมาตรการบังคับเอาเก็บเนื้อตัวร่างกาย (la contrainte par corps) ของผู้ต้องโทษปรับได้ มาตรการดังกล่าว คือ การจำกัดเสรีภาพของจำเลยเป็นเวลาตั้งแต่ห้าวันถึงสี่เดือน ระยะเวลาดังกล่าวขึ้นอยู่กับจำนวนเงินค่าปรับที่จำเลยไม่ชำระ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 750 กล่าวคือ

- 1) ห้าวัน ถ้าค่าปรับหรือการลงโทษทางการเงินเป็นจำนวนตั้งแต่ 150 ยูโร แต่ไม่เกิน 450 ยูโร
- 2) สิบวัน ถ้าค่าปรับหรือการลงโทษทางการเงินเป็นจำนวนสูงกว่า 450 ยูโร แต่ไม่เกิน 1,500 ยูโร
- 3) ยี่สิบวัน ถ้าค่าปรับหรือการลงโทษทางการเงินเป็นจำนวนสูงกว่า 1,500 ยูโร แต่ไม่เกิน 3,000 ยูโร
- 4) หนึ่งเดือน ถ้าค่าปรับหรือการลงโทษทางการเงินเป็นจำนวนสูงกว่า 3,000 ยูโร แต่ไม่เกิน 6,000 ยูโร
- 5) สองเดือน ถ้าค่าปรับหรือการลงโทษทางการเงินเป็นจำนวนสูงกว่า 6,000 ยูโร แต่ไม่เกิน 12,000 ยูโร
- 6) สี่เดือน ถ้าค่าปรับหรือการลงโทษทางการเงินเป็นจำนวนสูงกว่า 12,000 ยูโร

¹¹¹ Article 131-38 Penalties for felonies and misdemeanours.

The maximum amount of a fine applicable to legal persons is five times that which is applicable to natural persons by the law sanctioning the offence.

¹¹² Article 131-5 the Penal Code.

อย่างไรก็ตามในกรณีที่เป็นความผิดฐานค้ายาเสพติด ระยะเวลาการบังคับเอาโทษกับเนื้อตัวร่างกายของผู้ต้องโทษในกรณีที่ไม่ชำระค่าปรับนั้นอาจสูงถึง 2 ปี¹¹³

การบังคับเอาโทษกับเนื้อตัวร่างกายในกรณีไม่ชำระโทษปรับนี้ไม่สามารถกระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) เป็นความผิดทางการเมือง
- 2) เป็นความผิดเกี่ยวกับการพิมพ์ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 749)
- 3) หากผู้ต้องโทษเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 751)
- 4) หากผู้ต้องโทษอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 752)
- 5) หากเป็นการบังคับเอาโทษกับสามีภริยาในขณะเดียวกัน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 753)
- 6) ผู้แทนของนิติบุคคลซึ่งไม่สามารถชำระค่าปรับได้

แม้ว่าการบังคับเอาโทษกับเนื้อตัวร่างกายในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระโทษปรับได้นี้จะเป็นมาตรการที่มีลักษณะทางอาญาแต่มาตรการดังกล่าวไม่ใช่โทษ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่ามาตรการดังกล่าวมีฐานะเป็นมาตรการบังคับโทษทางทรัพย์สินแต่ไม่ใช่โทษ (คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญา เมื่อวันที่ 24 กันยายน ค.ศ. 1996 เลขที่ 328)¹¹⁴

3.2.2.3 การใช้มาตรการอื่นแทนโทษปรับทางอาญา

1) โทษปรับรายวัน (Le jour-amende)

นอกจากโทษจำคุกและปรับแล้ว ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสยังมีการลงโทษที่เรียกว่า “โทษทางเลือก” (Les peines correctionnelles alternatives) โทษทางเลือกเกิดขึ้นเพื่อใช้ในการลงโทษแทนโทษจำคุกระยะสั้น โทษทางเลือกจึงเป็นโทษที่มีรูปแบบพิเศษจากโทษหลักอันเป็นโทษดั้งเดิมทั่วไป รูปแบบของโทษประเภทนี้ คือ การห้ามหรือการจำกัดสิทธิต่างๆของผู้กระทำความผิด ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1983 ได้มีการบัญญัติประเภทของ

¹¹³ มาตรา L.627-6 (Code of Public Health)

¹¹⁴ อุทัย อาทิวา. (2549). ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 160.

โทษทางเลือกให้สมบูรณ์โดยแก้ไขเพิ่มเติมโทษใหม่ๆเข้าไปอีก คือ การทำงานบริการสาธารณะ และโทษปรับรายวัน

แต่เดิมวัตถุประสงค์ของการใช้โทษปรับรายวันมีไว้เพื่อใช้แทนที่โทษจำคุก กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับแล้วศาลไม่สามารถลงโทษจำคุกและโทษปรับธรรมดาได้ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการปฏิรูปประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้มีการกำหนดเงื่อนไขในการใช้โทษปรับรายวันใหม่ โดยโทษปรับรายวันได้กลายเป็นโทษเสริมทั่วไป (une peine complémentaire général) และเป็นโทษที่สามารถใช้แทนที่โทษปรับ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-5 และ 131-25 กล่าวคือ อนุญาตให้ผู้พิพากษาสามารถลงโทษจำคุกและโทษปรับรายวันพร้อมกันได้ ทำให้โทษปรับรายวันมีฐานะเป็นโทษหลักทั่วไป (une peine principale général) และไม่มีฐานะเป็นโทษแทนที่โทษจำคุกอีกต่อไป ตามมาตรา 131-5 ของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส

ลักษณะของโทษปรับรายวันนั้น เป็นโทษปรับที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนค่าปรับในแต่ละวัน โดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและภาระความรับผิดชอบของจำเลย ซึ่งจะต้องไม่เกิน 300 ยูโรต่อหนึ่งวัน และการกำหนดจำนวนวันที่จะต้องรับโทษปรับรายวันนั้นต้องไม่เกิน 360 วัน (ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-5)¹¹⁵

2) โทษการทำงานบริการสาธารณะ (Le travail d'intérêt général)

โทษการทำงานบริการสาธารณะเป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับเป็นโทษแทนที่โทษจำคุก ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-8¹¹⁶ ศาลได้ใช้โทษดังกล่าวแทนที่โทษจำคุกเป็นจำนวนไม่น้อย เนื่องจากโทษการทำงานบริการสาธารณะมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้แทนการลงโทษหลัก ดังนั้นนอกจากประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-9 จะห้ามการลงโทษการทำงานบริการสาธารณะพร้อมกับโทษจำคุกแล้ว ยังห้ามการลงโทษการทำงานบริการสาธารณะพร้อมกับการลงโทษอื่นๆในคราวเดียวกันอีก ดังนี้¹¹⁷

¹¹⁵ Article 131-5 Of penalties for misdemeanours.

Where a misdemeanour is punishable by imprisonment, the court may order a day-fine. This requires the convicted person to pay the Treasury a sum, the total amount of which is a daily contribution determined by the judge, multiplied by a certain number of days. The amount of each day-fine is determined by taking into account the income and expenses of the accused. It may not exceed €1000. The number of day-fines is determined by taking into account the circumstances of the offence; it may not exceed three hundred and sixty.

¹¹⁶ Article 131-8 the Penal Code.

¹¹⁷ Article 131-9 Of penalties for misdemeanours.

- (1) โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิของผู้กระทำความผิด
- (2) โทษปรับ
- (3) โทษปรับรายวัน

ระยะเวลาของโทษการทำงานบริการสาธารณะนั้นกำหนดไว้ว่าจะต่ำกว่าสี่สิบชั่วโมง ไม่ได้และห้ามเกินกว่าสองร้อยชั่วโมง ระยะเวลาการทำงานดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในกรอบเวลาที่ศาลกำหนด แต่ระยะเวลาดังกล่าวต้องไม่เกินกว่าสิบแปดเดือน โดยไม่มีค่าตอบแทน และภายใต้ข้อจำกัดระยะเวลาดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ต้องโทษได้ทำงานบริการสังคมเสร็จสมบูรณ์ โดยระยะเวลาดังกล่าวอาจจะระงับหรือหยุดลงได้ในกรณีที่ผู้ต้องโทษประสบปัญหาที่ร้ายแรงและเร่งด่วน เช่น ปัญหาเรื่องสุขภาพ

การทำงานบริการสาธารณะจะใช้กับคดีอาญาที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ หรือการกระทำความผิดในคดีเล็กน้อยๆที่มีการกระทำความผิดซ้ำ หรือความผิดเกี่ยวกับการจราจรและการคมนาคม โดยในทางปฏิบัติหากผู้พิพากษาบังคับโทษเห็นว่าควรให้ผู้ต้องโทษได้รับการเปลี่ยนโทษ ผู้พิพากษาบังคับโทษจะเป็นผู้ร้องขอให้ศาลเปลี่ยนโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนเป็นการทำงานบริการสาธารณะภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือรอการลงโทษพร้อมกับการให้ทำงานบริการสาธารณะ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 132-54 และหากเป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษนั้นมิงานทำอยู่แล้ว จะต้องให้ทำงานบริการสาธารณะนอกเวลาของการทำงานปกติ โดยหน่วยงานที่ผู้ต้องโทษไปทำงานจะต้องเป็นผู้ออกค่าอาหาร ค่าเดินทาง และเงินประกันความเสียหายอันเกิดจากการทำงาน ส่วนรัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นอันเกิดจากกรณีที่ผู้ทำการบริการสาธารณะปฏิบัติหน้าที่ในการบริการสาธารณะ และเมื่อรัฐดำเนินการจ่ายค่าเสียหายแล้วก็สามารถสวมสิทธิในฐานะผู้เรียกร้องความเสียหายมาไล่เบี้ยเอาจากผู้ทำการบริการสาธารณะได้ ลักษณะงานบริการสังคมส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการเป็นการทำงานที่มีความเสี่ยงน้อย¹¹⁸

ตามมาตรา 132-55 แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ภายในระยะเวลาดังกล่าวผู้พิพากษาจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดจะต้องปฏิบัติตามมาตรการควบคุมดังต่อไปนี้

- (1) ในเวลาที่ผู้พิพากษาเรียกให้ผู้กระทำความผิดปรากฏตัว จะต้องปฏิบัติตามโดยให้มารายงานตัวต่อผู้พิพากษาบังคับโทษหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมที่ได้รับมอบหมาย

Imprisonment may not be imposed cumulatively with any of the penalties entailing forfeiture or restriction of rights set out under article 131-6, nor with community service.

¹¹⁸ เศรษฐภัทร พรหมชนะ. เล่มเดิม. หน้า 62.

(2) ผู้ที่ทำงานบริการสาธารณะจะต้องตรวจร่างกายก่อนที่จะมีการปฏิบัติหน้าที่ตามโทษที่ได้รับ เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบผู้ที่ทำการบริการสาธารณะว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงและไม่เป็นพาหะของเชื้อโรคไปยังผู้อื่น เป็นการยืนยันรับรองทางการแพทย์ว่าเหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องที่จะทำงานบริการสังคม

(3) ผู้ที่ทำการบริการสาธารณะต้องชี้แจงเหตุผลของการเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนสถานที่พักอาศัยอันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการบริการสาธารณะ ตามวิธีการที่กำหนด

(4) ผู้ที่ทำการบริการสาธารณะต้องขออนุญาตล่วงหน้าต่อผู้พิพากษาบังคับโทษสำหรับการเดินทางอันอาจจะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการให้บริการสาธารณะ

(5) ผู้ที่ทำการบริการสาธารณะจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่เข้าตรวจเยี่ยมและตรวจสอบข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับโทษของผู้เข้ารับทำการบริการสาธารณะ นอกจากนี้ผู้ทำการบริการสาธารณะอาจจะต้องปฏิบัติหรือมีหน้าที่พิเศษที่ศาลจะกำหนดในแต่ละรายไป¹¹⁹

3) โทษห้ามหรือการจำกัดสิทธิต่างๆของผู้กระทำความผิด

ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-6 ได้บัญญัติโทษห้ามหรือจำกัดสิทธิของผู้กระทำความผิดไว้จำนวน 11 ประการด้วยกันตามลำดับความหนักเบา ดังต่อไปนี้¹²⁰

3.1) การพักใบอนุญาตขับขี่ เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี

3.2) การห้ามจับขี้ยานพาหนะบางประเภท เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี

¹¹⁹ Article 132-55 Suspension with the obligation to perform community service work.

During the period, determined by the court, within which the community service must be completed, a convicted person must, in addition to carrying out the prescribed work, satisfy the following supervision measures:

(1) to obey summons issued by the penalty enforcement judge or the designated social worker;

(2) to undergo any medical examination to be carried out prior to the enforcement of the sentence, designed to establish whether he suffers from any ailment dangerous for other workers, and whether he is medically fit for the work for which he is being considered;

(3) to justify the grounds for any change of employment or residence where such changes obstruct the enforcement of the community service work according to the terms decided;

(4) to obtain prior authorisation of the penalty enforcement judge for any journey which would obstruct the completion of the community service work according to the terms laid down;

(5) to receive the visits by the social worker and to provide him with any document or information relating to the serving of the sentence.

¹²⁰ Article 131-6 the Penal Code.

3.3) การยกเลิกใบอนุญาตฉบับชี้และการห้ามร้องขอให้ออกใบอนุญาตฉบับชี้ฉบับใหม่เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี

3.4) การริบยานพาหนะหนึ่งหรือหลายรายการของผู้กระทำความผิด

3.5) การห้ามเคลื่อนที่ยานพาหนะหนึ่งหรือหลายรายการของผู้กระทำความผิดเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี

3.6) การห้ามยึดถือหรือพกพาอาวุธซึ่งต้องได้รับอนุญาต เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี

3.7) การริบอาวุธหนึ่งหรือหลายรายการซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์หรืออยู่ในความครอบครองของผู้ถูกลงโทษ

3.8) การถอนใบอนุญาตล่าสัตว์กับการห้ามร้องขอออกใบอนุญาตล่าสัตว์ฉบับใหม่เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี

3.9) การห้ามส่งจ่ายเช็คเพื่อการอื่น นอกเหนือจากเช็คที่อนุญาตให้ถอนเงินโดยผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นผู้จ่าย (par le tireur auprès du tiré) หรือเช็คที่ได้รับการรับรองและแสดงบัตรจ่ายเงินของธนาคาร

3.10) การริบสิ่งของที่มีไว้หรือมีความมุ่งหมายที่จะใช้กระทำความผิด หรือสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด อย่างไรก็ตามการริบสิ่งของดังกล่าวไม่อาจกระทำได้หากเป็นความผิดมหัศจรรย์โทษเกี่ยวกับการพิมพ์ (le délit de presse)

3.11) การห้ามประกอบกิจกรรมทางวิชาชีพหรือสังคมเป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี หากปรากฏว่าสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่ใช้ในกิจกรรมดังกล่าวถูกจงใจใช้สำหรับเตรียมการหรือกระทำความผิด อย่างไรก็ตามการห้ามดังกล่าวไม่บังคับใช้สำหรับการปฏิบัติภารกิจที่มาจาก การเลือกตั้ง (mandate électif) หรือในความรับผิดชอบของสหภาพ รวมทั้งในกรณีที่เป็นความผิดมหัศจรรย์โทษเกี่ยวกับการพิมพ์

3.2.2.4 องค์การที่ทำหน้าที่บังคับโทษปรับทางอาญา

เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับแล้ว อัยการมีหน้าที่ในการจัดให้มีการปฏิบัติตามคำพิพากษา อัยการมีหน้าที่แจ้งให้พิศติทราบคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับผู้ต้องขังแต่ละคนทุกครั้ง และออกคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ปล่อยตัวผู้ต้องขังไปทันทีเมื่อศาลพิพากษาปล่อย หรือพิพากษาให้ปรับหรือจำคุกแต่รอการลงโทษไว้ การบังคับให้ชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษาดังกล่าวต้องทำในนาม

ของอัยการ และถ้าผู้ถูกพิพากษาให้ปรับไม่ชำระค่าปรับ อัยการมีอำนาจสั่งให้เอาตัวผู้นั้นไปกักขังหรือบังคับให้ชำระค่าปรับได้¹²¹

(2) โทษปรับคดียาเสพติด

กฎหมายฝรั่งเศสที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาจากหลายแหล่งด้วยกัน รวมถึงประมวลกฎหมายทั้งสี่ฉบับนี้ได้แก่ ประมวลกฎหมายกระทรวงสาธารณสุข (Code of Public Health / Code de la Santé publique) ประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code of Penal Procedure) และประมวลกฎหมายศุลกากร (Code of Custom)

ปัญหาการค้ายาเสพติดนั้นในปี ค.ศ. 1970 กฎหมายได้รับการแก้ไขหลายครั้งซึ่งมีการบัญญัติความผิดใหม่ๆ เช่น ขายหรือส่งยาเสพติดเพื่อการใช้ส่วนตัว และการฟอกเงินที่เกี่ยวกับยาเสพติด หรือบทบัญญัติวิธีการต่างๆ เช่น ริบผลกำไรจากการค้ายาเสพติด เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 5 ของอนุสัญญาสหประชาชาติ (United Nations Convention) ในขณะนี้การกระทำผิดที่เกี่ยวกับการค้ายาเสพติดได้ครอบคลุมถึงการขายหรือจัดหายาเสพติดเพื่อการใช้ส่วนตัว โดยมีโทษสูงสุดถึงห้าปี และปรับไม่เกิน 500,000 ฟรังก์ (มาตรา 222-39 แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส) และการกระทำผิดกฎหมายที่รุนแรงมากขึ้นสำหรับการขนส่ง ครอบครอง จัดหา ขาย และซื้อยาเสพติดที่ผิดกฎหมายมีโทษสูงสุดถึง 10 ปี และปรับสูงสุด 50 ล้านฟรังก์ (มาตรา 222-37) การนำเข้าและการส่งออกยาเสพติดที่ผิดกฎหมายมีโทษจำคุกถึง 10 ปี และปรับไม่เกิน 50 ล้านฟรังก์ แต่หากเป็นการกระทำความผิดโดยองค์การอาชญากรรมโทษจะเพิ่มขึ้นถึงจำคุก 30 ปี (มาตรา 222-36) นอกจากนี้การค้ายาเสพติดอาจจะได้รับการลงโทษโดยพิจารณาให้เป็นความผิดทางศุลกากร (ของเถื่อนและความผิดที่คล้ายกัน) ด้วยโทษสูงสุดคือจำคุกสามปีและปรับสองเท่าครึ่งของมูลค่าของสินค้าที่ผิดกฎหมาย การดำเนินคดีภายใต้ประมวลกฎหมายศุลกากรไม่ได้รับยกเว้นการดำเนินคดีทางอาญา และการลงโทษตามศุลกากรสามารถเป็นบทลงโทษเพิ่มเติมได้

นอกจากนั้น ยังมีความผิดอื่นๆ ในคดียาเสพติด ได้แก่

1. การผลิตที่ผิดกฎหมายหรือการผลิตยาเสพติดเป็นอุตสาหกรรมโทษจำคุก 20 ปี และปรับเป็นเงิน 50 ล้านฟรังก์ เมื่อองค์การอาชญากรรมกระทำความผิดโทษจำคุกให้เพิ่มขึ้นเป็น 30 ปี (มาตรา 222-35)

2. การฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด หมายถึง “การอำนวยความสะดวกโดยวิธีใดก็ตาม ให้ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับแหล่งที่มาของสินทรัพย์หรือรายได้ของผู้กระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด” มีโทษจำคุก 10 ปี และปรับ 5 ล้านฟรังก์ (มาตรา 222-38)

¹²¹ โกลแมน ภัทรภรณ์ ข. เล่มเดิม. หน้า 228-239.

3. การช่วยยู่ให้ใช้ยาเสพติดหรือการกระทำความผิดใดๆตามมาตรา 222-234 และมาตรา 222-239 ของประมวลกฎหมายอาญา หรือดำเนินการที่เอื้อประโยชน์ต่อการกระทำความผิดมีโทษจำคุก 5 ปี และปรับเป็นเงิน 500,000 ฟรังก์ (มาตรา L 3421-4 ประมวลกฎหมายอาญา) การกระทำความผิดกฎหมายนี้มีไว้สำหรับสื่อผลงานวรรณกรรมและศิลปกรรม

4. การส่งเสริมผู้เยาว์ให้ใช้ยาเสพติด มีโทษจำคุก 5 ปี และปรับ 700,000 ฟรังก์ และในกรณีของผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี หรือถ้าเป็นการกระทำความผิดในหรือรอบสถานศึกษาโทษจำคุกจะเพิ่มขึ้นถึง 7 ปี และปรับ 1 ล้านฟรังก์ (มาตรา 227-18)

5. การเป็นผู้นำหรือจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การผลิตเป็นอุตสาหกรรม การนำเข้าและส่งออก การขนส่ง การมีไว้ในครอบครอง การจัดหา การขาย การซื้อ หรือการใช้ยาเสพติด มีโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับ 50 ล้านฟรังก์ (มาตรา 222-34) เป็นต้น

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้นำมาใช้ตามลักษณะความผิด โดยศาลตำรวจจัดการสำหรับความผิดลหุโทษ “ความผิดลหุโทษ” นี้ถือเป็นความผิดสถานเบา และรวมถึงการกระทำความผิดกฎหมายที่มีแต่โทษปรับจนถึง 10,000 ฟรังก์ หรือ 20,000 ฟรังก์ในกรณีการทำผิดซ้ำซาก และบทลงโทษอื่นๆ เช่น การระงับใบขับขี่ชั่วคราว

ศาลที่พิจารณาคดีโทษชั้นกลางโดยจัดการความผิดต่างๆ (คดีโทษชั้นกลาง) และอาจพิพากษาเกี่ยวกับการลงโทษจำคุก ปรับ และการลงโทษแบบอื่นแทนการจำคุก ศาลจะประกอบด้วยผู้พิพากษาที่เป็นประธานและผู้พิพากษาสองคน อัยการหรือผู้ช่วยอัยการ 1 คน และเสมียนศาล โดยผู้พิพากษาคณะเดียวสามารถตัดสินความผิดบางอย่างได้ โดยที่ The “Courd’assises” จะพิพากษาความผิดสถานหนักที่สุดตามกฎหมาย ซึ่งรวมถึงความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมดที่อาจถูกลงโทษจำคุก 10 ปีหรือมากกว่านั้น การพิพากษาของ The “Courd’assises” สามารถอุทธรณ์ได้ในข้อกฎหมาย และจะดำเนินการต่อไปได้ก็ต้องอยู่ต่อหน้า The “Courd’assises” เท่านั้น ซึ่งมีคำสั่งให้ยืนยันความถูกต้องว่าคำตัดสินของผู้พิพากษาเป็นไปตามกฎหมาย

การบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะทำได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่ถ้าปรากฏว่าผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินชำระค่าปรับในทันทีหรือภายในเวลาที่ศาลกำหนด ก็จะมีการเตือนเป็นหนังสือให้ชำระค่าปรับก่อนภายในเวลาที่สมควร โดยระบุจำนวนที่ต้องชำระและผลของการไม่ชำระค่าปรับซึ่งอาจจะถูกบังคับเข้ากับเนื้อตัวร่างกาย หรืออาจกำหนดให้มีการผ่อนชำระค่าปรับก็ได้ เพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับมีโอกาสในการหาเงินมาชำระค่าปรับก่อน เนื่องด้วยการบังคับโทษปรับนั้นมุ่งบังคับเข้ากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก่อน เมื่อผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดจึงจะนำการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ แต่การกักขังแทนค่าปรับนั้นเป็นเพียงมาตรการที่มีลักษณะทางอาญาไม่ใช่โทษ โดยมีการกำหนดระยะเวลาที่ถูก

กักขังตามช่วงจำนวนของค่าปรับซึ่งในความผิดอาญาทั่วไปกำหนดไว้สูงสุดเพียง 4 เดือน แต่ในความผิดฐานค้ายาเสพติดนั้นระยะเวลาของการบังคับเอาตัวกับเนื้อตัวร่างกายของผู้ต้องโทษในกรณีไม่ชำระค่าปรับอาจสูงถึง 2 ปี (มาตรา L.627-6 แห่งประมวลกฎหมายอาญา)

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสการจัดการให้เป็นไปตามคำพิพากษาเป็นหน้าที่ของอัยการ ดังนั้นเมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับ การบังคับให้ชำระเงินค่าปรับจะทำโดยพนักงานเก็บภาษีซึ่งต้องกระทำในนามของอัยการ และถ้าผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับอัยการก็มีอำนาจสั่งให้เอาตัวไปกักขังหรือบังคับให้ชำระค่าปรับได้ ซึ่งการที่ให้อัยการเข้ามามีบทบาทในการบังคับโทษปรับในฐานะเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีอาญาตั้งแต่ภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น ไม่ว่าจะเป็นการบังคับโทษปรับโดยการกำหนดเวลา หรือวิธีการชำระเงิน หรือการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับก็ดี ย่อมเป็นการดีสำหรับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา ซึ่งทำให้สามารถบังคับค่าปรับได้อย่างรวดเร็วเพราะไม่ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน อีกทั้งทำให้จำเลยหมดโอกาสที่จะชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินในกรณีที่ต้องถูกยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับ เนื่องจากกระบวนการในการจัดการกับทรัพย์สินของจำเลยไม่เนิ่นช้า จึงทำให้การบังคับโทษปรับเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา กรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับในสหราชอาณาจักรนั้น ศาลมีดุลพินิจกำหนดเวลาให้ชำระค่าปรับได้ตามที่เห็นสมควร โดยหากจำเลยไม่ชำระค่าปรับศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้บังคับค่าปรับจากทรัพย์สินอื่น หรืออาจให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับก็ได้ในกรณีที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรง และหากไม่สามารถบังคับโดยวิธีการใดได้ก็อาจใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ โดยการกักขังแทนค่าปรับนั้น ถ้ามีค่าปรับเป็นเงินจำนวนมากสามารถกักขังแทนค่าปรับได้เป็นระยะเวลาสูงสุดถึง 10 ปี โดยที่บทกำหนดโทษในคดีอาญาของสหราชอาณาจักรนั้นจะระบุเพียงอัตราโทษจำคุก แต่ในส่วนของโทษปรับให้อำนาจศาลสามารถปรับได้อย่างไม่จำกัด ดังนั้นเมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่อาจชำระค่าปรับหรือผ่อนชำระค่าปรับ ศาลก็มีอำนาจสั่งจำคุกหรือกักขังได้ สำหรับระยะเวลาสูงสุดในการกักขังแทนก็คือ 10 ปี ซึ่งจะแตกต่างจากการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยที่สามารถกักขังแทนค่าปรับได้อย่างสูงไม่เกิน 2 ปีไม่ว่าค่าปรับนั้นจะมีจำนวนมากเพียงใด จึงทำให้ผู้ต้องโทษปรับยอมที่จะถูกกักขังแทนมากกว่าที่จะนำเงินจำนวนมากมาชำระค่าปรับ เป็นผลให้คำพิพากษาในการบังคับโทษปรับนั้นไม่มีสภาพบังคับในความเป็นจริง

สำหรับการบังคับโทษปรับในสหรัฐอเมริกา โดยหลักแล้วผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้ชำระค่าปรับจะต้องชำระค่าปรับต่อศาลในทันที เว้นแต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลอาจกำหนดวันชำระหรือกำหนดให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้ โดยหากเป็นกรณีที่มีการผ่อนชำระเป็น

งวดนั้น จำเลยมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ศาลทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของสถานะทางการเงินหรืองานของตน โดยเมื่อศาลได้รับการแจ้งแล้วศาลอาจจะปรับเปลี่ยนตารางการผ่อนชำระค่าปรับให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งในกฎหมายไทยนั้นผู้ที่ถูกบังคับโทษปรับจะมีเวลาเพียง 30 วันในการชำระค่าปรับ จึงเห็นได้ว่าการบังคับโทษปรับตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาคำนึงถึงประโยชน์แห่งความยุติธรรมของผู้ต้องโทษปรับมากกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 29 ด้วยระยะเวลาอันมีจำกัดเพียง 30 วัน และศาลมักจะนำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ในการบังคับโทษปรับ ซึ่งทำให้รัฐต้องสูญเสียรายได้ที่เกิดจากค่าปรับนับเป็นจำนวนมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาชญากรรมที่มีอัตราโทษปรับที่สูงมาก ดังนั้นหากศาลสามารถบังคับค่าปรับได้ก็จะส่งผลดีต่อรัฐและกระบวนการบังคับโทษปรับอย่างยิ่ง อีกทั้งยังตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะบังคับโทษปรับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมิใช่เสรีภาพของผู้นั้นแต่อย่างใด

มาตรการที่ศาลสหรัฐอเมริกาใช้บังคับโทษกรณีที่จำเลยไม่ชำระค่าปรับนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้ชำระค่าปรับเพิ่มเติมโดยกำหนดค่าปรับได้ไม่เกิน 2 เท่าของจำนวนค่าปรับที่ยังคงค้างชำระอยู่หรือเพิ่มขึ้นไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือศาลอาจลงโทษจำคุกจำเลยแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งมลรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้มีทางเลือกในการบังคับโทษปรับโดยเป็นมาตรการเสริมเพิ่มเติม คือ การใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ เป็นวิธีการบังคับในภายหลังเมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับได้ตามกำหนดเวลา และการยึดทรัพย์สิน (Forfeitures) นั้นโดยส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในคดีอาชญากรรม เนื่องจากไม่ต้องการให้นำทรัพย์สินไปใช้ในกระบวนการค้าขายเสพติดได้อีกต่อไป ส่วนมาตรการกักขังแทนค่าปรับนั้นจะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อได้ใช้มาตรการอื่น ๆ มาก่อนหน้าแล้ว แต่ยังไม่สามารถที่จะบังคับค่าปรับกับผู้กระทำความผิดได้

และเช่นเดียวกันในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็มีความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกกระชั้นอันเนื่องมาจากกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นผิดนัดชำระค่าปรับ โดยนำการบังคับโทษปรับระบบวันปรับซึ่งเป็นระบบการลงโทษปรับที่ไม่กำหนดแน่นอนตายตัวมาใช้ ซึ่งอัตราค่าปรับจะกำหนดจากปัจจัย 2 ประการได้แก่ ปริมาณเงินซึ่งจะแปรตามสภาพเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษปรับ โดยคิดคำนวณจากรายได้ต่อวันของผู้ต้องโทษแต่ละราย และปริมาณวันปรับซึ่งกำหนดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำไป ถือเป็น การบังคับโทษที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งและลดการลงโทษจำคุกลงไปอย่างมาก ผลสัมฤทธิ์ของการบังคับโทษปรับแบบระบบวันปรับนั้นพบว่าผู้กระทำความผิดจะหวงกลับมากกระทำความผิดซ้ำน้อยกว่าผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษจำคุก

ทั้งนี้มาตรา 43 ของประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ค.ศ. 1998 กำหนดให้นำโทษจำคุก (imprisonment) มาใช้แทนโทษปรับที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้ (une collectible fine) โดยอัตราโทษ

ปรับหนึ่งวันจะเทียบเท่ากับโทษจำคุกหนึ่งวัน และกำหนดระยะเวลาน้อยสุดของการจำคุกแทนค่าปรับคือการปรับในหนึ่งวัน

ส่วนการบังคับโทษปรับในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น จะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่ถ้าปรากฏว่าผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินมาชำระค่าปรับในทันทีหรือภายในเวลาที่ศาลกำหนดก็จะเตือนเป็นหนังสือให้ชำระค่าปรับก่อนภายในเวลาที่สมควร โดยระบุจำนวนที่ต้องชำระและผลของการไม่ชำระค่าปรับ โดยอาจจะถูกบังคับเอาทรัพย์ส่วนตัวร่างกาย หรือมีการกำหนดให้ผ่อนชำระค่าปรับได้ เพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับนั้นมีโอกาสในการหาเงินมาชำระค่าปรับก่อน เนื่องด้วยการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสียดุลยธรรมประสงคเ้ากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก่อน เมื่อผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดนั้นจึงจะนำมามาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ แต่การกักขังแทนค่าปรับนั้นเป็นเพียงมาตรการที่มีลักษณะทางอาญาไม่ใช่โทษ โดยมีการกำหนดระยะเวลาที่ถูกกักขังตามช่วงจำนวนของค่าปรับ ซึ่งในความผิดอาญาทั่วไปกำหนดไว้สูงสุดเพียง 4 เดือน แต่ในความผิดฐานค้ายาเสพติดนั้นระยะเวลาของการกักขังแทนค่าปรับกรณีที่ไม่ชำระค่าปรับอาจสูงถึง 2 ปี และเมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับอัยการมีอำนาจสั่งให้เอาตัวไปกักขังหรือบังคับให้ชำระค่าปรับ การที่อัยการเข้ามามีบทบาทในการบังคับโทษปรับในฐานะเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีอาญาตั้งแต่ขั้นตอนภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดเพื่อบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษา ไม่ว่าจะในเรื่องการกำหนดเวลา หรือวิธีการชำระเงิน หรือการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ถือเป็นกรณีอย่างยิ่งสำหรับการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสียดุลยธรรม เพราะทำให้กระบวนการในการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับนั้นไม่ต้องใช้ระยะเวลานาน ซึ่งแตกต่างจากการยึดทรัพย์สินของไทยที่วิธีการยึดทรัพย์สินนั้นไม่ค่อยสะดวกรวดเร็วประกอบกับมีขั้นตอนในการดำเนินการที่ยุ่งยาก ตลอดจนอัยการเองก็มิได้เข้ามามีบทบาทโดยตรงในการดำเนินการยึดทรัพย์สินของจำเลยอย่างจริงจัง ทำให้ในทางปฏิบัตินั้นการบังคับโทษปรับยังไม่มีความเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากเท่าใด ด้วยเหตุนี้เมื่อการยึดทรัพย์สินเป็นไปอย่างล่าช้าก็อาจเป็นช่องทางให้ผู้กระทำความผิดถือโอกาสขยับย้ายทรัพย์สินของตนก่อนถูกยึดทรัพย์สินได้

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าระบบกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายอาญาของต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส กฎหมายอาญาของประเทศเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงหลักเกณฑ์การบังคับโทษปรับที่มุ่งบังคับกับเงินหรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นลำดับแรกก่อนที่จะไปบังคับกับเสรีภาพของผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสียดุลยธรรมที่มีอัตราโทษปรับเป็นเงินจำนวนที่สูงมาก ประเทศดังกล่าวต่างมุ่งหวังที่จะบังคับโทษปรับให้สัมฤทธิ์ผลโดยการบังคับให้ผู้ต้องโทษนั้นชำระค่าปรับตามคำพิพากษาภายในระยะเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ยังนำ

มาตรการอื่นมาใช้แทนที่การลงโทษจำคุกเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกในระยะสั้น มาตรการเสริมหรือแทนที่ที่นำมาใช้ก็คือ “มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ” เป็นมาตรการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมมากที่สุด เพราะต้องการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินเหลือพอที่จะนำไปใช้ในกระบวนการค้ายาเสพติดภายหลังพ้นโทษได้ ส่วนการกักขังแทนค่าปรับนั้นจะนำมาใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเมื่อไม่สามารถบังคับค่าปรับด้วยวิธีการอื่นใดได้อีกแล้ว

ดังนั้นศาลไทยควรจะนำมาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับมาใช้เป็นมาตรการแรกในการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม โดยให้มาตรการกักขังแทนค่าปรับเป็นมาตรการรองลงมา น่าจะถูกต้องและเหมาะสมกว่าการที่นำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับในทันที เพราะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ถึงแม้ว่ามาตรการกักขังแทนค่าปรับนั้นจะเป็นวิธีการที่ง่ายกว่าในทางปฏิบัติก็ตาม

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมของไทย

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาของประเทศ แม้รัฐบาลจะมีนโยบายปราบปรามอาชญากรรมอย่างจริงจังแต่ก็ไม่สามารถทำให้สถิติคดีอาชญากรรมลดลง ในทางตรงกันข้ามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมกลับมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น เหตุที่การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับจากการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรมนั้นมีมูลค่าสูง จึงทำให้เกิดแรงจูงใจที่ผู้กระทำความผิดจะเข้าสู่กระบวนการค้าอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น รูปแบบการค้าอาชญากรรมก็มีแนวโน้มที่จะกระทำโดยผู้ค้าอาชญากรรมรายใหญ่ หรือกระทำกันในรูปแบบของเครือข่ายหรือขบวนการ โดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการกระทำความผิด รวมถึงมีผู้มีอิทธิพลเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการค้าอาชญากรรม จึงทำให้การปราบปรามอาชญากรรมไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมนั้นนับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงและขยายตัวไปทั่วทุกพื้นที่ นับเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง

มาตรการทางกฎหมายถือเป็นมาตรการสำคัญในการนำมาใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งในปัจจุบัน ได้มีการกำหนดโทษไว้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นโทษประหารชีวิต จำคุก ปรับ หรือริบทรัพย์สิน ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรม พ.ศ.2534 หรือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 นอกจากนี้เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งต่อตัวผู้กระทำความผิด โดยตรงและต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 100/1 แห่งพระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ.2522 ที่แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2545 ซึ่งกำหนดให้ “ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษจำคุกและปรับ ให้ศาลลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ โดยคำนึงถึงการลงโทษในทางทรัพย์สินเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมให้โทษ” บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นบทบังคับให้ศาลต้องลงโทษจำคุกและปรับผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่มีโทษจำคุกและปรับทุกคดี ซึ่งในปัจจุบันนี้คดีอาชญากรรมได้เข้าสู่การพิจารณา

พิพาทของศาลเป็นจำนวนมาก จำนวนเงินค่าปรับตามคำพิพากษานับรวมกันทั้งประเทศมีปริมาณหลายพันล้านบาทในแต่ละปี

นอกจากนั้นการบังคับโทษต้องดำเนินการตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 ที่กำหนดว่า “ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้

การบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

บทบัญญัติมาตรานี้ ไม่กระทบต่อการที่ศาลจะมีคำสั่งขังผู้ต้องโทษแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีความพยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้การบังคับโทษปรับในคดีอาญาบรรลู่วัตถุประสงค์และต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ก็ยังมีปัญหาทั้งในข้อกฎหมายและในทางปฏิบัติบางประการซึ่งมีผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ปัญหาการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับในคดีอาญา

สำหรับการบังคับโทษปรับนั้น ในกรณีที่ศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษา กฎหมายให้อำนาจศาลสองประการ คือ ศาลจะเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ โดยที่กฎหมายให้อำนาจศาลเพียงสองประการนี้เท่านั้น ศาลไม่มีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมาชำระค่าปรับก่อนครบกำหนด 30 วันนับแต่ศาลมีคำพิพากษา ตามความในมาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญา “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้”

ดังนั้นจึงมีผลว่าศาลอาจสั่งให้กักขังแทนค่าปรับ ได้ทันทีตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา แต่ถ้าจะใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับจะต้องรอให้พ้นกำหนด 30 วันนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อนจึงจะบังคับคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 วรรคหนึ่ง แม้ความในมาตรา 245 วรรคหนึ่ง จะบัญญัติว่าเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้าก็ตาม แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาในมาตรา 29 วรรคแรกได้บัญญัติถึงวิธีการบังคับชำระค่าปรับ

ไว้โดยเฉพาะแล้ว การที่มาตรา 29 วรรคแรก ได้บัญญัติถึงมาตรการชั่วคราวก่อนการบังคับชำระค่าปรับ คือ ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกัน หรือจะสั่งกักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ จึงมีผลว่าศาลอาจมีคำสั่งให้กักขังแทนค่าปรับได้ทันทีตั้งแต่มีคำพิพากษา แต่การกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนนั้นกฎหมายยังให้เวลาผู้ต้องโทษปรับจัดการให้ได้เงินมาชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา เมื่อครบกำหนดสามสิบวันแล้วแม้จะมีการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษานั้น ก็ไม่เป็นเหตุขัดขวางการที่ศาลจะบังคับคดีไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29

ถ้าสำหรับวิธีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับนั้น ศาลจะดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการยึดและขายทอดตลาด ซึ่งการนำวิธีการบังคับคดีทางแพ่งมาใช้บังคับนั้นพบว่ามีปัญหาหลายประการทั้งในข้อกฎหมายและที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ จึงทำให้วิธีการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับนั้นมักไม่เกิดประสิทธิภาพ ทั้งยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่ต้องการใช้โทษปรับเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดในทางทรัพย์สินเพื่อป้องปรามการกระทำความผิด โดยปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากข้อขัดข้องหลายประการ ดังนี้

1. กรณีปัญหาผู้นำยึด โดยการบังคับคดีทางแพ่งนั้นเมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีไปดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะต้องสืบเสาะที่อยู่ของทรัพย์สินนั้น เพื่อนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ยังสถานที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ หรือแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบถึงสิทธิที่ลูกหนี้จะได้รับจากบุคคลภายนอก เพื่อทำการอายัดมิให้บุคคลภายนอกโอนหรือชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ ซึ่งกรณีนี้การสืบเสาะหาทรัพย์สินของลูกหนี้ทำได้ไม่ยากเพราะเจ้าหนี้กับลูกหนี้ตามคำพิพากษามีนิติสัมพันธ์กันมาก่อนอยู่แล้ว

ส่วนกรณีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับนั้น ศาลมีหน้าที่บังคับโทษปรับให้เป็นไปตามคำพิพากษา เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีศาลจะตั้งพนักงานศาลเป็นผู้นำยึด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283 วรรคหนึ่ง กำหนดว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 ข้อ 7 กำหนดว่า “ถ้าเป็นการยึดที่ดิน ให้ผู้นำยึดส่งโฉนดหรือหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินรายที่จะยึดหรือสำเนาซึ่งเจ้าพนักงานรับรอง ถ้าหากมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดีตรวจสอบก่อน” ข้อ 8 “ให้ผู้นำยึดเป็นผู้ช่วยเหลือให้ความสะดวก จัดยานพาหนะรับและส่งเจ้าพนักงานบังคับคดี ตลอดจนการขนย้ายและการเก็บรักษาทรัพย์สิน และออก

เงินตรองค่าใช้จ่ายตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีร้องขอ” และข้อ 9 “ให้ผู้นำยึดต้องอยู่ในสถานที่ที่ยึดทรัพย์เพื่อชี้ทรัพย์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำการยึด และช่วยเหลือเจ้าพนักงานบังคับคดีในการยึดตามแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะขอร้องเพื่อให้การยึดทรัพย์สำเร็จโดยมิชักช้า”

อาจกล่าวได้ว่าผู้นำยึดมีบทบาทสำคัญยิ่งในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลย จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของจำเลย อีกทั้งจะต้องตรวจสอบโดยละเอียดว่าทรัพย์สินใดเป็นของจำเลยหรือที่จำเลยเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เพื่อที่จะนำชี้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออายัดได้ถูกต้อง แต่ในบางกรณีผู้นำยึดอาจจะไม่มีความเชี่ยวชาญพอในการสืบเสาะหาทรัพย์สินของจำเลยและตรวจสอบว่าทรัพย์สินเป็นของจำเลยหรือไม่ ทำให้ต้องเสียเวลาอย่างมากกว่าจะสืบเสาะและตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลยได้ อาจทำให้ล่วงเลยระยะเวลายึดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99 ได้

2. กรณีที่จำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับและไม่มีทรัพย์สินอื่นใดให้ยึดมาชำระแทนค่าปรับ กรณีเช่นนี้มักเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจนหรือเป็นผู้มีฐานะพอมีพอใช้แต่ไปกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีอัตราโทษค่อนข้างสูง หรือเป็นกรณีที่ทรัพย์สินที่ผู้ต้องโทษมีอยู่นั้นไม่ได้อยู่ในราชอาณาจักร กรณีนี้มักพบในคดียาเสพติดที่มีความเชื่อมโยงกับองค์กรข้ามชาติ ซึ่งผู้กระทำความผิดรายใหญ่ที่เป็นเจ้าของแหล่งผลิตกับผู้ค้ายาเสพติดเป็นคนละกลุ่มกัน โดยผู้กระทำความผิดรายใหญ่จะส่งยาเสพติดไปยังผู้ค้ารายย่อยหลายๆทอด หรือกรณีการว่าจ้างให้ชนส่งยาเสพติด ทำให้จำเลยผู้ที่ถูกจับกุมและถูกลงโทษมักเป็นผู้ค้ารายย่อยหรือผู้ขนส่งที่ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้เมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับ ส่วนเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก็ไม่อาจสืบหาทรัพย์สินเพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดหรืออายัดทรัพย์สินมาขายทอดตลาดได้ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องนำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับแก่จำเลย แม้ว่าจะไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์จะลงโทษผู้กระทำความผิดในทางทรัพย์สินก็ตาม

อย่างไรก็ดีก็อาจเป็นทางหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวที่จะต้องรับโทษที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพ คือ ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษจำคุกอยู่แล้วและยังต้องถูกกักขังแทนค่าปรับอีก แม้ว่าวิธีการนี้จะไม่มีผลกับผู้กระทำความผิดบางกลุ่มที่ไม่เกรงกลัวต่อการที่ต้องรับโทษ แต่ก็อาจเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้นหากสามารถบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้ ยิ่งจะทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่าเมื่อมีการกระทำความผิดแล้วทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดจะถูกยึดหรืออายัด ทำให้ไม่มีประโยชน์แต่อย่างใดที่จะไปกระทำความผิดนั้น เพราะอาจไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆเลยหากถูกจับกุมและถูกศาลพิพากษาลงโทษ

3. ผู้ต้องโทษปรับไม่มีทรัพย์สินให้ยึดหรืออายัด เพราะทรัพย์สินที่มีถูกเจ้าหนี้อื่นยึดหรืออายัดไปแล้ว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงต้องประสานงานกับเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290 ที่บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นซ้ำอีก แต่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเช่นว่านี้มีอำนาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ตนเข้าเฉลี่ยในทรัพย์สินหรือเงินที่ขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ไม่ว่ากรณีใดๆ ห้ามมิให้ศาลอนุญาตตามคำขอเช่นว่านี้ เว้นแต่ศาลเห็นว่าผู้ยื่นคำขอไม่สามารถเอาชำระได้จากทรัพย์สินอื่นๆของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในกรณีที่ยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น คำขอเช่นว่านี้ให้ยื่นก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่มีการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดหรือจำหน่ายได้ในครั้งนั้นๆ

ในกรณีที่อายัดทรัพย์สิน ให้ยื่นคำขอเสียก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันชำระเงินหรือส่งทรัพย์สินตามที่อายัดไว้

ในกรณียึดเงิน ให้ยื่นคำขอเสียก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันยึด”

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับให้นำทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดนั้นมาเฉลี่ยทรัพย์สินกับเจ้าหนี้อื่น ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หากศาลยกคำร้องขอเฉลี่ยเพราะไม่ได้ยื่นคำร้องภายในเวลาที่กำหนด เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องยื่นคำร้องตามมาตรา 291 ที่บัญญัติว่า

“เมื่อศาลได้ยกคำร้องขอเฉลี่ยเสียโดยเหตุที่ยื่นไม่ทันกำหนด ผู้ขออาจยื่นคำร้องต่อศาลได้อีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะได้มีการส่งคำบอกกล่าวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 319 เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้ยื่นคำขอมีสติธิได้รับชำระเงินจากเงินที่เหลือภายหลังที่ได้ชำระให้แก่เจ้าหนี้ผู้ยึดแล้ว

(2) ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ถอนการยึด หรือเจ้าหนี้ผู้ยึดสละสิทธิในการบังคับคดี ให้ถือว่าผู้ขอเป็นเจ้าหนี้ผู้ยึดต่อไปตั้งแต่วันที่ได้อื่นคำร้อง และให้ดำเนินการบังคับคดีไปตามนั้น”

กรณีดังกล่าวอาจเป็นเหตุที่ไม่สามารถนำเงินของผู้ต้องโทษปรับมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาได้ หากเจ้าหนี้ในคดีที่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเป็นเจ้าหนี้จำนอง สำนักงาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะผู้ขอเฉลี่ยทรัพย์สินจึงมีสิทธิเพียงได้รับเงินที่เหลือภายหลังที่ได้มีการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้จำนองผู้นำยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว ซึ่งอาจไม่มีเงินเหลือพอที่จะนำไปชำระค่าปรับตามคำพิพากษาได้ จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีฐานะเสมือนเจ้าหนี้บุริมสิทธิ และมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นเช่นเดียวกับเจ้าหนี้จำนอง

4. ผู้ต้องโทษปรับถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด อำนาจในการจัดการทรัพย์สินย่อมตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่สามารถดำเนินการสืบหาทรัพย์สินเพื่อยึดหรืออายัดด้วยตนเองได้ และเมื่อมีการแบ่งทรัพย์สินจึงจะสามารถนำเอาทรัพย์สินส่วนนั้นมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาได้ ทำให้การบังคับโทษปรับเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะขั้นตอนที่ใช้ในการดำเนินการยื่นคำขอชำระหนี้ไปจนถึงการดำเนินการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการตรวจสอบการยื่นขอชำระหนี้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหนี้รายนี้ต่อศาลต้องใช้เวลาานาน ดังนั้นควรแก้ไขกฎหมายให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีสิทธิยื่นคำขอชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้รับการแบ่งทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับเป็นลำดับต้นก่อนการชำระหนี้ส่วนอื่นๆของลูกหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 ย่อมจะทำให้วิธีการบังคับโทษปรับมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

5. เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับแล้ว มีผู้ยื่นคำร้องขจัดทรัพย์สินโดยอ้างเหตุว่าทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้เป็นของผู้ร้อง และผู้ต้องโทษปรับไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้จึงขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น โดยที่ผู้ร้องจัดทรัพย์สินอาจไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่ถูกยึดเป็นเพียงแต่ถูกโต้แย้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 คือ มีส่วนได้เสียตามกฎหมาย เมื่อมีการร้องจัดทรัพย์สินก็เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่ต้องยื่นคำคัดค้านหรือคำให้การแก้คดีภายใน 15 วัน ศาลจะทำการพิจารณาคดีและทำคำพิพากษาว่าจะให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรือให้ยกคำร้องจัดทรัพย์สิน ซึ่งคู่ความสามารถที่จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ นอกจากนี้เมื่อมีการร้องจัดทรัพย์สินเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับสำเนาคำร้องขอแล้วต้องงดการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินไว้ระหว่างรอคำวินิจฉัยของศาล และคู่ความก็สามารถจะร้องขอคุ้มครองประโยชน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 264 โดยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีงดการขายทอดตลาดไว้ก่อนในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งอาจเป็นเหตุให้การบังคับโทษปรับล่าช้าหากว่าผู้ร้องจัดทรัพย์สินยื่นคำร้องเข้ามาเพื่อเจตนาประวิงคดี ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหากรณีที่ผู้

ร้องยื่นคำร้องขัดทรัพย์โดยมีเจตนาประวิงคดี ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ผู้ร้องขัดทรัพย์วางเงินประกัน หรือหากศาลเห็นว่ามิพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำร้องขัดทรัพย์นั้นไม่มีมูลและยื่นเข้ามาเพื่อจะประวิงให้ชักช้า ก็ให้มีคำสั่งให้ผู้ร้องวางเงินต่อศาลในจำนวนที่สูงภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อเป็นประกันการชำระค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ผู้นำยึดหรืออายัดอาจได้รับเนื่องจากเหตุเน้นช้าในการบังคับคดี

6. ทรัพย์สินบางอย่างไม่สามารถที่จะยึดหรืออายัดเพื่อนำมาชำระค่าปรับได้ แม้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับจะสามารถยึดทรัพย์สินได้ทุกชนิด ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเกี่ยวข้องกับหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรมหรือไม่ แต่การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องบางอย่างตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามมาตรา 285 และมาตรา 286 กำหนดให้ทรัพย์สินต่อไปนี้ไม่สามารถยึดได้ เนื่องจากไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ได้แก่ เครื่องนุ่งห่มหลับนอนหรือเครื่องใช้ในครัวเรือน หรือเครื่องใช้สอยส่วนตัวโดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินห้าหมื่นบาท และเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพหรือประกอบวิชาชีพ โดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินหนึ่งแสนบาท วัตถุ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ทำหน้าที่แทนหรือช่วยอวัยวะของลูกหนี้ ทรัพย์สินที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมาย ทรัพย์สินอันมีลักษณะเป็นการส่วนตัวโดยแท้เพื่อเลี้ยงชีพ และเงินรายได้เป็นคราวๆอันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพ เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัด ของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล เงินสงเคราะห์ เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น ไม่สามารถที่จะยึดหรืออายัดเพื่อนำมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาได้ เนื่องจากไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงไม่สามารถที่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาได้

ดังนั้นข้อจำกัดในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กำหนดวงเงินของราคาทรัพย์สินที่จำกัดไว้สูงมาก และมีลักษณะผ่อนปรนให้จำเลยสามารถมีทรัพย์สินและสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ตามปกติ จึงไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับที่ต้องการลงโทษจำเลยในทางทรัพย์สิน ทางแก้ไขที่เหมาะสมสำหรับกรณีนี้ คือ การแก้ไขกฎหมายโดยระบุให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับในคดีอาชญากรรมไม่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 285 และมาตรา 286 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งจะทำให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดสามารถที่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับได้ทุกชนิด และนำเงินมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาได้โดยไม่ต้องมีข้อยกเว้น ซึ่งจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดในทางทรัพย์สินนั่นเอง

4.2 ปัญหาการนำเอาวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับ

สำหรับการบังคับโทษปรับนั้น ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มิได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงต้องใช้วิธีการบังคับโทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 ซึ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์และขั้นตอนของการบังคับโทษปรับไว้ กล่าวคือ จำเลยต้องนำค่าปรับตามคำพิพากษามาชำระต่อศาลภายในกำหนด 30 วันนับแต่ศาลมีคำพิพากษา หากจำเลยฝ่าฝืนไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดนั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งในการกักขังแทนค่าปรับนั้นให้ถืออัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทงห้ามกักขังเกินกำหนด 1 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ก็ได้

ในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้มาตรการลงโทษปรับเป็นหลักในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มุ่งหมายประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดอัตราโทษปรับในแต่ละฐานความผิดไว้เป็นจำนวนที่สูง อีกทั้งมาตรา 100/1 วรรคหนึ่ง บังคับเด็ดขาดให้ศาลต้องลงโทษปรับด้วยเสมอในความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ทั้งโทษจำคุกและปรับ จึงเป็นการเน้นย้ำถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่ต้องการลงโทษกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดด้วย ดังนั้นเมื่อศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกและปรับด้วยนั้น ศาลจึงต้องพิพากษาลงโทษทั้งจำคุกและปรับแก่จำเลยด้วยทุกคดี ซึ่งในทางปฏิบัติศาลเองก็ได้พิพากษาไปตามมาตรา 100/1 วรรคหนึ่ง แต่ในการบังคับโทษปรับหาได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ ด้วยเหตุว่าในวันที่ศาลพิพากษานั้นเมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับศาลก็จะออกหมายจำคุกและกักขังจำเลยแทนค่าปรับไปเสียทีเดียว โดยถือว่าเมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับในวันที่ศาลมีคำพิพากษา ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่าจำเลยไม่มีเงินที่จะนำมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษา ประกอบกับการกักขังแทนค่าปรับเป็นการบังคับโทษปรับที่ง่ายต่อการปฏิบัติและบังคับเอากับตัวจำเลยได้ในทันที หากเปรียบเทียบกับการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายในการยึดทรัพย์สินและมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก มีกระบวนการหลายขั้นตอน อีกทั้งบุคคลภายนอกยังสามารถโต้แย้งคัดค้านการยึดทรัพย์สินได้ ทำให้เสียเวลาและไม่แน่นอนว่าจะสามารถยึดทรัพย์สินได้พอใช้ค่าปรับหรือไม่ การกักขังแทนค่าปรับจึงเป็นการบังคับโทษปรับที่สะดวกมากกว่า ทำให้ศาลมักนำมาใช้ในการบังคับโทษปรับแก่จำเลยที่ไม่มีเงินมาชำระค่าปรับ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกักขังแทนค่าปรับจะสามารถใช้บังคับโทษกับจำเลยได้รวดเร็ว แต่การกักขังเป็นการจำกัดเสรีภาพ ซึ่งกรณีของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่กำหนดอัตราโทษจำคุกและปรับ ส่วนใหญ่เป็น

ความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างร้ายแรง เช่น การกระทำความผิดฐานจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน ตามมาตรา 66 วรรคสาม ได้กำหนดอัตราโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 1,000,000 บาท ถึง 5,000,000 บาท หรือประหารชีวิต ดังนั้นการที่ศาลพิพากษาปรับจำเลยตามอัตราโทษปรับที่กฎหมายกำหนดแล้วจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ศาลบังคับโทษปรับโดยการกักขังแทนค่าปรับซึ่งกักขังได้ไม่เกิน 2 ปี จึงมีอาจส่งผลให้จำเลยรู้สึกว่าคุณต้องถูกบังคับโทษปรับ เพราะถึงอย่างไรนั้นจำเลยก็ต้องถูกจำกัดเสรีภาพเพราะถูกลงโทษจำคุกอยู่แล้ว ด้วยเหตุดังกล่าวไม่ว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จะมีบทลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการปรับเป็นเงินจำนวนมากเพียงใด และแม้ศาลจะพิพากษาลงโทษปรับผู้กระทำความผิดเป็นเงินจำนวนมากตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกเกรงกลัวต่อการลงโทษปรับแต่อย่างใด เพราะการบังคับโทษปรับมิได้ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องเดือดร้อนในทางทรัพย์สินที่ลดน้อยลงเลย

ตามมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้การกักขังแทนค่าปรับถืออัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทงห้ามกักขังเกินกำหนด 1 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปีก็ได้ หากเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับจำเลยเป็นเงินจำนวน 5,000,000 บาท แล้วจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ศาลบังคับโทษปรับด้วยวิธีการกักขังแทนค่าปรับซึ่งได้สูงสุดไม่เกิน 2 ปี เมื่อนำมาคำนวณเป็นจำนวนเงินค่าปรับต่อการกักขังแทนค่าปรับ จะพบว่าเทียบเป็นจำนวนเงินค่าปรับที่บังคับเท่ากับจำเลยโดยวิธีกักขังแทนค่าปรับได้เพียง 146,000 บาทเท่านั้น และเมื่อกักขังแทนค่าปรับครบ 2 ปีแล้วก็ไม้อาจยึดทรัพย์สินของจำเลยมาใช้ค่าปรับได้อีก ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้จำเลยเลือกที่จะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ โดยการยอมถูกกักขังแทนค่าปรับเป็นเวลา 2 ปี ซึ่งน่าจะเป็นคุณแก่จำเลยมากกว่าการนำเงินจำนวนมากมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษา เพราะในคดียาเสพติดนั้นมีอัตราโทษปรับเป็นเงินจำนวนมากที่สูงมาก ด้วยเหตุนี้ในแต่ละปีรัฐนั้นต้องสูญเสียรายได้ในส่วนนี้ไปเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มภาระให้แก่รัฐในการที่ต้องใช้งบประมาณไปควบคุมดูแลผู้ต้องโทษซึ่งถูกศาลพิจารณาให้ลงโทษกักขังแทนค่าปรับ รวมถึงต้องเพิ่มสถานที่ที่ใช้ในการกักขังผู้ต้องโทษเหล่านั้น และเพิ่มจำนวนบุคลากรของรัฐให้เพียงพอต่อผู้ต้องโทษ จึงส่งผลเสียต่องบประมาณแผ่นดินอย่างยิ่ง

นอกจากนี้การกักขังแทนค่าปรับยังอาจเป็นคุณแก่จำเลยที่ผู้ต้องโทษปรับในคดียาเสพติดอีกประการหนึ่ง คือ เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ผู้ต้องโทษกักขังซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดและยังไม่ได้รับโทษกักขังแทนค่าปรับ ผู้ต้องโทษกักขังนั้นอาจจะได้รับพระราชทานอภัย

โทษปล่อยตัวไปในส่วนของโทษกักขังแทนค่าปรับด้วย¹ ซึ่งมีผลให้จำเลยมิต้องถูกบังคับโทษปรับอีกต่อไป

กล่าวโดยสรุปดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าความมุ่งหมายในการบังคับโทษปรับเป็นการมุ่งบังคับโทษต่อทรัพย์สิน ซึ่งความผิดที่อยู่ในระดับของการบังคับโทษต่อทรัพย์สินนั้นจะอยู่ต่างระดับกับการบังคับโทษต่อเสรีภาพหรือโทษกักขัง ดังนั้นการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 จึงเป็นทางปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมเท่าใดนักสำหรับคดีอาชญากรรมในแง่วัตถุประสงค์ของการลงโทษ เนื่องจากว่าโทษปรับเป็นโทษที่มีวัตถุประสงค์ในทางทรัพย์สิน ในขณะที่การกักขังเป็นการกระทำต่อตัวบุคคล ไม่ใช่ตัวทรัพย์สิน โดยตรง จึงไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

แม้ว่ากฎหมายจะได้กำหนดมาตรการในการบังคับโทษปรับสำหรับผู้ไม่ชำระค่าปรับ โดยการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งในการใช้ดุลยพินิจที่จะกักขังแทนค่าปรับศาลควรจะใช้ในกรณี que เห็นว่าไม่มีทางเลือกอื่นใดแล้วจึงจะนำมาใช้บังคับ ทั้งนี้ทางเลือกหรือมาตรการอื่นที่กฎหมายกำหนดไว้ได้แก่ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือการให้ทำงานบริการสังคม ควรนำมาใช้ก่อนที่จะใช้มาตรการโดยการกักขัง และในอนาคตมาตรการกักขังแทนค่าปรับในคดีอาชญากรรมน่าจะถูกยกเลิกเสีย และหันไปเน้นด้านการบังคับให้ชำระค่าปรับแทนเพื่อให้ได้เงินเข้ารัฐ ดีกว่าไปใช้วิธีการกักขังซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพ เพราะนอกจากรัฐจะไม่ได้ประโยชน์อะไรแล้วยังต้องมีภาระในการบริหารจัดการในกระบวนการกักขังด้วย ในปัจจุบันพบว่าผู้ต้องโทษกักขังที่รัฐต้องรับภาระเลี้ยงดูเนื่องจากไม่มีเงินชำระค่าปรับเป็นจำนวนมาก และผลที่ตามมาคือปัญหาในเรื่องสถานที่กักขัง เพราะการกักขังผู้ต้องโทษซึ่งถูกกักขังแทนค่าปรับนั้นกฎหมายแก้ไขใหม่ให้จัดให้กักขังไว้ในสถานที่อันมิใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน รัฐจึงต้องมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการดำเนินการดังกล่าว นอกจากนั้นการกักขังแทนค่าปรับถือเป็นการจำคุกกระยะสั้นทำให้ผู้นั้นต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในบางประการ และจะต้องถูกกักขังร่วมกับนักโทษที่กระทำความผิดอย่างอื่นอันเป็นความผิดร้ายแรง อาจทำให้ผู้ต้องถูกกักขังนั้นเรียนรู้พฤติกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรม และทำให้ผู้นั้นต้องสูญเสียคุณค่าในตนเอง เนื่องจากอาจได้รับการตราหน้าจากสังคมว่าเป็นขี้คุก แม้ว่าความจริงนั้นจะถูกศาลพิพากษาลงโทษเพียงปรับก็ตาม ดังนั้นศาลควรใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับเป็นทางเลือกสุดท้าย เมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับจึงควรบังคับโทษโดยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับเสียก่อน หากไม่มีทรัพย์สินใดให้ยึดหรือมีแต่ไม่พอที่จะใช้ค่าปรับ จึงจะนำวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาบังคับใช้ต่อไป ซึ่งน่าจะตรงกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ

¹ พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2549 มาตรา 5.

มากกว่า อย่างไรก็ตามถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องโทษปรับจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลก็มีอำนาจสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

4.3 ปัญหาการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในคดีอาชญากรรมคดี ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติในการปราบปรามผู้กระทำความผิด พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 แล้ว ไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานใดหรือคณะกรรมการชุดใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษาในคดีอาชญากรรมคดี กล่าวคือ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวกลับไม่มีการกำหนดให้ชัดเจนว่าเป็นหน่วยงานใดหรือองค์กรใด ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้น คือ การที่ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดนำคำพิพากษาในส่วนการยึดทรัพย์สินของจำเลยมาใช้ค่าปรับไปบังคับใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ทำให้คำพิพากษาในส่วนนี้ไม่มีสภาพบังคับในความเป็นจริง และไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยการดำเนินการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมคดีนั้นมีบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งแต่ละหน่วยงานนั้นก็มีความรับผิดชอบที่แตกต่างกันในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นก็ยังคงมีความแตกต่างกันอีกด้วย กล่าวคือ

(1) พนักงานอัยการ มีหน้าที่ในการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี โดยพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรม พ.ศ. 2550 มาตรา 21 เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ “ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้” โดยมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่หากขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานการบังคับโทษปรับย่อมไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เช่น พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว แต่ไม่มีการแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทราบ จึงไม่สามารถดำเนินการตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องปฏิบัติได้ หรือปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ กรณีที่พนักงานอัยการไม่ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการยึดหรืออายัด

ทรัพย์สินของจำเลยตามคำพิพากษา อันเป็นขั้นตอนแรกของการบังคับโทษปรับ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติดยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ดังนั้นจึงควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อวางแนวทางการดำเนินการให้ชัดเจน และในขณะนี้ทางสำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดตั้งสำนักงานฝ่ายบังคับคดีทำหน้าที่บังคับคดีแพ่ง คดีปกครอง และคดีอาญาที่มีโทษปรับตามคำพิพากษาของศาล ออกร่างระเบียบ ตลอดจนคำสั่งให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับคดี ในส่วนกลางได้มีการดำเนินการแล้ว และกำลังร่างระเบียบให้สำนักงานอัยการจังหวัดดำเนินการบังคับคดี โดยให้ประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นจนกระทั่งถึงขั้นตอนการขายทอดตลาดนำเงินมาชำระค่าปรับ หากสำนักงานอัยการจังหวัดใดยังไม่พร้อมก็ให้ส่งเรื่องไปให้ส่วนกลางดำเนินการ ซึ่งถ้าหากมีการดำเนินการดังกล่าวอย่างจริงจังย่อมส่งผลดีอย่างยิ่งต่อระบบการบังคับโทษปรับ

(2) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เดิมสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เมื่อพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 ใช้บังคับก็ได้ระบุให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในการบังคับโทษปรับด้วย จึงเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่และเพิ่มงานให้แก่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เนื่องจากเจ้าหน้าที่แต่ละคนก็มีงานประจำที่ได้รับมอบหมายอยู่แล้วแต่ต้องมีหน้าที่เพิ่มขึ้นในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ โดยที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานก็ยังคงมีอยู่เท่าเดิม นอกจากนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็ได้จัดตั้งกลุ่มบังคับโทษปรับขึ้น ให้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินและยึดทรัพย์ของจำเลยตามคำพิพากษา รวมถึงประสานกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่ก็มีปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากในปัจจุบันนี้กลุ่มบังคับโทษปรับมีจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับปริมาณคดีอาชญาคดีที่มีเป็นจำนวนมาก และการตรวจสอบทรัพย์สินต้องใช้เวลาาน ประกอบกับต้องมีผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานแต่ละคดี การบริหารจัดการบุคลากรอาจไม่สามารถทำได้โดยง่ายจึงมีผลทำให้การบังคับโทษปรับเป็นไปอย่างล่าช้า ดังนั้นแนวทางแก้ไขสำหรับปัญหาการขาดแคลนบุคลากรนั้น ต้องแก้ไขให้มีบุคลากรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการตรวจสอบ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อการบังคับโทษปรับโดยตรง หรือเพิ่มจำนวนบุคลากรที่จะ

เข้ามาทำหน้าที่ในส่วนนี้ เพื่อไม่ให้งานเกิดความซ้ำซ้อนกันหรือไม่เป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่เดิม หากสามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มจำนวนบุคลากรเข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้ก็จะทำให้การบังคับโทษปรับมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านของงบประมาณเนื่องจากการบังคับคดีนั้นกฎหมายให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม การดำเนินการในขั้นตอนของเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งถือเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา การที่จะนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับเพื่อนำมาขายทอดตลาดแล้วนำเงินมาชำระค่าปรับนั้นจะต้องวางเงินค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีให้กับเจ้าพนักงานบังคับคดีเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาโดยทั่วไป ดังนั้นหากมีการยึดทรัพย์จำนวนหลายคดีก็ต้องใช้ค่าใช้จ่ายส่วนนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็อาจมีงบประมาณในส่วนนี้ไม่เพียงพอ ดังนั้นหากมีมาตรการหรือแนวทางยกเว้นค่าธรรมเนียมในส่วนนี้ หรือรัฐอาจเพิ่มงบประมาณเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีหรือในส่วนที่เกี่ยวข้องให้กับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือประสานงานไปยังสำนักงานบังคับคดีให้ยกเว้นค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีในกรณีที่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับในคดียาเสพติด ก็จะทำให้การดำเนินการบังคับคดีของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต้องปฏิบัติตามหมายบังคับคดีของศาลในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ และเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นก็ต้องส่งเงินสุทธิที่ได้รับให้กับศาลยุติธรรมเพื่อชำระเป็นค่าปรับตามคำพิพากษา แต่ในการปฏิบัตินั้นตามหมายบังคับคดีอาจเกิดกรณีที่ทำให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไม่สามารถดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับจำเลยอาจจะไม่ชัดเจน เช่น มีบุคคลที่ชื่อเดียวกันกับจำเลยหลายคน หรือการระบุผู้นำยึดทรัพย์อาจไม่ได้ระบุให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแต่เป็นบุคคลอื่น เช่น พนักงานอัยการหรือผู้แทน กรณีนี้ก็จะทำให้การบังคับคดีเกิดความล่าช้า ดังนั้นหากมีการวางแผนปฏิบัติในการออกหมายบังคับคดีที่ชัดเจน เช่น ระบุเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน หรือแนบสำเนาทะเบียนบ้านของจำเลยไว้ในหมายบังคับคดี เพื่อความชัดเจนในการสืบหาและยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลย รวมถึงระบุให้ชัดเจนว่าให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาและเป็นผู้นำยึดทรัพย์ ก็จะยังผลให้การบังคับโทษปรับเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) เจ้าพนักงานบังคับคดี นอกจากเจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในคดียาเสพติดตาม

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 มาตรา 21 ซึ่งบัญญัติว่า “พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับ” ทั้งนี้ในการบังคับคดีเจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ต้องประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดี โดยการบังคับคดีตามคำพิพากษาในคดีแพ่งนั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วจำเลยไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด คือ ภายในกำหนดเวลา 30 วัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ศาลจะออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยมาใช้ค่าปรับ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดหรืออายัดทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษาไม่ได้ และไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลยก่อนมีคำพิพากษาค้ำประกันกัน เป็นเหตุให้จำเลยมีโอกาสชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของตนไปเสีย เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับ นอกจากนี้ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินหากเจ้าพนักงานบังคับคดีสงสัยว่าทรัพย์สินตามคำพิพากษานั้นไม่อาจถูกยึดหรืออายัดได้ตามกฎหมาย เช่น ปรากฏว่ามีชื่อบุคคลอื่นนอกจากลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลซึ่งทรัพย์สินต้องถูกยึดหรืออายัดเป็นเจ้าของในทะเบียน เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถงดการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นได้

ดังนั้นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าว จึงเป็นปัญหาต่อการยึดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับในคดีอาญาเสพติด เนื่องจากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมักมีพฤติการณ์ชักย้าย จำหน่าย จ่ายโอนทรัพย์สินของตนเป็นชื่อบุคคลอื่น เพื่อมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดทรัพย์สินของตนได้ เมื่อเอกสารทางทะเบียนของทรัพย์สินมีชื่อบุคคลอื่นเป็นเจ้าของ เจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะไม่ทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินให้ เพราะเกรงว่าหากยึดหรืออายัดไปแล้วตนอาจต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ อีกทั้งผู้นำยึดเองก็ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะยืนยันต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้กระทำความผิดจริง ทำให้ไม่สามารถจะยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดๆของผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาบังคับโทษปรับได้เลย จากการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติด อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดนั้นยังไม่สามารถดำเนินการให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์ให้มีการลงโทษปรับเพื่อบังคับกับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษ ดังความในมาตรา 100/1 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2545 บัญญัติไว้ ดังนั้นหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถประสานการดำเนินงานระหว่างกันและแบ่งภาระหน้าที่กันอย่างชัดเจน ย่อมนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นขั้นตอนและเกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ และกรณีการใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับในการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม

การพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่มีโทษจำคุกและปรับ แม้ศาลจะลงโทษจำคุกและปรับแก่จำเลยด้วยนั้น แต่การบังคับโทษปรับกลับมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้โทษปรับเป็นการลงโทษทางทรัพย์สินแก่ผู้กระทำความผิด เพื่อป้องปรามการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรม

เมื่อจำเลยนั้นไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลา ศาลอาจนำมาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับหรือมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ในการบังคับโทษปรับ โดยอาจวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อจำกัดบางประการของมาตรการเหล่านั้นได้ดังนี้

1. หากศาลใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางทรัพย์สินแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่าวิธีการกักขังแทนค่าปรับที่เป็นการบังคับต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด ไม่ใช่ตัวทรัพย์สินโดยตรง แต่การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้น ในกรณีผู้นำยึดทรัพย์สินที่ศาลตั้ง ไม่มีความเชี่ยวชาญพอในการตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลย ทำให้ต้องเสียเวลานานในการสืบหาและตรวจสอบทรัพย์สิน ตลอดจนข้อจำกัดในเรื่องอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ไม่สามารถตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลยก่อนศาลพิพากษาได้ ทำให้จำเลยมีโอกาสยกย้ายจำหน่ายโอนทรัพย์สินในขณะที่อยู่ระหว่างการพิจารณา เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกยึดทรัพย์สิน นอกจากนี้การยึดทรัพย์สินของจำเลยยังมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีด้วย และการที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต้องเป็นผู้วางค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จึงเกิดปัญหาในเรื่องของงบประมาณในการดำเนินการดังกล่าว ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้ศาลมักจะไม่นำวิธียึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับมาใช้ในการบังคับโทษปรับ ส่งผลให้คำพิพากษาในส่วนนี้ไม่มีสภาพบังคับในความเป็นจริง และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการลงโทษกับทรัพย์สินของจำเลย

2. กรณีที่ศาลนำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ แม้ว่าวิธีการนี้จะสะดวกรวดเร็วกว่าการใช้วิธีการยึดทรัพย์สิน แต่ก็ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายในการลงโทษปรับซึ่งเป็นการลงโทษทางทรัพย์สิน นอกจากนี้การกักขังแทนค่าปรับยังมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาที่กักขังได้ไม่เกิน 2 ปี ดังนั้นแม้ศาลจะพิพากษาลงโทษปรับจำเลยเป็นเงินจำนวนมากเพียงใด แต่เมื่อคำนวณระยะเวลาที่กักขัง 2 ปี เป็นจำนวนเงินแล้วก็จะได้เพียงจำนวนเล็กน้อย ซึ่งอาจเป็นช่องทาง

ให้จำเลยหลีกเลี่ยงไม่นำเงินมาชำระค่าปรับ เพราะการถูกกักขังแทนค่าปรับจะเป็นคุณแก่จำเลยมากกว่าต้องนำเงินจำนวนมากมาชำระค่าปรับ

ดังนั้นหากศาลเลือกใช้วิธีการกักขังจำเลยแทนค่าปรับ จะทำให้การบังคับโทษตามคำพิพากษาไม่สามารถดำเนินการให้ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดโทษปรับไว้ในจำนวนที่สูงเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด และมีผลให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลควรจะต้องเลือกใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับเป็นลำดับแรกในการบังคับโทษปรับ ส่วนมาตรการกักขังแทนค่าปรับนั้น ศาลควรจะนำมาใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเมื่อไม่สามารถบังคับโทษปรับกับจำเลยด้วยวิธีการอื่นใดได้ เช่นนี้จะทำให้การบังคับโทษปรับเป็นไปอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพสมดังความมุ่งหมายของการลงโทษปรับ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัญหาเสพติดได้แพร่หลายในประเทศไทยเป็นอย่างมาก รัฐบาลทุกสมัยได้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นการเร่งปราบปรามผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จำหน่ายยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง รวมถึงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด เพื่อปราบปรามและแก้ไขบำบัดผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ปัญหายาเสพติดกลับไม่ได้ลดน้อยลง ยังคงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษในส่วนของผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ผลิต นำเข้าหรือส่งออกยาเสพติด ผู้จำหน่ายหรือครอบครองเพื่อจำหน่าย ให้ได้รับโทษสูงขึ้น และกำหนดให้ศาลต้องลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งโทษจำคุกและปรับ โดยในการบังคับโทษปรับนั้นยังไม่ปรากฏว่าได้ระบุให้หน่วยงานใดมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการยึดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับ ดังนั้นกรณีที่ต้องโทษปรับในคดียาเสพติดไม่ชำระค่าปรับ ในทางปฏิบัติที่ผ่านๆมาของศาล เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับจำเลยด้วยแล้ว หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษา ศาลมักจะไม่นำมาตรการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับมาบังคับใช้โดยจะใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการบังคับคดีโดยวิธีการยึดทรัพย์สินนั้นมีขั้นตอนและวิธีการที่ยุ่งยาก ใช้ระยะเวลาานาน ประกอบกับมีค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี ทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับนั้นมักไม่ค่อยเกิดขึ้น ส่งผลให้คำพิพากษาในส่วนนี้ไม่มีสภาพบังคับในความเป็นจริง และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์ให้การลงโทษปรับเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษ และถึงแม้ศาลจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเป็นเงินจำนวนที่สูงเพียงใด แต่การกักขังแทนค่าปรับก็สามารถทำได้ไม่เกิน 2 ปี ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินเพียง 146,000 บาทเท่านั้น ดังนั้นอัตราโทษปรับที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างสูงสำหรับความผิดบางประเภทที่มีความร้ายแรง เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ย่อมไม่มีผลอย่างใดเลยต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด และในปี พ.ศ. 2550 ได้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ซึ่งพิจารณาเกี่ยวกับคดียาเสพติดโดยเฉพาะ ในพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับไว้

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญาคดีให้โทษ พ.ศ. 2550 มาตรา 21 บัญญัติว่า“ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้”

การบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญาคดีมีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและถือเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา

บทบัญญัติตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการที่ศาลจะมีคำสั่งขังผู้ต้องโทษแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา” จากบทบัญญัติดังกล่าวมีความพยายามที่จะลดขั้นตอนของการบังคับคดีโดยการบัญญัติให้พนักงานอัยการสามารถร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีทันทีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับและผู้ต้องโทษไม่ชำระค่าปรับ ซึ่งจะแตกต่างจากการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องขอออกคำบังคับก่อน แต่การบังคับโทษปรับในคดีอาชญาคดีก็ยังคงมีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ จึงยังไม่สัมฤทธิ์ผลสมดังความประสงค์ของกฎหมาย ซึ่งอาจจำแนกถึงปัญหาได้ในหลายกรณีดังนี้

1. ศาลไทยในปัจจุบันมองว่าการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับนั้นทำได้ยาก ไม่สะดวก ใช้ระยะเวลานาน ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน อีกทั้งยังใช้งบประมาณและบุคลากรเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ศาลมักเลือกใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับซึ่งศาลเห็นว่าเป็นวิธีการที่ง่ายกว่าในทางปฏิบัติ
2. การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับยังขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนจึงทำให้ขาดความสะดวกในการนำไปบังคับใช้ ศาลส่วนใหญ่มักจะไม่นับโทษปรับด้วยวิธีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับแต่จะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ อีกทั้งความล่าช้าในการยึดทรัพย์สินที่ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ดำเนินการตามขั้นตอนของการบังคับคดีทางแพ่ง จึงทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าขึ้น ตลอดจนข้อจำกัดหลายประการในการบังคับค่าปรับ เช่น ตามมาตรา 251 ที่หากมีการยึดทรัพย์สิน ค่าปรับจะถือเป็นหนี้ที่ไม่มีบุริมสิทธิและเป็นหนี้ที่ต้องเหลือจากการชำระหนี้อื่นเสียก่อน ซึ่งหากไม่มีเงินเหลือก็เท่ากับว่าไม่ได้มีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับเลย หรือกรณีที่ทรัพย์สินบางอย่างไม่สามารถที่จะยึดหรืออายัดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับได้ เนื่องจากอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 285 และมาตรา 286 เป็นต้น

3. กำหนดเวลาตามประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดให้จำเลยนำเงินมาชำระค่าปรับต่อศาลภายในกำหนด 30 วันนับแต่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งในความเป็นจริงก็ไม่อาจทราบได้ภายในระยะเวลา 30 วันนับแต่ศาลมีคำพิพากษาให้ต้องโทษปรับว่าผู้ต้องโทษปรับนั้นมีทรัพย์สินหรือไม่

ดังนั้นเมื่อไม่มีการชำระค่าปรับตามคำพิพากษาภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ศาลจึงให้จำเลยต้องโทษกักขังทันที

4. ผู้ต้องโทษปรับไม่มีทรัพย์สินให้ยึดหรืออายัด หรือทรัพย์สินที่ผู้ต้องโทษปรับมีอยู่นั้น ไม่ได้อยู่ในราชอาณาจักร กรณีนี้มักพบในคดีอาชญากรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรข้ามชาติซึ่งผู้กระทำความผิดรายใหญ่ที่เป็นเจ้าของแหล่งผลิตกับผู้ค้ายาเสพติดเป็นคนละกลุ่มกัน โดยผู้กระทำความผิดรายใหญ่จะส่งยาเสพติดไปยังผู้ค้ารายย่อยหลายๆทอด หรือกรณีการว่าจ้างให้ขนส่งยาเสพติด ทำให้จำเลยที่ถูกจับกุมและถูกลงโทษมักเป็นผู้ค้ารายย่อยหรือผู้ขนส่งที่ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับจำนวนมากได้

นอกจากนี้กรณีที่ผู้ค้ายาเสพติดมีทรัพย์สินอยู่นอกราชอาณาจักร การบังคับคดีกับทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับนั้นดำเนินการได้ยาก เนื่องจากภาครัฐมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณคดีที่ต้องดำเนินการบังคับคดี และยังคงมีภาระค่าใช้จ่ายสูงในการดำเนินการสืบทรัพย์ตลอดจนการประสานงานระหว่างหน่วยงานระหว่างประเทศ รวมถึงการเดินทางไปบังคับคดีนอกราชอาณาจักรอีกด้วย ฉะนั้นการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินในกรณีนี้จึงเป็นไปได้ยาก

5. กรณีนำวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับ การที่ศาลนำมาตราการกักขังแทนค่าปรับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29,30 มาใช้นั้น แม้จะเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวกกว่าเมื่อเทียบกับการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ แต่เป็นมาตรการที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายในคดีอาชญากรรม เพราะการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมนั้นประสงค์จะบังคับแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้นำไปใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป มิใช่ประสงค์ที่จะบังคับเอาเสรีภาพของผู้กระทำความผิดนั้น อีกทั้งการกักขังแทนค่าปรับยังมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาการกักขังซึ่งจะทำได้ไม่เกิน 2 ปี ถึงแม้ศาลจะพิพากษาลงโทษปรับจำเลยเป็นเงินจำนวนที่สูงมากเพียงใด แต่เมื่อคำนวณระยะเวลาในการกักขังที่กักขังได้อย่างมากไม่เกิน 2 ปี คิดคำนวณเป็นจำนวนเงินแล้วก็ได้เพียงจำนวนเล็กน้อย โดยจะได้เงินค่าปรับเพียง 146,000 บาท เท่านั้น ซึ่งไม่อาจเปรียบเทียบได้กับอัตราโทษปรับที่กำหนดไว้เป็นจำนวนเงินที่สูง ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุให้จำเลยหลีกเลี่ยงไม่นำเงินมาชำระค่าปรับ เพราะเห็นว่าการกักขังแทนค่าปรับน่าจะเป็นคุณแก่ตนมากกว่าการที่ต้องนำเงินจำนวนมากมาชำระค่าปรับ ซึ่งในคดีอาชญากรรมนั้นจะมีอัตราโทษปรับที่สูงกว่าในคดีอาญาโดยทั่วไป

6. การที่ศาลพิจารณาใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการเลี้ยงดูผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับ และการสร้างสถานที่กักขังเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับกับจำนวนผู้ต้องขังที่มากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่องบประมาณรายจ่ายของประเทศ ทำให้ในแต่ละปีนั้นรัฐต้องใช้จ่ายเงินในส่วนนี้เป็นจำนวนมาก

7. กรณีการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อศาลมีคำพิพากษา ลงโทษปรับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการบังคับโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษาต่อไป ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นอาจเกิดปัญหาขึ้นเพราะหน่วยงานต่างๆขาดการประสานงานระหว่างกัน หรืออาจมีข้อจำกัดในหลายประการ ดังต่อไปนี้

(1) พนักงานอัยการ มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 มาตรา 21 เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ “ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้” แต่ในปัจจุบันพนักงานอัยการหลายจังหวัดก็ยังมีได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี ส่งผลให้หน่วยงานที่ต้องดำเนินการต่อไม่อาจดำเนินการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษาได้ หรือเมื่อพนักงานอัยการไม่แจ้งผลคดีให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญา พ.ศ. สำนักงานเองก็ไม่ได้ส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ไปยังศาลจึงทำให้ไม่ทราบผลในคดี ฉะนั้นการบังคับโทษปรับจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้

(2) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญา พ.ศ. พบว่ายังมีหน้าที่ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปราบปรามอาชญา พ.ศ. 2550 ในการตรวจสอบทรัพย์สินและเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในการบังคับโทษปรับ ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญา พ.ศ. ได้จัดตั้งกลุ่มบังคับโทษปรับขึ้น โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินและยึดทรัพย์สินของจำเลยตามคำพิพากษา รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่จำนวนผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานยังมีไม่เพียงพอต่อการบังคับโทษปรับสำหรับคดีอาชญา พ.ศ. 2550 ทั่วประเทศจึงทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความล่าช้า เนื่องจากมีภาระหน้าที่หลายอย่างทั้งสืบทรัพย์สิน ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย การยื่นคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับคดีที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญา พ.ศ. ต้องเป็นผู้วางค่าใช้จ่ายต่างๆตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดไว้

(3) เจ้าพนักงานบังคับคดี กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากข้อจำกัดในเรื่องอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ไม่สามารถตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลยได้ก่อนศาลพิพากษา ทำให้จำเลยมีโอกาสยกย้าย จำหน่าย จ่ายโอนทรัพย์สินในขณะที่อยู่ระหว่างการพิจารณา เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกยึดทรัพย์สินจากเจ้าพนักงาน

นอกจากนี้การยึดทรัพย์สินของจำเลยยังมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีด้วย ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ทำให้การลงโทษปรับไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายทั้งสิ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

การบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรมเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ต้องการกวาดล้างทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งยังเป็นการตัดวงจรการค้ายาเสพติดมิให้ผู้กระทำความผิดนำเงินไปใช้ในกระบวนการค้ายาเสพติดภายหลังพ้นโทษได้ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังเกิดปัญหาขึ้นไม่ว่าจะเป็นกรณีกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เอื้ออำนวยต่อการบังคับโทษปรับจึงทำให้เกิดข้อขัดข้องในการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับ และการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจำเป็นต้องดำเนินการบังคับโทษปรับโดยเร็ว เพราะหากดำเนินการในการยึดทรัพย์สินล่าช้าอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินได้ ดังนั้นหากมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกันและเอื้อต่อการบังคับโทษปรับให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกำหนดวิธีการบังคับคดีไว้เป็นการเฉพาะเพื่อความสะดวกในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิผล จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจึงเห็นควรเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้การบังคับคดีในเรื่องการบังคับโทษปรับเป็นไปตามความมุ่งหมายของการบังคับโทษปรับในคดีอาชญากรรม ศาลจะต้องกำหนดแนวทางในการบังคับค่าปรับโดยนำมาตรการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับมาใช้เป็นลำดับแรกในการบังคับโทษปรับ ส่วนการกักขังแทนค่าปรับนั้นให้นำมาใช้เป็นมาตรการรองลงมาในกรณีที่ไม่มีทางอื่นใดแล้วที่จะยึดทรัพย์สินของจำเลยมาใช้ค่าปรับได้ เพราะการกักขังแทนค่าปรับนั้นเป็นมาตรการบังคับโทษปรับที่ผิดวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ดังนั้นหากศาลใช้มาตรการยึดทรัพย์สินน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบังคับโทษปรับ ตลอดจนรัฐเองก็ไม่ต้องสูญเสียรายได้ในส่วนนี้ไป ซึ่งพบว่าในแต่ละปีนั้นโทษปรับในคดีอาชญากรรมมีเป็นจำนวนมหาศาล

2. ในการพิจารณาทรัพย์สินแทนค่าปรับควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กำหนดระยะเวลานำชี้และนำยึดทรัพย์สินให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยอาจกำหนดระยะเวลาในการยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับไว้เป็นการเฉพาะในเรื่องการยึดทรัพย์สินตามวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือควรลดขั้นตอนของการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินให้รวดเร็วขึ้น โดยอาจให้มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทันทีหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่ง เพื่อให้กระบวนการยึดทรัพย์สินเป็นไปอย่างรวดเร็ว

3. ควรมีการบัญญัติเรื่องการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับไว้โดยเฉพาะ เนื่องจากว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ภาคบังคับคดี) มีข้อห้ามหลายประการ จึงทำให้เกิดข้อขัดข้องในการยึดทรัพย์สิน โดยอาจจะเสนอให้สำนักงานอัยการสูงสุดโดยสำนักงานการบังคับคดีเป็นผู้นำในการยกร่างกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษปรับเป็นการเฉพาะ เพื่อดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. กรณีที่ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดในทางทรัพย์สินได้ เพราะผู้ต้องโทษปรับไม่มีทรัพย์สินให้ยึดหรืออายัดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษา จึงควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นเวลาเกินกว่า 2 ปีได้ หากมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ยกเว้นไม่นำเอาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 มาใช้บังคับกับคดีอาเสพติด และให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 21 โดยเพิ่มบทบัญญัติในวรรคท้ายความว่า “ในเรื่องการบังคับโทษปรับไม่ให้นำระยะเวลาในการกักขังแทนค่าปรับที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับในคดีอาเสพติด แต่ให้ศาลมีดุลพินิจตามความเหมาะสมในการกำหนดโทษที่จำเลยสมควรได้รับ ทั้งนี้เป็นไปตามข้อกำหนดประธานศาลฎีกา” โดยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจมีคำสั่งให้กักขังแทนค่าปรับในระยะเวลาที่เหมาะสมเมื่อเทียบเคียงกับโทษปรับ และสามารถกักขังได้แม้เกินระยะเวลา 2 ปี ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำเพราะถือว่าเป็นการเพิ่มเติมโทษจำคุกที่ตนได้รับอยู่ก่อนแล้ว และอาจทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหลบจำ

5. ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีฐานะเสมือนเจ้าหนี้บุริมสิทธิ โดยมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น

6. ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ควรกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มีสิทธิยื่นคำขอชำระหนี้ได้กับแบ่งทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับเป็นลำดับต้นก่อนเจ้าหนี้รายอื่นๆ ของลูกหนี้ โดยไม่อยู่ในบังคับต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลา

7. กรณีดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ ควรต้องจัดบุคลากรเข้ามาทำหน้าที่ในการตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อบังคับโทษปรับให้เพียงพอ ถึงแม้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะมีการตั้งกลุ่มบังคับโทษปรับขึ้น โดยมอบหมายให้ดำเนินการสืบทรัพย์สินและบังคับคดีในคดีอาเสพติดตามอำนาจหน้าที่ในเขตอำนาจของตน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานนั้นจะประจำอยู่ที่ส่วนกลาง จึงเห็นควรให้มีการเพิ่มจำนวนบุคลากรให้ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาค อีกทั้งในการดำเนินงานดังกล่าวรัฐควรจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม

เพื่อให้การปฏิบัติงานลุล่วงไปด้วยดี และควรมีการออกกฎหมายรับรองคุ้มครองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งในการดำเนินการในขั้นตอนของเจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณในการที่ต้องวางเงินค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีในการยื่นคำแถลงขอยึดทรัพย์ หากได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมการบังคับคดีในส่วนนี้ก็จะมีส่วนช่วยให้การบังคับคดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. การบังคับโทษปรับให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พนักงานอัยการผู้ซึ่งมีหน้าที่ร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดี พร้อมทั้งแจ้งผลคดีต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อให้ดำเนินการบังคับคดี หรือกรมบังคับคดีจะเป็นผู้ดำเนินการตามคำร้องขอของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็ต้องมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับแต่ละหน่วยงานกำชับพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด โดยอาจกำหนดวิธีการลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเช่นนั้น

9. กรมบังคับคดีควรตั้งหน่วยบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยให้มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการบังคับโทษปรับ เพราะในคดียาเสพติดนั้นการกระทำความผิดค่อนข้างจะสลับซับซ้อนกว่าในคดีอาญาทั่วไป เนื่องด้วยผู้กระทำความผิดมักมีวิธีการปิดบังอำพรางถ่ายเทพรุษสินของตนมิให้ถูกยึดทรัพย์ได้ ดังนั้นหากกรมบังคับคดีมีหน่วยบังคับโทษปรับที่มีหน้าที่แยกต่างหากจากหน้าที่โดยทั่วไปของเจ้าพนักงานบังคับคดี ก็จะสามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

10. เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดมีอำนาจดำเนินการในเรื่องการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดโดยตรง ดังนั้นเพื่อให้การบังคับโทษปรับมีการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดและเกิดประสิทธิภาพ ทางที่ดีที่สุดจึงควรจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติในการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้เป็นหน่วยงานเจ้าภาพในการบังคับค่าปรับโดยตรง ซึ่งจะเป็ผลดีในระยะยาวเพราะจะทำให้ประชาชนเห็นว่าภาครัฐมีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง อันจะส่งผลให้มีการกระทำความผิดลดน้อยลง เนื่องจากกระบวนการในการจัดการกับผู้กระทำความผิดนั้นมีประสิทธิภาพ

11. ควรมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ โดยอาจนำมาตรการของต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกฎหมายยาเสพติดของไทย เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายที่มีอยู่เดิมให้พัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น

12. ควรจัดประชุมสัมมนาเพื่อทำความเข้าใจระหว่างศาลยุติธรรม องค์กรอัยการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและกรมบังคับคดี เพื่อรับทราบปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ประสานความร่วมมือระหว่างกัน ตลอดจนวางแนวทางในการ บังคับโทษปรับเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นมาตรการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับหรือมาตรการกักขังแทน ค่าปรับล้วนแต่เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุทั้งสิ้น สำหรับการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ นั่นคือการทำให้ สังคมนั้นปราศจากการกระทำความผิดและเกิดความสันติสุขขึ้นในสังคม อันเป็นเรื่องที่ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อแก้ปัญหา ยาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทยอย่างถาวร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณิต ฅ นคร. (2547). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2546). *กฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*.
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- อุทัย อาทิเวช. (2549). *สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา*.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2525). *หลักทฤษฎีอาญา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- สมพร พรหมหิตาธร. (2539). *การบังคับคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. (2551). *พัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา* (รายงานผลวิจัย).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หยุด แสงอุทัย. (2548). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127* (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ณัฐพงศ์ ฐาปนาเนติพงศ์. (2551). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแห่ง ภาค 4: วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง* (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

วิทยานิพนธ์

- กรกฎ ทองชะโชค. (2547). *การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- เชษฐภัทร พรหมชนะ. (2546). *การนำมาตราการอื่นมาใช้บังคับค่าปรับนอกเหนือจากการกักขัง แทนค่าปรับ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชยนต์ นิพาสพงษ์. (2542). *โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิรุฬห์ โตศุภกุลวรรณ. (2532). *การลงโทษปรับทางอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภราดร ภคพัฒน์. (2521). *การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการลงโทษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ วัฒนภิรมย์. (2536). *การรอการลงโทษและการรอการกำหนดโทษปรับ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. (2539). *การบังคับโทษปรับ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความ

- โกเมน ภัทรภิรมย์. (2536). “งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม.” *ชีวิตและผลงานโกเมน ภัทรภิรมย์*. กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์.
- คณิต ฌ นคร. (2548). “การบังคับคดีอาญากรณีศาลลงโทษปรับ.” *นิติธรรมอำพรางในนิติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จรูณ เจริญน้ำ. (2538, พฤศจิกายน). “ฎีกาวิเคราะห์ลักษณะการกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อน เป็นอย่างไร.” *อัยการ*, 18(213). หน้า 40-46.
- รองพล เจริญพันธ์. (2521). “การใช้โทษปรับเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค ในเรื่องคำปรณณาคุณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค.” *นิติศาสตร์*, 10(2). หน้า 316-329.
- สมพร พรหมพิตร. (2512). “โทษปรับ.” *อัยการนิเทศ*, 31(4). หน้า 443-485.

เอกสารอื่นๆ

- ไถง ปราศจากศัตรู. (2549). *การนำมาตรการอื่นมาทดแทนการกักขังแทนค่าปรับในโทษทางอาญา เอกสารการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่น 9 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.*
- ประพันธ์ คลนิมิตรสกุล. (2552). *การบังคับโทษปรับตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาศาลคดี ประพ.ศ. 2550 รายงานส่วนบุคคล การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่น ที่ 7. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.*

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Gerhardt Grebing. (1982). *The Fine in Comparative Law :A Survey of 21 Countries.*
Cambridge: Institute of Criminology.
- Herbert L. Packer. (1968). *The Limits of the Criminal Sanction.*
California: Stanford University Press.
- Martin Wasik. (2001). *Emmins on Sentencing* (4th ed). London: Blackstone Press.
- Paul F. Cromwell and Rolando V. Del. (1999). *Community-based Correction* (4th ed).
Belmont, CA: Wadsworth.
- Peter Hungerford-Welch. (1995). *Criminal Litigation & Sentencing* (2nd ed).
London: Cavendish.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	วริษฐา วัชรภาพ
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2551. เนติบัณฑิตไทย สมัย 63 ปี พ.ศ. 2553 ทนายความ รุ่นที่ 31 พ.ศ. 2552
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	เลขานุการผู้บริหารระดับสูง สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

